



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหาร ประจำปี พ.ศ. 2558 - 2559

- | | |
|--|--|
| 1. ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต | นายกสมาคม |
| 2. ศาสตรเมธีสุวคนธ์ ศิริวงศ์วรวัฒน์ | อุปนายก คนที่ 1 |
| 3. นางสาวเอมอร ตันเถียร | อุปนายก คนที่ 2 |
| 4. นางสาวพูลสุข ปรีวัตรวรวิฒิ | ประธานแผนกวิชาการ คนที่ 1 |
| 5. ดร.ทัศนีย์ วงศ์พิเศษกุล | ประธานแผนกวิชาการ คนที่ 2 |
| 6. นางวีระวรรณ วรรณโท | ประธานแผนกวิชาการ คนที่ 3 |
| 7. ดร.ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล | ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ 1 |
| 8. นางพวงรัตน์ อินทรฤทธิ์ | ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ 2 |
| 9. นางสาวรุ่งทิพย์ ห่อวโนทยาน | ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ 1 |
| 10. ดร.บุษกร เลิศวีระศิริกุล | ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ 2 |
| 11. นางอังสนา เกิดบุญส่ง | ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ 3 |
| 12. ดร.นฤมล รื่นไวย์ | ประธานแผนกประชาสัมพันธ์ คนที่ 1 |
| 13. นางสาวเนาวรัตน์ ปัญญางาม | ประธานแผนกประชาสัมพันธ์ คนที่ 2 |
| 14. นางสาวสุกฤตา จงสมจิตต์ | ประธานแผนกประชาสัมพันธ์ คนที่ 3 |
| 15. ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์ | ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ คนที่ 1 |
| 16. นางกิ่งแก้ว อ่วมศรี | ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ คนที่ 2 |
| 17. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน | ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ 1 |
| 18. นายสุรพล ฤทธิ์รวมทรัพย์ | ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ 2 |
| 19. นางสาวกนกอร ศักดาเดช | ประธานแผนกหาทุน |
| 20. นางนงลักษณ์ ชมพูพิทธิพงศ์ | ปฏิคม คนที่ 1 |
| 21. นายยุทธนา ไอยราพรต | ปฏิคม คนที่ 2 |
| 22. นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย | นายทะเบียน คนที่ 1 |
| 23. นางสาวพินิติมา เลิศสมบูรณ์ | นายทะเบียน คนที่ 2 |
| 24. นางละเอียด ศรีวรรณท์ | บรรณารักษ์ |
| 25. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศา หาญพล | เหรัญญิก คนที่ 1 |
| 26. นางทิพภา ปลีหะจินดา | เหรัญญิก คนที่ 2 |
| 27. นางสาวสุจิตรา สุวภาพ | เลขานุการ คนที่ 1 |
| 28. นางสาวกรองกาญจน์ ถนอมพล | เลขานุการ คนที่ 2 |



Thai Library Association

Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn

Executive Board of The Thai Library Association A.D.2015–2016

1. Professor Khunying Maenmas Chavalit President
2. Ms. Suwakhon Siriwongworawat Vice President 1
3. Ms. Aim-orn Tanthien Vice President 2
4. Ms. Poolsook Priwatworawute Chairperson of Professional Development and Training 1
5. Dr. Tatsanai Wongpisetkul Chairperson of Professional Development and Training 2
6. Ms. Weerawan Wannato Chairperson of Professional Development and Training 3
7. Dr. Tanomwong Lamyodmakpol Chairperson of T.L.A. Bulletin 1
8. Ms. Puangrat Intarit Chairperson of T.L.A. Bulletin 2
9. Ms. Rungtip Hovanotayan Chairperson of Library Standard 1
10. Dr. Busakorn Lertveerasirikul Chairperson of Library Standard 2
11. Ms. Angsana Kirdboonsong Chairperson of Library Standard 3
12. Dr. Narumol Ruenwai Chairperson of Customer Relation 1
13. Ms. Naowarat Panyagarm Chairperson of Customer Relation 2
14. Ms. Sukitta Jongsomjit Chairperson of Customer Relation 3
15. Dr. Prachark Wattananusit Chairperson Foreign Relation 1
16. Ms. Kingkaew Aumsri Chairperson Foreign Relation 2
17. Assoc. Prof. Dr. Namtip Wipawin Chairperson Research and Development 1
18. Mr. Surapol Ritruamsup Chairperson Research and Development 2
19. Ms. Kanok-on Sakdadate Hospitality 1
20. Ms. Nonglak Chompupatipong Hospitality 2
21. Mr. Yuthana Aiyarapoj Hospitality 3
22. Ms. Preeyaporn Rerkpinai Membership 1
23. Ms. Pintima Lertsomboon Membership 2
24. Ms. Laead Srivoranan Librarian
25. Assoc. Prof. Dr. Tasana Hanpol Treasurer 1
26. Ms. Tiphha Pleehajinda Treasurer 2
27. Ms. Suchit Suvaphab Secretary 1
28. Ms. Krongkran Thanompol Secretary 2

ประธานชมรมในสังกัด

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี



ประธานชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารนานาชาติ (ชนช.)

นางสาวสุกฤตา (ประภาพร) จงสมจิตต์

Ms. Sukitta (Praphaporn) Jongsomjit

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (ชบร.)

นางอังสนา เกิดบุญส่ง

Ms. Angsana Kirdboonsong

ประธานชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา (ชบอ.)

นางสาวพิณทิมา เลิศสมบูรณ์

Ms. Pintima Lertsomboon

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน (ชปช.)

นายยุทธนา ไอยราพรต

Mr. Yuthana Aiyarapoj

ประธานชมรมห้องสมุดเฉพาะ (ชพ.)

ดร.นฤมล รื่นไวย์

Dr. Narumol Ruenwai

ประธานชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ชสบ.)

นางทิพภา ปลีหะจินดา

Ms. Tipbha Pleehajinda

ประธานชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ (ชหช.)

นางสาวกนกอร ศักดาเดช

Ms. Kanok-on Sakdodate

ประธานชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี (ชอท.)

นางนงลักษณ์ ชมพูพิทธิพงศ์

Ms. Nonglak Chompupatipong



วารสารห้องสมุด T.L.A. BULLETIN

ปีที่ 60 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559 ISSN 0857-0086

วารสารห้องสมุดเป็นวารสารวิชาการของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

TLA Bulletin published by Library Association of Thailand under the
Royal Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn

วัตถุประสงค์/Aim & Scope

- ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิด ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
สารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- เผยแพร่การทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสถาบันที่เกี่ยวข้อง
- เป็นสื่อกลางในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก
และผู้สนใจ

กำหนดออก/Frequency

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
2 issues / year (January - June, July - December)

ได้รับการดรรชนี/Indexing TCI กลุ่ม 1 (ตั้งแต่ มิถุนายน 2558-ธันวาคม 2562)

การเป็นสมาชิกวารสาร

ปีละ 250 บาท หรือ เล่มปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)
250 baht / year, Single issue 130 baht

พิมพ์ที่ หจก. รวิณ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป 11,13 ถนนประชาอุทิศ 6 ราษฎร์บูรณะ
กรุงเทพฯ 10140 โทรศัพท์ 02-873-0070-1

สำนักงาน/Office

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ
กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 02-734-9022-3
โทรสาร 02-734-9021
อีเมล tla2497@yahoo.com

- ◆ บทความทุกเรื่องที่ยังพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ◆ ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียน ซึ่งมีใช่เป็น
ความคิดเห็นของผู้จัดทำและมีใช่ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดฯ
- ◆ การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ
คุณหญิงแมนมาส ลีละหุด ชาลิต

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล

กองบรรณาธิการ / Editorial Board

ดร.ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล
ประธานแผนกวารสารและ
สื่อวิชาการคนที่ 1

นางพวงรัตน์ อินทรฤทธิ
โรงเรียนกำเนิดวิทย์
ประธานแผนกวารสารและ
สื่อวิชาการคนที่ 2

นายสุรพล ฤทธิร่วมทรัพย์
โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์

ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา

ผู้ทรงคุณวุฒิ/peer review

ดร.ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล
ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

นางพวงรัตน์ อินทรฤทธิ
โรงเรียนกำเนิดวิทย์

ดร. นฤมล รื่นไวย์
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

รศ. ดร. น้ำทิพย์ วิภาวิน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดร. ประจักษ์ วัฒนาสุทธิ
ข้าราชการบำนาญ กรมศิลปากร

รศ.ดร. ทศนา หาญพล
ข้าราชการบำนาญ มสธ.

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา

นางสาวสุจิตรา สุวภาพ



วารสารห้องสมุด

T.L.A. BULLETIN

สารบัญ

ปีที่ 60 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559

บทบรรณาธิการ Editor's Note ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล Tanomwong Lamyodmakpol	ก
การบริการและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Information Services and Dissemination for Undergraduate Students with Visual Impairment at Disabled Student Services, Thammasat University ปราณี อัสวภูษิตกุล Pranee Asvapoositkul	1
พระอัจฉริยภาพด้านการสร้างสรรค์ฉากและสถานที่ในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัว ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากบทละครสุชนาฏกรรมภาษาฝรั่งเศส King Rama VI's Creativities of Setting on Comedies Adaptions of French Comedies ปาวริส มินา Pawaris Mina	11
ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย Factors Affecting the Succes of Palm-Leaf Manuscript Management in Thailand ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล, น้ำทิพย์ วิภาวิน, จุฑารัตน์ ศรวาณะวงศ์ และราชันย์ นิลวรรณภา Prasittichai Lertratanakehakarn, Namtip Wipawin, Jutharat Sarawanawong, and Rachan Nilawannapha	21
การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช Knowledge Management in Care and Treatment of Folk Healers in Nakhon Si Thammarat Province สุฑารัตน์ บุญมี, น้ำทิพย์ วิภาวิน และนฤมล รื่นไวย์ Sutharat Boonmee, Namtip Wipawin and Narumol Ruenwai	33



วารสารห้องสมุด

T.L.A. BULLETIN

สารบัญ

ปีที่ 60 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559

- ห้องสมุดสีเขียว: ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งแรกในประเทศไทย 47
Green Library: The First Environment Conservation Public Library in Thailand
ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ
Preedee Pluemsamrungit
- เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย 57
Technology and Learning Media in Leading Museums in Asia
ปิยพงษ์ สุเมตติกุล และสุบิน ไชยยะ
Piyapong Sumettikoon and Subin Chaiya
- ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความ 81

บทบรรณาธิการ



ในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบันที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาแทนที่หนังสือกระดาษจนกลายเป็นสังคมก้มหน้ากันไปเกือบทุกหนแห่ง ทั้งในบ้าน นอกบ้าน ในยานพาหนะทุกชนิด (ต้องมีพระราชบัญญัติห้าม และมีบทลงโทษ หากตำรวจมีหลักฐาน) แล้วหนังสือเล่ม วารสาร และเอกสารความรู้แบบเดิมอยู่ที่ไหนกันบ้าง วารสารห้องสมุดฉบับนี้มีคำตอบ

ในโลกที่มีสื่อหลายประเภท ข้อมูลที่เข้าไปในสื่อหน้าตาทันสมัยเหล่านั้น มาจากสื่อต้นทาง นั่นก็คือต้นฉบับที่เกิดจากสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะเกิดก่อนผู้อ่านนับพันปี ผลึกแห่งข้อมูลความรู้ และวรรณกรรมเหล่านั้น หากไร้ผู้สืบทอดด้วยวิธีการต่างๆ ก็ย่อมมาไม่ถึงคนสมัยนี้ **วารสารห้องสมุด** จะพาบรรณารักษ์และผู้อ่านท่องไปในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตั้งแต่เรื่องคัมภีร์โบราณ ซึ่งมีอยู่มากมาย มหาศาลทุกหนแห่งในเมืองไทยและอุษาคเนย์ แต่ยังขาดกำลังเงินและกำลังคนเพื่อจัดการสืบค้น อนุรักษ์ และเผยแพร่ด้วยภาษาที่เข้าใจได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ในขั้นนี้ หากนักวิชาการและนักปฏิบัติรู้วิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทรัพย์สินทางปัญญาในโบราณของไทยก็จะมีคุณค่ายิ่งกว่าเงินทองทั้งปวง

เรื่องภูมิปัญญาไทยอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องหมอพื้นบ้านนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาเรื่องการดูแล และรักษาสุขภาพด้วยวิธีดั้งเดิม ที่เล่าไว้ในบทความ เป็นเรื่องชวนคิดสำหรับชุมชนทุกแห่ง ซึ่งต่างก็มีสมุนไพรและความรู้ที่บรรพบุรุษสะสมไว้ให้ คนไทยควรพิจารณาปรับใช้ มิใช่ใช้แต่การแพทย์แบบตะวันตกซึ่งมิใช่รักษาได้ทุกโรค บางรายต้องสิ้นเปลืองเงินทอง ช้ำประเทศเสียดุลการค้าอีกด้วย บทความเรื่อง “การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช” แสดงอุปสรรคสำคัญสองประการ คือ ผู้รู้ไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์ และส่วนมากท่านหวงวิชา ทั้งสองประการนี้ฟังแก้ไข

เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่าห้องสมุดคือแหล่งเรียนรู้จากหนังสือ สื่อลายลักษณ์ และภาพ ซึ่งจัดไว้ด้วยรูปแบบต่างๆ ส่วนพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเก็บรักษาและแสดงสิ่งของ พิพิธภัณฑ์ในยุคเทคโนโลยีของเอเชียมีหน้าตาและสาระอย่างไร “เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย” มีทั้งภาพและเรื่องที่น่าจะเป็นตัวอย่างแก่การเสริมและสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เป็น “2 in 1” ได้ดี

ห้องสมุดสีเขียวคืออะไร ทาสีเขียว หรือปลูกต้นไม้รอบห้องสมุด หรือ..... เรื่องนี้แม้มิใช่เรื่องใหม่ แต่ขาดการปฏิบัติ เหตุใดสมาคมห้องสมุดฯ จึงมีนโยบายสนับสนุนห้องสมุดสีเขียว มีคำตอบใน “ห้องสมุดสีเขียว ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งแรกในประเทศไทย”

คนไทยจำนวนมากในปัจจุบันชมละครในโทรทัศน์ และชมละครเวทีบ้าง แต่น้อยคนสนใจประวัติผู้ประพันธ์และบทประพันธ์ต้นฉบับ เรื่อง “พระอัจฉริยภาพด้านการสร้างสรรค์จากและสถานที่ในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัว ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากบทละคร

สุชนาภกรรมาภาษาฝรั่งเศส”ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้เลี้ยวหนึ่งของเบื้องหลังการละครเวทีรุ่นแรกๆในเมืองไทย ทั้งยังได้แนวคิดเรื่องการแปลและแปลงบทละครต่างประเทศให้เป็น “ไทยๆ” อย่างแนบเนียนอีกด้วย

ในเมืองทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะรับทั้งอรรถและรสของความรู้ความบันเทิง จึงต้องมีหน่วยงานที่ช่วยรักษาลิขิตดังกล่าว เรื่อง “การบริการและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” น่าจะเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้สำหรับสถานศึกษาและชุมชนทุกแห่ง มิฉะนั้น หนังสือและสื่อ ก็จะถูกขาดผู้อ่านไปไม่น้อย

การส่งเสริมการอ่าน มิใช่งานของบรรณารักษ์เท่านั้น แต่เป็นงานของทุกคน เพื่อทุกคน ขอให้ทุกคนช่วยกันทำให้เมืองไทยเป็นสังคมการอ่าน เพื่อเผยแพร่ เสริมและสร้าง ภูมิปัญญาของคนไทยสู่อุชนไทยอย่างสง่างามสืบไป

ด้วยความปรารถนาดีจากกองบรรณาธิการ

ถนนมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล

บรรณาธิการ

nanomwong@yahoo.com, tla2497@yahoo.com

Editorial

As we must have noticed, there are more and more people in Thai society who have been “very” active users of social media, and they prefer to “read” from mobile devices rather than from books. That probably leaves some if not many of you with one big question, “where have all the traditional reading materials have gone?” Well, TLA have provided you some potential answers. And, of course, “reading” our journal, you definitely will find them.

Talking of traditional reading materials, I wonder whether you heard of palm leaves manuscript? In this copy, you will see how researchers have pointed out the factors affecting success of palm leave manuscript management in Thailand; the writers also give some tips on how to utilize palm leaves in the modern world and how to properly protect such precious intellectual property.

Another type of intellectual property exists in folk medicine found in every part of Thailand. However, the most distinctive origin of such medicine is in Nakorn Sri Thammarat, a province in Southern Thailand. Since most of the traditional practices have been inherited through generations by ancestor’s word of mouth, it’s crucial to develop proper care and treatment plan of these specific practices in order to protect our traditional knowledge.

Knowledge essentially comes about as a result of teaching and learning. here, “Technology and teaching-learning devices in the leading museums in Asia” will probably shed some light on the effective construction of knowledge for librarians. In order for them to make use of modern museum technology and help library users in the 21st century to build up a body of knowledge.

What in green Library, then? The concept of green library is not new yet not broadly acknowledged. The first GREEN public library designed to support environmental conservation is introduced here as a model for public libraries in Thailand.

Among readers of classical works translated or adopted from Western literature, the literary works by King Rama VI have been highly recognized for over 70 years. His exceptional brilliance makes his translation of French comedy in to Thai and his Thai style comedy, especially in terms of setting, very interesting for both readers and stage-play producers.

Everyone had an equal right to receive both information and entertainment. Thammasat University has confirmed right of the sort by granting information services and dissemination for undergraduate students with visual impairment at Disable Student Services.

Reading promotion is not limited to the task of librarians but of everyone, for the sake of public benefits. let us make Thailand a reading society to create, promote and pass on all our priceless intellectual property to the next generations.

With best wishes from TLA Journal Editorial staff,

Tanomwong Lamyodmakpol

Editor

nanomwong@yahoo.com; tla 2497@yahoo.com



การบริการและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่อง ทางการเห็น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปราณี อัสวภูษิตกุล

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีพันธกิจหลักที่สำคัญ คือ การบริการและเผยแพร่สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรภายในสถาบัน ตลอดจนประชาชนในสังคมโดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ใช้กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นบุคคลสายตาดำกต แต่ปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วโลกมีนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการภายในมหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการจัดบริการและเผยแพร่สารสนเทศรูปแบบพิเศษสำหรับนักศึกษากลุ่มนี้

คำสำคัญ: การบริการสารสนเทศ การบริการและเผยแพร่รูปแบบพิเศษ

Information Services and Dissemination for Undergraduate Students with Visual Impairment at Disabled Student Services, Thammasat University

Pranee Asvapoositkul

The main important mission of academic libraries is to provide information services and dissemination to support teaching, learning and research of students, lecturers and staff within the institution, as well as people living in surrounding campus. Almost all these users do not have any visual impairment. However, now many universities around the world have visually impaired students studying in the higher education. Hence, disabled student services in university play a vital role no less than the academic libraries service management and information distribution model for these students.

Keyord: Information and Dillemination Service Disabled Student Service

การบริการและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่อง ทางการเห็น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปราณี อัฐวณิชกุล*

“การให้หลักประกันด้านสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต่อคนพิการอย่างเสมอภาคทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป”

ข้อความข้างต้นระบุอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities-CRPD) เป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญที่โดดเด่น คือ การเข้าถึงสารสนเทศ การจัดให้มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการอย่างเหมาะสม และสมเหตุสมผลอย่างเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556) ในประเด็นการเข้าถึงสารสนเทศ ห้องสมุดเป็นสถาบันบริการและเผยแพร่สารสนเทศแห่งหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงสารสนเทศอย่างเป็นระบบแก่บุคคลทุกกลุ่ม ทุกวัย โดยไม่แบ่งแยกเพศ เชื้อชาติ และศาสนา

ในระดับนานาชาติกล่าวได้ว่าการบริการและเผยแพร่สารสนเทศเป็นภารกิจหลักของสถาบันบริการสารสนเทศทุกแห่งทั่วโลก สถาบันบริการสารสนเทศที่สำคัญในสถาบันอุดมศึกษาคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในปัจจุบัน ได้แก่ สำนักหอสมุด สำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ สำนักทรัพยากรการเรียนรู้ สำนักวิทยบริการ สำนักงานวิทยทรัพยากร สำนักบรรณสาร การพัฒนา เป็นต้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีพันธกิจหลักที่สำคัญคือ การบริการและเผยแพร่สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรภายในสถาบัน ซึ่งผู้ใช้บริการสารสนเทศกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นบุคคลสายตาปกติ แต่ปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วโลกเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้เข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น นอกจากห้องสมุดภายในมหาวิทยาลัยที่จัดบริการและเผยแพร่สารสนเทศให้นักศึกษากลุ่มนี้แล้ว มหาวิทยาลัยหลายแห่งยังมีศูนย์บริการนักศึกษาพิการทำหน้าที่เสมือนห้องสมุดเฉพาะจัดบริการสารสนเทศ บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัย การดำเนินชีวิตของนักศึกษาระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้นๆ เช่น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยซานดีเอโก (The San Diego State University-SDS-SDSU, Student Disability Services, 2014) ในสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1970 มีระบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อนักศึกษาที่มีความบกพร่อง

*ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทางการเห็น ประกอบด้วยทีมพนักงานปฏิบัติงานทั้งเต็มเวลาและบางเวลา นักศึกษาช่วยงานมากกว่า 50 คน ในปี ค.ศ. 2013 ให้บริการนักศึกษาพิการทุกประเภทของมหาวิทยาลัยรวมทุกวิทยาเขตจำนวน 1,050 คน การให้บริการนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นจะพิจารณาเป็นรายบุคคลหลังจากที่นักศึกษาผ่านการสัมภาษณ์และการวินิจฉัยทางคลินิกจากบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของศูนย์ฯ เพราะนักศึกษาแต่ละคนต้องการรับบริการและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกันไป

บริการสารสนเทศที่ศูนย์ฯ จัดให้ได้แก่ บริการสื่อทางเลือกในการเข้าถึงสารสนเทศ เช่น อักษรเบรลล์ การแปลงตำราให้อยู่ในรูปแบบตำราอิเล็กทรอนิกส์ บริการหนังสือจอ บริการแนะนำแหล่งสารสนเทศ บริการตอบคำถามเพื่อช่วยการค้นคว้า เป็นต้น ส่วนบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ บริการให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการเป็นรายบุคคล โดยทีมงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะบริการจัดหาอุปกรณ์ทางห้องปฏิบัติการและการนำเสนอโครงการต่างๆ บริการจัดห้องเรียนภายในห้องสมุด โดยห้องนี้เป็นห้องพิเศษ เปิดบริการตามเวลาเช่นเดียวกับผู้ใช้ปกติทั่วไป ภายในห้องมีการติดตั้งเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการค้นคืน ทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีเพื่อช่วยการอ่านสำหรับผู้สายตาสีเหลือง เทคโนโลยีเพื่อช่วยการฟัง เป็นต้น บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการจดบันทึก (Notetaking) โดยศูนย์ฯ จะจัดหาผู้ช่วยจดบันทึกข้อมูลให้แก่นักศึกษา มีการกำหนดคุณสมบัติของ ผู้จดบันทึก บริการลงทะเบียนเรียน นักศึกษาจะได้สิทธิ์ในการลงทะเบียนเรียนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับข้อจำกัดของตน เช่น การใช้เวลาสำหรับการเดินเปลี่ยนย้ายห้องเรียนมากกว่าคนปกติ การวางแผนการเข้าถึงสารสนเทศแต่ละวิชาด้วยสื่อที่เหมาะสม การกำหนดผู้ช่วยในห้องเรียนและความต้องการอื่นๆ ศูนย์ฯ จะจัดลำดับความสำคัญความต้องการของนักศึกษา ตามข้อมูลที่นักศึกษา ลงทะเบียนแจ้งไว้ บริการอำนวยความสะดวกด้านการจัดสอบ (Accommodated Testing Services) เช่น การขยายเวลาการสอบมากกว่านักศึกษาปกติ การมีคนช่วยอ่านข้อสอบ ช่วยเขียนคำตอบ พิจารณารูปแบบทางเลือกของข้อสอบ การจัดสภาพแวดล้อมของห้องสอบที่เหมาะสม การประชาสัมพันธ์บริการของศูนย์ฯ ให้กับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยทุกวิทยาเขต

ศูนย์บริการและประสานงานนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยอูเมอ (Umeå University, Student Disability Coordinator, Student Services, 2014) ราชอาณาจักรสวีเดน มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายด้านนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนตั้งแต่ช่วงปลายปีค.ศ.2012 โดยมีฐานความคิดว่านักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถศึกษาและอยู่ร่วมกับนักศึกษาปกติได้ ถ้านักศึกษากลุ่มนี้ได้รับบริการและการสนับสนุนที่ช่วยเสริมส่วนที่บกพร่อง ศูนย์ฯ สนับสนุนการเรียนของนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้ นักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยต้องแจ้งความจำนงล่วงหน้ากับผู้ประสานงานของศูนย์ฯ ว่าต้องการบริการหรือการสนับสนุนสิ่งใดบ้างเพื่อศูนย์ฯ จะได้จัดบริการให้ตรงความต้องการและทันก่อนเปิดภาคเรียน

บริการสารสนเทศที่ให้บริการ ได้แก่ บริการห้องสมุด โดยมีห้องสมุดปฏิบัติการทรัพยากร หนังสือเสียง หนังสือพญูชนะตัวโต ตำราอักษรเบรลล์ ตำราอิเล็กทรอนิกส์ บรรณารักษ์เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ศึกษาด้านการเขียนทางวิชาการ การนำเสนอผลงาน ทักษะการศึกษาอื่นๆ ที่จำเป็น การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล การทำกิจกรรมกลุ่ม การฟังคำบรรยายการให้นักศึกษาลงทะเบียนเข้าถึงสื่อสารสนเทศของสำนักงานสื่อแห่งราชอาณาจักรสวีเดน (Swedish Agency for Accessible Media or

Myndigheten for Tillgäng Meier-MTM) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐบาล สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานฯ มีภารกิจหลักในการผลิต ให้คำแนะนำ ให้ยืมหนังสือเบรลล์และหนังสือเสียง โดยมุ่งบริการสื่อสารสารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นในระดับอุดมศึกษา มีความร่วมมือกับห้องสมุดท้องถิ่น การยืมระหว่างห้องสมุดในระดับนานาชาติ เป็นสมาชิกของสหพันธ์นานาชาติแห่งสถาบันและสมาคมห้องสมุด แผนกห้องสมุดคนตาบอด (International Federation of Library Associations and Institutions-IFLA Libraries for the Blind Section) และเป็นสมาชิกของ DAISY Consortium ซึ่งเป็นภาคีความร่วมมือระดับนานาชาติขององค์กรที่มุ่งมั่นในการสร้างวิธีที่ดีที่สุดในการอ่านและตีพิมพ์เผยแพร่สารสนเทศสำหรับทุกคน เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรภายใต้กฎหมายของสมาพันธ์รัฐสวิส ส่วนบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ ได้แก่ บริการแนะนำและสอนการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการอ่าน การฟัง การเขียน โปรแกรมสะกดคำภาษาสวีเดนและภาษาอังกฤษ โปรแกรมสังเคราะห์เสียงหลายภาษา ช่วยให้นักศึกษาฯ เข้าถึงสารสนเทศจากคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ บริการบันทึกเสียงการบรรยาย บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการจดบันทึกคำบรรยายหรือการสัมมนาในชั้นเรียน จะมีเพื่อนในชั้นเรียนหนึ่งคนช่วยจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ให้โดยนักศึกษาจะได้รับสิทธิในการถ่ายเอกสารฟรีจากศูนย์ เป็นคำตอบแทน บริการรูปแบบการสอบทางเลือกและแผนการศึกษารายบุคคล ในบางกรณีนักศึกษาสามารถเสนอรูปแบบการสอบที่เหมาะสมกับตนในแต่ละหลักสูตรให้ผู้สอนหรือผู้ประสานงานหลักสูตรทราบ ซึ่งภาควิชาจะรับไปพิจารณาและจัดรูปแบบการประเมินหรือการสอบที่เหมาะสมให้กับนักศึกษา ทุกคนอย่างเสมอภาค บริการวางแผนการศึกษา การทำงาน การสัมมนา ตลอดจนร่วมมือกับภาควิชาหาบุคคลที่เหมาะสมช่วยดูแลทั้งในเรื่องส่วนตัวและการเรียนบริการสนับสนุนทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ โดยนักศึกษาสามารถติดต่อได้ที่ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยลอนดอน (University College London, Student Disability Services, 2014) ให้บริการนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่ม ทั้งนี้ ต้องลงทะเบียนกับศูนย์ฯ มีการนัดหมายพูดคุยกับที่ปรึกษาคนพิการ เพื่อทราบความต้องการของนักศึกษา เป็นรายบุคคล บริการสารสนเทศที่ให้บริการเรียกว่า บริการห้องสมุด (Library Services) มีบรรณารักษ์ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้ยืมทรัพยากรสารสนเทศในระยะเวลาที่ยาวกว่าปกติ บริการจากภาควิชาจัดทำคำบรรยายในรูปแบบทางเลือกที่เหมาะสมกับนักศึกษา เช่น การบันทึกบทชีดี การพิมพ์คำบรรยายด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่และอักษรเบรลล์การอำนวยความสะดวกอุปกรณ์ช่วยการอ่าน ส่วนบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ บริการจัดฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการเครื่องคอมพิวเตอร์หน้าจอขนาดใหญ่ โปรแกรมขยายและแปลงอักษรเบรลล์ โปรแกรมช่วยการเข้าถึงสารสนเทศ โปรแกรมช่วยตอบข้อสอบโดยการพูด โปรแกรมยืมอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเครือข่ายสารสนเทศด้านต่างๆ บริการให้ยืมคอมพิวเตอร์พกพาไปใช้ที่ห้องพัก บริการให้ยืมเครื่องบันทึกเสียงเป็นต้น บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการวางแผนการเรียน บริการบันทึกคำบรรยาย หรือการสัมมนาในชั้นเรียน มีผู้ช่วยจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ให้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาในระดับปริญญาโท โดยศูนย์ฯ ทำหน้าที่ประสานงานจัดหาผู้ช่วยจดบันทึกให้ บันทึกนี้จะเรียบบ่อยและส่งกลับภายใน 48 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นการบรรยายหรือการสัมมนา บริการจัดสอบพิเศษ เช่น การขยายเวลา การจัดทำข้อสอบในรูปแบบทางเลือก การจัดผู้อ่านข้อสอบให้ การปรับแสงเพื่ออำนวยความสะดวกให้อ่านชัดเจนขึ้น บริการประสานงานกับที่พัก

นักศึกษา เกี่ยวกับเดินทาง การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในห้องพักให้เหมาะสม บริการแปลงใบรับรองผลการศึกษาให้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ขนาดใหญ่และอักษรเบรลล์ การฝึกงาน การสมัครงาน การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแผนการอพยพส่วนบุคคลในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้อาคาร ให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาที่ประสบปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ บริการอนามัยและทันตกรรม เป็นต้น สำหรับนักศึกษา ที่เป็นพลเมืองอังกฤษ รัฐให้การสนับสนุนการศึกษาแบบให้เปล่าทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนนักศึกษาต่างชาติต้องติดต่อฝ่ายบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยเพื่อหารือเกี่ยวกับทุนสนับสนุนการศึกษา ซึ่งบางคนก็ได้รับเงินทุนจากประเทศบ้านเกิดของตนหรือจากแหล่งอื่นๆ

สำนักงานช่วยเหลือนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยซึกุบะ (University of Tsukuba, Office for Students with Disabilities, 2014) มหาวิทยาลัยมีนโยบายรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น เข้าศึกษาในสถาบันตั้งแต่ปี ค.ศ.2007 ก่อนหน้านั้นเมื่อปี ค.ศ.2001 การดำเนินงานเป็นเพียงคณะกรรมการดูแลนักศึกษาพิการเท่านั้น ปัจจุบันสำนักงานฯ มีบทบาทหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยทั้งด้านการจัดการศึกษาแบบบูรณาการและการจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการเข้าถึงสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างเท่าเทียมกับนักศึกษาปกติ ทั่วไป

นอกจากนี้ภายในมหาวิทยาลัยยังมีสถาบันที่ทำการเรียนการสอนเพื่อคนพิการโดยเฉพาะชื่อ สถาบันวิทยาศาสตร์เพื่อผู้พิการ (Institute of Disability Sciences) บริหารจัดการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการ สถาบันฯ มีบทบาทเป็นผู้นำและเป็นศูนย์กลางเครือข่ายนักศึกษาพิการที่เรียกว่า Shogai Gakusei Shugaku Shien Network ดำเนินงานโดยองค์กรบริการนักศึกษาญี่ปุ่น (The Japan Student Services Organization-JASSO) เป็นเครือข่ายสนับสนุนนักศึกษาพิการและเผยแพร่สารสนเทศให้กับนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเทศญี่ปุ่นด้วย บริการอื่นๆ ได้แก่ การแนะนำวางแผนกิจกรรมต่างๆ ระหว่างศึกษาที่มหาวิทยาลัย ระบบการให้บริการของสำนักงานฯ ระบบสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย บริการสารสนเทศด้านการเงิน บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น สภาพอาคารเรียน และห้องเรียนที่เหมาะสม ทางลาด ลิฟต์ ห้องน้ำ เป็นต้น

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์ (Singapore Management University-SMU, Services for Students with Disabilities, 2014) มหาวิทยาลัยมีเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นเหมือนกับนักศึกษาปกติทั่วไป ศูนย์บริการนักศึกษาพิการให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการให้คำปรึกษาแนะนำการใช้ชีวิตระหว่างศึกษาที่มหาวิทยาลัย บริการจัดสอบในห้องที่แยกต่างหาก การประสานงานกับผู้บรรยายเกี่ยวกับวิธีประเมินผลการเรียนการปรับรูปแบบข้อสอบให้เหมาะสมกับนักศึกษา การขยายเวลาการสอบเพิ่มมากกว่าปกติ

ในประเทศไทยศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานด้านงบประมาณและบุคลากรจากมหาวิทยาลัยนั้นๆ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตลอดจนองค์กรด้านคนพิการของประเทศร่วมมือกันจัดระบบการช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น สนับสนุนการจัดบริการที่หลากหลาย เพื่อเป็นการขยายโอกาสและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับ

นักศึกษา ซึ่งนโยบายนี้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการ จากรายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนิสิตนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555) พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 169 แห่ง แจกข้อมูลตอบกลับมายังสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวน 157 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93 ของจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศในจำนวนนี้เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีนักเรียนนิสิต นักศึกษาพิการกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันจำนวน 114 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67 ของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูลตอบกลับ และไม่มีนิสิตนักศึกษาพิการที่ศึกษาอยู่ในสถาบันจำนวน 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25 ของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูลตอบกลับ

เมื่อจำแนกตามกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษาพบว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีจำนวนนิสิตนักศึกษาพิการที่กำลังศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดถึง 1,089 คน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 713 คน กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (รวมทุกวิทยาเขต) จำนวน 69 คน กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวน 113 คน และกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ จำนวน 14 คน

ในจำนวนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่นับรวมมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่จัดการเรียนการสอนระบบเปิดและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่จัดการเรียนการสอนในระบบทางไกล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความบกพร่องทางการเห็นมากที่สุดในประเทศจำนวน 42 คน เมื่อปีการศึกษา 2554 ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งอื่นๆ มีนักศึกษที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำนวนน้อยกว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีนั้น

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำนวนทั้งสิ้น 236 คน เป็นเพศชาย จำนวน 133 คน และเพศหญิง 103 คน กระจายศึกษาอยู่ในสถาบันต่างๆ 16 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยนครพนม และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

โดยภาพรวมศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยดังกล่าวในประเทศไทยให้บริการสารสนเทศผ่านสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ หนังสือเบรลล์ หนังสือเสียง สื่อการสอน/E-learning สารสนเทศอักษรขนาดใหญ่ ภาพพูน เป็นต้น

บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ CD-ROM VCD Mp4 แวนซ์ยาย เครื่องวัดสายตา เครื่องฟัง เครื่องทำภาพพูน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เครื่องเข้าเล่มหนังสืออักษรเบรลล์ เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสารอักษรเบรลล์ เครื่องช่วยอ่าน-ฟัง เครื่องช่วยสอนภาษา เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายตัวอักษร จอภาพ CCTV แบบตั้งโต๊ะและแบบพกพา เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์แบบตั้งโต๊ะและแบบพกพา (Braille Note) และเครื่องเล่นหนังสือเดซี

บริการอื่นๆ ได้แก่ บริการสอนเสริม บริการระบบขนส่ง ห้องพัก บริการฝึกทักษะการเดินทาง (มีผู้นำทาง) บริการผู้จัดคำบรรยาย อ่านหนังสือเสียง อ่านหนังสือสอบ อาจารย์ที่ปรึกษา นักแนะแนว บริการพิมพ์อักษรเบรลล์ ตรวจสอบสุขภาพ จัดหาอาสาสมัครช่วยเหลือ ฝึกอบรมทักษะต่างๆ เช่น การใช้ อักษรเบรลล์ การใช้คอมพิวเตอร์ การใช้ชีวิตประจำวัน การแนะแนวด้านการศึกษาและอาชีพ หน่วยงาน พิเศษให้ทำนอกเวลาเรียน การจัดสถานที่ให้เหมาะสม ลิฟต์ ทางลาด ราวจับห้องน้ำ ไม้เท้า เป็นต้น

ในส่วนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Thammasat University, Disabled Student Services-DSS, 2557) ให้บริการที่สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ และหลักการที่จะเสริมสร้างความเสมอภาคให้แก่คนทุกกลุ่ม ทุกภาคในสังคม เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดโอกาสให้ แก่ผู้พิการเข้าศึกษาโดยระบบการให้โควตาตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 สนับสนุนให้นักศึกษาพิการได้มี โอกาสเข้าถึงการศึกษาให้ได้มากที่สุดโดยการให้โควตาคนพิการที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย สอบคัดเลือกเข้ามาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประมาณปีละ 50 คน ในปีการศึกษาแรกมี นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำนวน 12 คน และในปีต่อๆ มามีนักศึกษา จำนวนมากขึ้นต่างกันไป จวบจนปีการศึกษาปัจจุบัน 2558 มีนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวนทั้งสิ้น 31 คน

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 มีหน้าที่สนับสนุน การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้พิการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) การบริหารจัดการมีคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการนักศึกษาพิการ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษาเป็นประธาน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้พิการเป็นกรรมการ และ หัวหน้าศูนย์ เป็นเลขานุการ มีหน้าที่จัดบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และ บริการอื่นๆ ให้แก่ นักศึกษาพิการ ปัจจุบันศูนย์ มีบุคลากร 8 คน หัวหน้างานบริการนักศึกษาพิการ 1 คน พนักงานมหาวิทยาลัย 3 คน (นักวิชาการศึกษา) และลูกจ้างโครงการ 1 คน

ศูนย์ ให้บริการสารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียกว่า บริการเข้าถึง ห้องสมุด (Accessible Library Services) คือบริการห้องสมุดอักษรเบรลล์และหนังสือเสียงที่เป็นหนังสือ เรียน หนังสือคำบรรยายประกอบรายวิชา หนังสือนวนิยาย และหนังสือปกิณกะต่างๆ สามารถแจ้งความ ประสงค์กับบุคลากรศูนย์ เพื่อแปลงทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการ สามารถนำ ทรัพยากรสารสนเทศดังกล่าวไปใช้เป็นการส่วนตัว โดยไม่ต้องนำมาคืนเหมือนห้องสมุดทั่วไป แต่กรณี ที่ต้องการยืมหนังสือจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ศูนย์ มีบริการให้ยืมทางอินเทอร์เน็ต และจัดส่งอาสา สมัครไปรับหนังสือและคืนหนังสือให้สำหรับนักศึกษา ที่ไม่สะดวกไปยืม-คืนด้วยตนเอง

สำหรับบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก มีบริการวางแผนส่วนบุคคล (Individual Planning Services) คือ บริการเมื่อเริ่มเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย ศูนย์ จะนัดให้ทุกคนมาพบ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความบกพร่อง จัดทำแผนด้านสื่อและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นราย บุคคล (Case-by-Case) มีการอำนวยความสะดวกด้านวิชาการ (Academic Accommodation) คือ การ อำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนให้หรือถ้าคณะใดต้องการให้ไปติดตั้งเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ประจำที่คณะ ศูนย์ ก็จะดำเนินการให้ เช่น ติดตั้งโปรแกรมการอ่านภาษาอังกฤษ

(JAWS) และโปรแกรมอ่านภาษาไทย (ตาทิพย์) การอำนวยความสะดวกในการยืม (Accommodation Borrow) เครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้ทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ยืมเครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์ Note taker เพื่อบันทึกคำบรรยาย

บริการอื่นๆ ได้แก่ การรับสมัครนักศึกษาพิการและนักศึกษาที่มีความบกพร่องด้านการเห็น ร่วมมือกับคณะต่างๆ ในกระบวนการคัดเลือกนักศึกษา การปฐมนิเทศนักศึกษาและผู้ปกครองให้ทราบ ข้อมูลการเป็นสมาชิกในสมาคมของศูนย์ฯ และแนวการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ทู่นการศึกษา การจัดทำข้อสอบอักษรเบรลล์ ข้อสอบตัวพิมพ์ขยายพิเศษ จัดส่งข้อสอบไปยังคณะต่างๆ การจัดอบรมสัมมนา ให้และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กระตุ้นการรับรู้ของชุมชนในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่เหมาะสม ในการอยู่ร่วมกันระหว่างบุคลากรและอาจารย์ จัดอาสาสมัครอ่านหนังสือ ทำหนังสือเสียง และพิมพ์ข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นหนังสือเบรลล์ บริการแนะนำการเดินทางในมหาวิทยาลัย เรียนรู้การเดินทาง ไปที่พัก โรงอาหาร และห้องเรียน เพื่อให้สามารถเดินทางได้ด้วยตนเอง จัดหาผู้สอนเสริมทั้งที่เป็น อาจารย์และนักศึกษา หากต้องการจัดประชุมร่วมระหว่างนักศึกษา และอาสาสมัครเพื่อสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและจัดกิจกรรมร่วมกัน สารสนเทศการจ้างงาน บริการห้องพักในหอพัก ของมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยยึดหลักการว่าถ้าต้องการห้องพักทุกคนต้องได้รับห้องพัก โดยห้องพัก ต้องมีความเหมาะสมกับนักศึกษา แต่ละคน และในห้องพักต้องมีอาสาสมัครอยู่ด้วย การจัดทำฐาน ข้อมูลโครงการนักศึกษาพิการและนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น ร่วมเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน มูลนิธิ และสมาคมคนพิการต่างๆ ภายนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนาช่วยเหลือและให้บริการ (ภูมิ ตั้งมโนธรรม, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2559)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริการและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในสหรัฐอเมริกา ราชอาณาจักรสวีเดน อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ประเทศไทย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่าศูนย์ฯ ทุกแห่งให้ความสำคัญกับการบริการเผยแพร่สารสนเทศในรูปของหนังสือเสียงและอักษรเบรลล์ แสดงให้เห็นถึงความต้องการสื่อในรูปแบบดังกล่าวที่ยังคงเป็นที่นิยมสำหรับนักศึกษาฯ ด้านบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกของหลายสถาบันก็มีความใกล้เคียงกัน มีการนำเทคโนโลยีใหม่ทันสมัยมาใช้ ช่วยให้มีความคล่องตัว เข้าถึงสารสนเทศได้สะดวกรวดเร็วและตรงความต้องการมากขึ้น ส่วนบริการอื่นๆ ทุกสถาบันก็จัดบริการในรูปแบบที่เหมือนและแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านงบประมาณของแต่ละสถาบัน

กล่าวได้ว่าศูนย์บริการนักศึกษาพิการเปรียบเสมือนห้องสมุดเฉพาะอีกแห่งหนึ่งสำหรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็น นอกเหนือจากห้องสมุดภายในมหาวิทยาลัย ผู้เขียนเห็นว่าศูนย์ฯ จะเป็นสถาบันบริการและเผยแพร่สารสนเทศที่สนับสนุนการศึกษาของนักศึกษากลุ่มนี้อย่างแท้จริง ต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีบุคลากรปฏิบัติงานที่มีคุณภาพในจำนวนที่เหมาะสม ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย มีงบประมาณอย่างเพียงพอ และเหนือสิ่งอื่นใด ศูนย์ฯ สามารถดำเนินการได้อย่างโดดเด่นได้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศูนย์บริการนักศึกษาพิการของทุกสถาบัน ห้องสมุดเพื่อผู้พิการทางสายตา องค์กรอื่นๆ ตลอดจนผู้มีจิตอาสา จะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่สนับสนุนการศึกษาของนักศึกษากลุ่มนี้ ซึ่งจะเป็นประจักษ์กรวยทำงานที่มีคุณภาพของประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่า

“การบริการเผยแพร่สารสนเทศของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ ห้องสมุดสามารถสร้างนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเห็นทุกคนให้มีคุณภาพได้ ขอเพียงพวกเราช่วยกันสร้างโอกาสสร้างกำลังใจและร่วมพัฒนาเครื่องมือในการเข้าถึงสารสนเทศที่เหมาะสมให้แก่บุคคลกลุ่มนี้ด้วยกัน”

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 5 สิงหาคม). ใน ราชกิจจานุเบกษา, 116 (ตอนที่ 74 ก), 5.
- ภูมิ ตังมโนธรรม. (8 มีนาคม 2559). *นักวิชาการศึกษา*. สัมภาษณ์โดย ปราณี อัสวภูษิตกุล. ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รังสิต).
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กองกิจการนักศึกษา. (2558). *ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. สืบค้นจาก URL: http://sa.tu.ac.th/th/site_content/34-disabled-student-services.html
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2555). *รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2556). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ-crpd*. สืบค้นจาก URL: nep.go.th/claim/อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ-%20crpd
<http://neppr56.nep.go.th/claim/อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ-crpd>
- The San Diego State University-SDS-SDSU. (2014). *Student Disability Services*. Retrieved from URL: [http://go.sdsu.edu/student affairs/sds/10things.aspx](http://go.sdsu.edu/student%20affairs/sds/10things.aspx)
- Singapore Management University. (2014). *Services for students with disability*. Retrieved from URL: <http://www.smu.edu.sg/wklswc/services>
- Umeå University. (2014). *Student Disability Coordinator, Student Services*. Retrieved from URL: [http://www.umu.se/english/education Student-support/disability-services-and-resources](http://www.umu.se/english/education%20Student-support/disability-services-and-resources)
- University College London. (2014). *Student Disability Services*. Retrieved from URL: <http://www.ucl.ac.uk/disability/services/blind-partially-sighted>
- University of Tsukuba. (2014). *Office for Students with Disabilities*. Retrieved from URL: <http://www.tsukuba.ac.jp/english/education/disability-support.html>





พระอัจฉริยภาพด้านการสร้างสรรค์ฉากและสถานที่ในพระราชนิพนธ์

บทละครพูดชวนหัว

ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากบทละครสุขนาฏกรรมภาษาฝรั่งเศส

ปวีณ มินา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง
สร้างสรรค์ฉากและสถานที่ ในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวที่ทรงสร้างสรรค์จากบทละครภาษา
ฝรั่งเศส ผลการศึกษาพบว่า ทรงปรับเปลี่ยนวิธีการแบ่งองค์และฉากให้บทละครพูดพระราชนิพนธ์มี
สามองค์ โดยไม่ได้แบ่งแต่ละองค์เป็นฉากย่อยๆ ตามธรรมเนียมการแต่งบทละครพูดของชาติตะวันตก
เพราะทรงเห็นว่าเหตุการณ์ในเรื่องเรียงลำดับตามเวลาและการดำเนินเรื่องก็สืบเนื่องต่อกันดังนั้นจึงไม่
จำเป็นต้องระบุเป็นฉากๆ ไว้ในแต่ละองค์ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คำว่า “องค์” และ
“ฉาก” ในสังคมไทย มีความหมายไม่แตกต่างกันและได้กลายเป็นแบบแผนการแต่งบทละครพูดของไทย
สืบเนื่องถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังพบว่าทรงสร้างสรรค์ฉากและสถานที่ด้วยทฤษฎีการปรับเปลี่ยนซึ่งแสดงให้เห็น
พระอัจฉริยภาพเป็นอย่างสูง เพราะการสร้างสรรค์นี้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เรื่องราวเกิดความสมจริง
จากการเปลี่ยนยุคสมัยและสถานที่ของฝรั่งเศสเป็นไทย เพื่อให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยช่วยให้คนไทย
เข้าใจละครพูดได้โดยง่าย โดยเฉพาะละครพูดชวนหัว (Comedy) เพราะละครพูดเป็นศิลปะการแสดงเพื่อความ
บันเทิงและเป็นการแสดงรูปแบบใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์
จะถ่ายทอดและเผยแพร่ให้คนไทยได้ประจักษ์

คำสำคัญ : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, บทละครสุขนาฏกรรม, องค์, ฉากและสถานที่

King Rama VI's Creativities of Setting on Comedies Adaptions of French Comedies

Pawaris Mina

The aim of this article was to study King Rama VI's creativities of setting on comedies adaptions of French Comedies. The study found that King Rama VI divided the settings into acts which were different from the western traditional settings mostly divided the setting from acts into scenes. Considering that the stories proceeded in arranged orders or in continuous events, King Rama VI found no need of adding scenes into each act. His creativity resulted in no different meaning between "act" and "scene". Later, this became the pattern of composing Thai plays until the present time. The finding also revealed the adapting techniques of setting creativity used by King Rama VI. This technique showed off his talents of creating concise and realistic stories. The French contexts of places and periods were changed into the Thai ones. This resulted in an easy understanding of plays among Thai people, especially comedies, the new form of entertainment and performance which King Rama VI would like to transmit and make known to Thai people.

Keywords : King Rama VI's, Comedy , Scene , Setting

พระอัจฉริยภาพด้านการสร้างสรรค์ฉากและสถานที่ในพระราชนิพนธ์
บทละครพูดชวนหัว
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
จากบทละครสุขนาฏกรรมภาษาฝรั่งเศส

ปวิศา มินา*

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถด้านอักษรศาสตร์และการละครทรงเป็น “บิดาแห่งการละครพูด” ของไทย พระราชนิพนธ์บทละครมีจำนวนกว่าร้อยเรื่อง ปรากฏทั้งในรูปแบบบทละครพูดร้อยแก้วภาษาไทยที่ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยจินตนาการของพระองค์เอง บทละครพูดภาษาไทยที่ทรงแปลและแปลงจากบทละครพูดภาษาต่างประเทศ บทละครพูดที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ บทละครพูดที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาฝรั่งเศส บทละครพูดคำฉันท์ บทละครพูดคำกลอน บทละครพูดสลักร่ำ บทละครสังคีต บทละครร้อง บทละครรำ โขน บทละครตีกตาบรรพ์ และบทละครเบิกโรง ทรงสร้างสรรค์แต่ละเรื่องให้ได้อรรรถรสและอารมณ์ที่แตกต่างกัน มีทั้งรัก โศกเศร้า ซาบซึ้ง สนุกสนาน และตลกขบขัน และที่สำคัญ ทรงแฝงข้อคิดและคติสอนใจแก่ผู้อ่านได้อย่างน่าสนใจ เพราะทรงมีพระราชประสงค์จะใช้บทละครของพระองค์เป็นสื่อสำคัญในการอบรมสั่งสอนและให้แง่คิดแก่ประชาชน

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (2521: 3) กล่าวว่า ละครพูดเป็นพระราชนิพนธ์ที่โดดเด่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถเป็นพิเศษในด้านนี้ ทรงเป็นทั้งผู้ประพันธ์ บทละคร ผู้แสดง และผู้จัดการแสดงละคร ทรงใช้กิจการละครเพื่อปลูกใจให้คนไทยตระหนักถึงความเป็นไทย ความสามัคคี และการเสียสละเพื่อชาติ และทรงใช้การละครเพื่อหาทุนบำรุงกิจการกุศลต่างๆ

ในจำนวนพระราชนิพนธ์บทละครกว่าร้อยเรื่อง ทรงแปลแบบดัดแปลงบทละครภาษาฝรั่งเศสเป็นบทละครพูดภาษาไทยจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

1. **เก็นต็องการ** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง Poulouiller บทประพันธ์ของ ทริสแตง แบร์นาร์ต (Tristan Bernard)
2. **หมอมัจาเป็น** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง Le Médecin Malgré Lui บทประพันธ์ของ โมลิแยร์ (Moliere)
3. **ล้ามดี** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง L'Anglais tel qu'on le parle บทประพันธ์ของ ทริสแตง แบร์นาร์ต (Tristan Bernard)

*คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

4. **คดีสำคัญ** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง Un Client Sérieux บทประพันธ์ของ ซอร์จ ฌูแตลน (Georges Courteline)

5. **วิไลเลือกคู่** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง Les Vivacités du Capitaine Tic บทประพันธ์ของ ฌูแซน ลาบิช (Eugène Labiche)

6. **ตบตา** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง La Poudre aux Yeux บทประพันธ์ของ ฌูแซน ลาบิช (Eugène Labiche)

7. **หลวงจำเนียรเดินทาง** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครสุขนาฏกรรมเรื่อง Le Voyage de Monsieur Perrichon บทประพันธ์ของ ฌูแซน ลาบิช (Eugène Labiche)

8. **ตักแตน** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครเรื่อง Les Sauterelles บทประพันธ์ของ เอมีล ฟาเบรอ (Emile Fabre)

9. **เกียรติยศญี่ปุ่น** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครเรื่อง L'Honneur Japonais บทประพันธ์ของปอล บูรเดอ อองแตลเมอ (Paul Bourde Anthelme)

10. **ร.ต.ล. นนทรี** ทรงสร้างสรรค์จากบทละครภาษาฝรั่งเศส (ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง) บทประพันธ์ของ เซ.เออ. เปราร์ด (G.E. Piérard)

บทละครภาษาฝรั่งเศสสิบเรื่องนี้ สามเรื่องเป็นบทละครสุขนาฏกรรม ทรงสร้างสรรค์เป็นบทละครพูดชนหัวภาษาไทย ได้แก่ เกินต้องการ หมอจำเป็น ล่ามดี คดีสำคัญ วิไลเลือกคู่ ตบตา และหลวงจำเนียรเดินทาง ส่วนอีกสามเรื่อง คือ ตักแตน เกียรติยศญี่ปุ่น และ ร.ต.ล. นนทรี มิใช่บทละครพูดประเภทชนหัว อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาไม่นำพระราชนิพนธ์บทละครพูดชนหัวเรื่อง เกินต้องการ มาวิเคราะห์ เนื่องจากหาต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเรื่อง Pouloiller ไม่ได้ และไม่นำพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง ตักแตน เกียรติยศญี่ปุ่น และ ร.ต.ล. นนทรี มาวิเคราะห์ เพราะทั้งสามเรื่องไม่ได้จัดอยู่ในบทละครพูดประเภทชนหัว

ในการสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์บทละครพูดชนหัวจากบทละครภาษาฝรั่งเศสนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างสรรค์ให้เป็นไทยได้สมจริงโดยเฉพาะด้านฉากและสถานที่ ที่ทรงระบุไว้อย่างละเอียดและชัดเจน ผู้อ่านและผู้ชมการแสดงละครพูดจึงเข้าใจเรื่องราวและได้รับอารมณ์สมมากยิ่งขึ้น

การแบ่งองค์และฉาก

การแบ่งองค์และฉากในบทละครขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของผู้แต่ง โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของช่วงเวลาแสดงว่ามากหรือน้อยเพียงใด นอกจากนี้ การแบ่งเป็นองค์ยังช่วยให้ทราบว่าสถานที่และเวลาในเรื่องเปลี่ยนไปจากองค์ก่อน ในแต่ละองค์อาจแบ่งเป็นหลายฉาก การแบ่งเป็นหลายฉากในแต่ละองค์เป็นธรรมเนียมของละครตะวันตก การแบ่งฉากของบทละครพูดตะวันตกทุกเรื่องมีหลักการร่วมกัน คือ ทุกฉากต้องมีความหมาย เพื่อช่วยพัฒนาเรื่องช่วยให้ความคิดหลักของละครชัดเจนขึ้น และเพื่อให้การแก้ปัญหาในบทละครเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

เมื่อเปรียบเทียบการแบ่งองค์และฉากที่ปรากฏในบทละครพูดภาษาฝรั่งเศสกับพระราชนิพนธ์ บทละครพูดชวนหัวของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า ทรงเปลี่ยนวิธีการแบ่งองค์และฉากให้แตกต่างจากธรรมเนียมการเขียนบทละครตะวันตกกล่าวคือในธรรมเนียมการแต่งบทละครตะวันตกในแต่ละเรื่องจะแบ่งเป็นองค์ (ตอน) ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เกิดในเรื่อง ความยาวของเรื่อง และสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์โดยในแต่ละองค์ แบ่งได้เป็นหลายฉากขึ้นอยู่กับการเข้าออกฉากของนักแสดง โดยเมื่อมีตัวละคร ตัวใหม่เข้ามา หรือมีตัวละครเดินออกไปจากฉากก็จะถือเป็นการขึ้นฉากใหม่ แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับเปลี่ยนวิธีการ โดยทรงแบ่งเป็นองค์แต่ละองค์ไม่ทรงระบุการแบ่งออกเป็นฉากย่อยๆ ทั้งนี้ อาจด้วยเพราะทรงเห็นว่า เหตุการณ์ในเรื่องเรียงลำดับตามเวลา และการดำเนินเรื่องก็สืบเนื่องกันทุกเหตุการณ์เกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน จึงไม่จำเป็นต้องระบุเป็นฉากๆ ไว้ในแต่ละองค์ตามการเข้าออกของตัวละคร นอกจากนี้ คนไทยยังไม่รู้จักศิลปะการละครพูดมากนัก การปรับเปลี่ยนในช่วงที่ทรงนำศิลปะการละครพูดมาเผยแพร่ในช่วงแรกเริ่มนั้นจึงเหมาะสมแล้ว ที่สำคัญการที่ทรงไม่ระบุเป็นฉากย่อยๆ ยังมีส่วนช่วยให้ผู้อ่าน และผู้จัดการแสดงอ่านได้ต่อเนื่อง เข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้น ไม่สับสน ช่วยให้เข้าถึงอรรถรสได้ดีขึ้น เพราะไม่ต้องสะดุด ว่าฉากอะไร ใครเข้ามาในฉาก ใครออกจากฉาก วิธีนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คำว่า “องค์” และ “ฉาก” ในสังคมไทยมีความหมายไม่แตกต่างกัน การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดโดยไม่แบ่งฉากในแต่ละองค์ ได้กลายเป็นแบบแผนการแต่งบทละครพูดของไทยสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน

กลวิธีการสร้างสรรค์ด้านฉากและสถานที่

เมื่อพิจารณาวิธีการสร้างสรรค์ด้านฉากและสถานที่ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัว ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาจากบทละครภาษาฝรั่งเศส พบว่าการบรรยายสถานที่และการจัดวางอุปกรณ์ประกอบฉาก มีความคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในบทละครภาษาฝรั่งเศสที่ทรงแปลแบบดัดแปลง เรื่องที่น่าสนใจคือส่วนที่ทรงปรับเปลี่ยนนั้นน่าจะทรงมีเหตุผลบางประการ การปรับเปลี่ยน คือ การที่ทรงสร้างสรรค์ฉากและสถานที่ ยังคงฉากและสถานที่ทรงตัด หรือทรงเพิ่มเข้าไปใหม่ เช่น เรื่อง ล่ามดี จากบทละครภาษาฝรั่งเศส เรื่อง *L'Anglais tel qu'on le parle* บทประพันธ์ของทริสแตง แบร์นาร์ต (Tristan Bernard) ปรากฏการปรับเปลี่ยนฉากและสถานที่ คือ ในองค์ที่ 1 ของต้นฉบับ คือ ห้องโถงของโรงแรมในกรุงปารีส ระบุฉากไว้ว่า ด้านขวามีประตู 1 ประตู หันหน้าไปสู่ห้องโถง มีทางออกทางซ้ายมือ ด้านหลังมีประตูอีก 1 ประตูอยู่ด้านซ้ายค่อนมาข้างหน้าโรงทางด้านหลังมีโต๊ะยาวๆ เป็นที่เสมียนั่ง มีราวแขวนกุญแจอยู่ใกล้ๆ ตามผนังมีประกาศแจ้งกำหนดเวลารถไฟ มีประกาศแจ้งกำหนดการเดินทางเรือค่อนมาทางหน้าโรง มีโต๊ะวางหนังสือพิมพ์ และหนังสือมีโทรศัพท์ 1 เครื่อง สถานที่ที่ปรากฏในองค์ที่ 1 ของพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวเรื่อง ล่ามดี คือ

ACTE PREMIER : Laèsc ne est à Paris dans le vestibule d'un hotel meublé. A droite, une porte au premier plan. Une baie au fond donnant sur un couloirs d'entrée avec sortie à gauche. Au premier plan, à gauche, une porte ; au second plan, une sorte de comptoir en angle, avec un casier pour les clefs des chambres. Affiches de chemins de fer illustrées, un peu partout. Horaires de trains et de bateau. Au premier plan, à droite, une table ; sur la table, des journaux, des livres et un appareil téléphonique.

ห้องกลางไฮเต็ลสงขลา เมืองสงขลา ฉากคือห้องกลางไฮเต็ลสงขลา ข้างขวามีประตู 1 ประตู ด้านหลัง มีประตูอีก 1 ประตู ด้านซ้ายค่อนมาข้างหน้าโรงมีประตูทางหลังโรงมีโต๊ะยาวๆ เป็นที่เสมียนั่ง มีราวกุญแจอยู่ใกล้ๆ ตามผนังมีแจ้งความเวลารถไฟเดิน แจ้งความขายของต่างๆ ฯลฯ ข้างขวาค่อนมาทางหน้าโรงมีโต๊ะวางหนังสือพิมพ์และหนังสือเล่มกับมีเครื่องโทรศัพท์ 1 เครื่อง

เมื่อพิจารณาสถานที่ในองก์ที่ 1 ของบทละครทั้งสองเรื่องข้างต้น พบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงระบุสถานที่ที่ปรากฏในองก์ที่ 1 คล้ายกับสถานที่ในบทละครภาษาฝรั่งเศส เขียนว่า ห้องโถงของโรงแรมในกรุงปารีสในพระราชนิพนธ์ องก์ที่ 1 คือ ห้องกลางไฮเต็ลสงขลา สถานที่ของทั้งสองเรื่องคือโรงแรม แต่คนละเมือง เหตุที่ทรงกำหนดสถานที่เมืองสงขลา เนื่องจากเมืองสงขลา มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองไทรบุรี ซึ่งเป็นเมืองการค้าในการปกครองของอังกฤษ มีชาวอังกฤษมาทำงานอยู่มาก ปัจจุบันคือ รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งสมเหตุสมผลกับเหตุการณ์ในเรื่องที่ทรงให้นายยอน สมิท ชาวอังกฤษ เดินทางจากไทรบุรี เพื่อมาตามหา เบ็ตตี สมิท ลูกสาวที่หนีมากับบริชาร์ด ดักซัน และเข้ามาพักที่โรงแรมในเมืองสงขลา ประกอบกับเรื่องนี้เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นว่าล่ามไม่เข้าใจภาษา ในฉบับภาษาฝรั่งเศส ล่ามชาวฝรั่งเศสไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ ส่วนในพระราชนิพนธ์ล่ามชาวไทยไม่เข้าใจภาษาอังกฤษจะเห็นได้ว่าทรงพระราชนิพนธ์ด้านสถานที่ได้สมเหตุสมผลกับการดำเนินเรื่อง เข้ากับบริบทของสังคมไทย และทรงละเอียดรอบคอบในการพระราชนิพนธ์ให้มีเหตุผลในทำนองเดียวกับบทละครต้นฉบับ นอกจากนี้ ยังทรงคงลักษณะของฉากตามต้นฉบับเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ประตูด้านขวาของโรง ประตูด้านหลังทางซ้ายของโรง โต๊ะยาวที่หนึ่งของเสมียนั่งทางหลังโรง ราวกุญแจอยู่ใกล้โต๊ะ กำหนดการรถไฟ (ตารางเวลารถไฟ) ทางหน้าโรงมีโต๊ะวางหนังสือพิมพ์และหนังสือ และมีโทรศัพท์ 1 เครื่อง อย่างไรก็ตาม ทรงปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางประการในการอธิบายฉาก คือ ทรงตัดประกาศแจ้งกำหนดการเดินทางออกไป และทรงเพิ่มแจ้งความขายของต่างๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทรงเห็นว่าเหมาะสมและสมจริงกว่า

ในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวเรื่อง **วิไลยเลือกคู่** ที่ทรงสร้างสรรค์จากบทละครภาษาฝรั่งเศส เรื่อง *Les Vivacités du Capitaine Tic* ปรากฏ การปรับเปลี่ยนฉากและสถานที่ คือ ฉากในองก์ที่ 1 คือ ห้องรับแขกที่บ้านของนางกีร์-โรแบร์ต ฉากนี้ระบุไว้ว่า มีประตูด้านในและมีประตูทางด้านซ้ายและด้านขวา มีเตาผิง แก้วอี้ และม้านั่ง

ACTE PREMIER : Un salon chez madame de Guy-Robert. Porte au fond ; portes à droite et à gauche ; une cheminée, chaises, un tabouret.

(Labiche, 1991: 720)

สถานที่ในองก์ที่ 1 ของพระราชนิพนธ์ คือ ห้องในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ (เวลาเช้า) ทรงระบุฉากไว้ว่า

ห้องนั่งในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ มีประตูขวาและซ้าย เปิดเข้าไปในเรือนหรือเฉลียง หน้าต่างกลาง มีโต๊ะ แก้วอี้พอสมควร

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2512: 165)

สถานที่ในองก์ที่ 2 คือ ห้องรับแขก ระบุไว้ว่า ฉากคือห้องรับแขก มี 3 ประตูอยู่ด้านใน ทำให้มองเห็นห้องรับแขก อีกห้องหนึ่งมีเชิงเทียน ทางขวามีเตาผิง ประตูอยู่ทางซ้าย

ACTE DEUX : Un salon. Trois portes au fond, laissant voir un autre salon ; girandoles ; à droite, une cheminée ; une porte à gauche.

(Labiche, 1991: 740)

สถานที่ในองก์ที่ 2 ของพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวเรื่อง วิไลยเลือกคู่

ห้องรับแขกในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ (เวลาค่ำวันรุ่งขึ้น) ทรงระบุฉากไว้ว่า ห้องรับแขกในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ มีประตูขวาและซ้าย กลางมีประตูเปิดออกไปเฉลียง และต่อเฉลียงไปแลเห็นสวน ห้องมีเครื่องตกแต่งประดับประดาตามสมควร เวลานี้เป็นเวลากลางคืนเพราะฉะนั้นในห้องเปิดไฟฟ้า

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2512:198)

สถานที่ในองก์ที่ 3 คือ ห้องรับแขกที่บ้านของนางกี๊-โรแบร์ต ระบุไว้ว่าห้องรับแขกที่บ้านของนางกี๊-โรแบร์ต มีประตูด้านใน หน้าต่างอยู่ทางซ้าย มีเตาผิง กระจดิ่ง นาฬิกาตั้งบนพื้น โต๊ะตรงกลางโรงละครมีอุปกรณ์สำหรับเขียนหนังสือ ปากกาชนก ทางขวามือมีม้านั่งกลม กระจดิ่งอีกอันหนึ่ง เก้าอี้ และเก้าอี้เท้าแขน

ACTE TROIS : Un salon chez madame de Guy-Robert. Porte au fond ; à gauche, une fenêtre ; premier plan, une cheminée, une sonnette ; pendule, table, au milieu du théâtre ; écritoire, plumes d'oie ; à droite, un guéridon, une autre sonnette ; chaises, fauteuils.

สถานที่ในองก์ที่ 3 ของพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวเรื่อง วิไลยเลือกคู่ คือ

ห้องในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ (เวลากลางวันวันรุ่งขึ้น) ทรงระบุฉากไว้ว่า ห้องหนึ่งในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ มีประตูขวาและซ้าย เปิดเข้าไปในเรือนหรือเฉลียง หน้าต่างกลาง มีโต๊ะ เก้าอี้พอสสมควร มีกระจดิ่งวางบนโต๊ะใบหนึ่ง

เมื่อพิจารณาฉากและสถานที่ในองก์ที่ 1 ของบทละครทั้งสองเรื่องข้างต้น พบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับสถานที่ในองก์ที่ 1 กล่าวคือ ในต้นฉบับ เหตุการณ์เกิดขึ้นในห้องรับแขกที่บ้านของนางกี๊-โรแบร์ต ผู้เป็นป้าของตัวละครเอก เหตุการณ์ในองก์ที่ 1 ของพระราชนิพนธ์เกิดขึ้นในห้องหนึ่งในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ ซึ่งเป็นป้าของตัวละครเอก เช่นกัน สังเกตได้ว่าห้องหนึ่งในบ้านคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการนั้นพระองค์ไม่ได้ทรงหมายถึงห้องรับแขก แต่น่าจะทรงหมายถึงห้องทั่วไปที่มีที่นั่ง เพราะในองก์ที่ 2 ของพระราชนิพนธ์ ทรงระบุสถานที่ว่าห้องรับแขก อย่างไรก็ตาม สถานที่ในองก์ที่ 1 ทั้งในบทละครภาษาฝรั่งเศส และบทละครพูดชวนหัวของไทยนั้นก็มิลักษณะเป็นห้องเช่นกัน ในองก์ที่ 2 พระองค์ทรงคงสถานที่ตามบทละครภาษาฝรั่งเศสคือห้องรับแขก ในองก์ที่ 3

ทรงใช้สถานที่เดียวกับในองก์ที่ 1 ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าทั้งในสามองก์ในต้นฉบับล้วนใช้ห้องรับแขกเป็นสถานที่ แต่ในพระราชนิพนธ์ทรงระบุสถานที่ในองก์ที่ 1 และองก์ที่ 3 เป็นห้องนั่งในบ้าน ส่วนสถานที่ในองก์ที่ 2 คือ ห้องรับแขก

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจประการสำคัญคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดเวลาที่เกิดเรื่องเพิ่มเข้าไปในแต่ละองก์ โดยองก์ที่ 1 เวลาเข้า องก์ที่ 2 เวลาคว่ำวันรุ่งขึ้น และองก์ที่ 3 เวลากลางวันวันรุ่งขึ้น แต่ในบทละครภาษาฝรั่งเศสนั้นไม่ได้ระบุเวลา การที่ทรงกำหนดเวลาที่เกิด เหตุการณ์ แสดงว่าทรงละเอียดรอบคอบมาก ทรงใส่ใจรายละเอียด และมีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่ได้อ่าน และ/หรือนำไปจัดแสดงได้เข้าใจเรื่องราวโดยง่ายที่สุด เพราะศิลปะการละครพูดเป็นศิลปะการแสดงรูปแบบใหม่ของไทยในสมัยนั้นที่ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชิน

ในส่วนของฉากในองก์ที่ 1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคงลักษณะของฉากตามต้นฉบับเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ มีประตูทางด้านซ้ายและด้านขวา มีเก้าอี้แต่ทรงตัดประตูด้านใน เตาผิง และม้านั่ง อาจเป็นเพราะทรงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีในฉาก แต่ทรงเพิ่มหน้าต่างกลางฉาก ทรงละเอียดรอบคอบเพื่อความสมจริงเป็นอย่างยิ่ง ทรงเห็นว่าประเทศไทยเป็นเมืองร้อน บ้านเรือนของไทยต้องมีหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ อีกทั้งเตาผิงก็ไม่จำเป็นเพราะเหมาะกับบ้านเรือนในประเทศเขตหนาวแถบยุโรปหรืออเมริกา แต่ไม่เหมาะกับประเทศไทยที่เป็นเมืองร้อน

ฉากในองก์ที่ 2 ทรงคงจำนวนประตูในห้องรับแขกให้มี 3 ประตู เช่นเดียวกับในฉากของบทละครภาษาฝรั่งเศส แต่ทรงระบุรายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้นว่า ประตูตรงกลางเป็นประตูสำหรับออกไปที่เฉลียง และมองเห็นสวนได้ ทรงระบุว่าในห้องมีเครื่องประดับตกแต่งตามสมควร แสดงให้เห็นว่าทรงใส่ใจรายละเอียดต่างๆ ทรงจินตนาการถึงความสวยงามของฉากเมื่อต้องนำเรื่องนี้ไปจัดแสดง และที่สำคัญคือทรงคำนึงถึงความเข้าใจและจินตนาการของผู้ที่มีโอกาสอ่าน หรือชมพระราชนิพนธ์เรื่องนี้จึงทรงระบุรายละเอียดต่างๆ เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากจะทรงระบุรายละเอียดเพิ่มเติมแล้ว ยังทรงตัดเชิงเทียนและเตาผิง ในฉากองก์ที่ 2 ของต้นฉบับ ทรงระบุให้เปิดไฟฟ้าในห้องแสดงว่า ทรงคำนึงถึงบริบทของสังคมไทย เพราะประเทศไทยเริ่มมีไฟฟ้าใช้ครั้งแรกในพ.ศ.2427 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โดยมีใช้ในราชสำนัก วังเจ้านาย และบ้านของผู้มีอันจะกินยังไม่ใช่กันทั่วถึง แต่ในรัชสมัยของพระองค์ ประชาชนมีไฟฟ้าใช้มากขึ้นแล้วและด้วยบริบททางสังคมที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในบ้านของคุณหญิงเขียวประดิษฐราชการ ซึ่งเป็นตัวละครที่มีฐานะทางสังคม เป็นผู้มั่งคั่งกิน การมีไฟฟ้าใช้ภายในบ้านจึงสมเหตุสมผล ส่วนที่ทรงตัดเตาผิงไฟออกไปนั้นก็เพราะประเทศไทยเป็นเมืองร้อนไม่เหมาะที่จะมีเตาผิงในบ้านเรือน ฉากในองก์ที่ 3 เป็นฉากเดียวกันกับองก์ที่ 1 ทรงคงอุปกรณ์ประกอบฉากที่ปรากฏในบทละครภาษาฝรั่งเศสได้แก่ ประตูทางด้านซ้ายและด้านขวา เก้าอี้ แต่ทรงตัดประตูด้านใน เตาผิง นาฬิกาตั้งบนพื้น กระจดอันหนึ่ง อุปกรณ์เขียนหนังสือ ปากกาখনหก ม้านั่งกลม และเก้าอี้เท้าแขน อาจเป็นเพราะทรงเห็นว่าสถานที่ในองก์ที่ 1 กับองก์ที่ 3 นั้นเป็นสถานที่เดียวกัน และระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ก็ห่างกันเพียงสองวัน เพื่อความสมจริงก็ควรคงอุปกรณ์ประกอบฉากไว้เหมือนองก์ที่ 1 ซึ่งแตกต่างจากบทละครภาษาฝรั่งเศสที่องก์ที่ 1 กับองก์ที่ 3 เป็นสถานที่เดียวกัน แต่ในองก์ที่ 3 มีอุปกรณ์ประกอบฉากเพิ่มเข้ามาหลายอย่างเมื่อเทียบกับองก์ที่ 1

นอกจากนี้ ทรงตัดเตาผิงออกไป และทรงเพิ่มหน้าต่างกลางฉากเข้ามา เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ฉากในองก์ที่ 1 ที่อาจเป็นเพราะทรงเห็นว่า ประเทศไทยเป็นเมืองร้อน ลักษณะบ้านเรือนของไทย ต้องมีหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ อีกทั้งเตาผิงเหมาะกับบ้านเรือนในประเทศเขตหนาว ไม่เหมาะกับประเทศไทยที่เป็นเมืองร้อน การที่ทรงระบุให้มีกระดิ่งใบเดียวในฉากนั้นช่วยเสริมให้กระดิ่งนี้ มีนัยสำคัญต่อเรื่องมากยิ่งขึ้น เพราะกระดิ่งเป็นอุปกรณ์เรียกคนรับใช้ เป็นเสียงที่สื่อให้ตัวละครระดับความโกรธ และเป็นเสียงสุดท้ายก่อนจบเรื่อง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาด้านการแบ่งองก์และฉาก พบว่าในแต่ละองก์ของบทละครภาษาฝรั่งเศสเรื่อง Le Médecin Malgré Lui เรื่อง L'Anglais tel qu'on le parle เรื่อง Les Vivacités du Capitaine Tic เรื่อง La Poudre aux Yeux และเรื่อง Le Voyage de Monsieur Perrichon ปรากฏการแบ่งฉากออกเป็น หลายฉาก ยกเว้นเรื่อง Un Client Sérieux ที่ผู้ประพันธ์แบ่งเป็นฉาก การแบ่งฉากจำนวนมากในหนึ่งองก์เป็นธรรมเนียมของละครตะวันตก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเข้าพระทัยเรื่องหลักการแบ่งฉากเป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อทรงนำบทละครต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสมาสร้างสรรคเป็นพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวของไทย จึงทรงตัดการแบ่งฉากจำนวนมากในแต่ละองก์ออก เพราะเหตุการณ์ทั้งหลายในเรื่องต่างก็ดำเนินสืบเนื่องตามลำดับเวลา ทุกเหตุการณ์ต่างเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน และมีส่วนช่วยพัฒนาความคิดหลักของเรื่อง จึงไม่จำเป็นต้องใช้ธรรมเนียมการแบ่งฉากแบบละครตะวันตก การไม่ใช้ ธรรมเนียมดังกล่าวมิได้ทำให้เสียรรถรสไปแต่อย่างใด การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ คำว่า “องก์” และ “ฉาก” ในสังคมไทย มีความหมายไม่แตกต่างกัน และได้กลายเป็นแบบแผนการแต่งบทละครพูดของไทย สืบเนื่องถึงปัจจุบัน

การสร้างสรรคด้านฉากและสถานที่ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับเปลี่ยนการสร้างสรรคฉากและสถานที่ได้สมเหตุสมผลกับการดำเนินเรื่องทรงละเอียดรอบคอบในการพระราชนิพนธ์ให้มีเหตุผล และสัมพันธ์กับบทละครภาษาฝรั่งเศส มีความเหมาะสม สมจริงและเข้ากับบริบทของสังคมไทย ด้านสภาพพื้นที่ อุปกรณ์ทั่วไปและที่พักอาศัย เพื่อให้คนไทยเข้าใจศิลปะการละครพูดได้ง่าย โดยเฉพาะละครพูดชวนหัว (Comedy) เพราะเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง และเป็นรูปแบบใหม่ที่มีพระราชประสงค์จะถ่ายทอดและเผยแพร่ให้คนไทยได้ประจักษ์

นอกจากนี้ ทรงระบุเวลาขณะเกิดเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่า ทรงละเอียดรอบคอบมาก ทรงใส่ใจรายละเอียด และมีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่ได้อ่านพระราชนิพนธ์ รวมถึงผู้ที่จะนำบทพระราชนิพนธ์ไปจัดแสดงเข้าใจเรื่องราวโดยง่ายที่สุด เพราะละครพูดเป็นศิลปะการแสดงรูปแบบใหม่ของไทยในสมัยนั้นคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชิน ดังนั้นการระบุเวลาจึงช่วยให้คนไทยเข้าใจละครพูดได้ง่ายและชัดเจนขึ้น และที่สำคัญนอกจากจะทรงอธิบายฉากอย่างละเอียดแล้ว ยังทรงวาดแผนผังฉากของแต่ละองก์ไว้ด้วย ดังที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์บทละครพูดชวนหัวเรื่องลำมาตี และเรื่องหลวงจำเนียรเดินทาง แสดงว่าทรงใส่ใจรายละเอียดและมีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่จะนำพระราชนิพนธ์ของพระองค์ไปจัดแสดง เข้าใจการจัดวางฉากอย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า พระราชนิพนธ์บทละครพูดของพระองค์เป็นบทละครพร้อมใช้ ผู้ที่จัดแสดงอ่าน ทำความเข้าใจให้ดีแล้วก็นำไปจัดแสดงได้เลย ไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์สถานที่และรูปแบบการ

จัดวางฉาก วิธีการเหล่านี้แสดงว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งพระทัยเผยแพร่ศิลปะละครพูดให้คนไทยได้รู้จักอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์. (2553). *สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าประมุขสยาม*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). *แปล แปลง และแปรรูปบทละคร*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ทิพย์สุนเฑียร อนุมบุตร. (2521). *วรรณกรรมรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทยา ลำตวน. (2531). *วรรณคดีการละคร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นันทกา พลอยแก้ว. (2521). “อิทธิพลของการละครตะวันตกในบทละครพูดพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่น มาลากุล, ม.ล. (2521). *อธิบายพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หมวด ข. โขน ละคร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2506). *บทละครเรื่องหมิ่นประมาทศาล, ตบตา, ฉวยอำนาจ, หนามยอกเอาหนามบ่ง*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2511). *ละครพูดเรื่องนันทาสโมสรม, หมอจำเป็น*. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2512). *ละครพูดเรื่องท่านรอง, คดีสำคัญ*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2512). *ละครพูดเรื่องวังดี, มิตรแท้, ล่ามดี, วิไลเลือกคู่*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2529). *บทละครพูดเรื่องหลวงจำเริญรเดินทาง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ช.ไทยร่มเกล้า.
- ยุวพาสี (ประทีปเสนา) ชัยศิลป์วัฒนา. (2542). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bernard, Tristan. (2004). *La Grammaire*. Paris: Hatier.
- Courteline, Georges. (1990). *Théâtre, contes, romans et nouvelles, philosophie, écrits divers et fragments retrouvés*. Paris: Editions Robert Laffont.
- Labiche, Eugène. M. (1970). *Le Voyage De Monsieur Perrichon* (4th ed.). Paris: Imprimerie-Photographe Grama-Nevers.
- _____. (1991). *Théâtre I*. Paris: Editions Robert Laffont.
- Molière. (1999). *Le Médecin malgré lui*. Paris: Librairie Générale Française



ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย

ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเดทกาล, นภัททิพย์ วิกาวิน, จุฑารัตน์ สรวานะวงค์, และราชันย์ นิลวรรณภา

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทยดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานในหน่วยงานการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย จำนวน 28 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจงในหน่วยงานด้านการจัดการคัมภีร์ใบลาน จำนวน 14 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ-การจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย, u 5 ปัจจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จรองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านเครือข่ายและความร่วมมือ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ : คัมภีร์ใบลาน, การจัดการคัมภีร์ใบลาน, ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ

Factors Affecting the Success of Palm-Leaf Manuscript Management in Thailand

Prasittichai Lertratanakehakarn, NamtipWipawin, Jutharat Sarawanawong, and Rachan Nilawannapha

This research article aims to investigate the key success factors affecting Palm-Leaf Manuscript Management in Thailand. This research article is a part of the research on Development of Palm-Leaf Manuscript Management Model in Thailand. The research article is a qualitative study by In-depth interview 28 administrators, staff who involved Palm-Leaf Manuscript Management in 14 Institutes. Moreover the research tool is structured interview. The data analysis is descriptive analysis. The results show that the key success affecting Palm-Leaf Manuscript Management in Thailand has 5 factors. The most important factors are as follows: Administration and Staff, Budget, Network and Collaboration and Information Technology.

Keywords: Palm-Leaf Manuscript, Palm-Leaf Manuscript Management, Key success factors

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย

ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเดททกาล,¹ นภัทพย์ วิภาวิน,² จุฑารัตน์ ตราวงะวงศ์,³ และราชันย์ นิลาวรรณภา⁴

บทนำ

คัมภีร์โบราณเป็นเอกสารโบราณประเภทหนึ่งซึ่งช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คัมภีร์โบราณถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากคัมภีร์โบราณเป็นเอกสารชั้นต้นจารตัวอักษรด้วยเหล็กแหลมบนใบลาน โดยบันทึกเรื่องราวสรรพวิชาการศึกษาต่างๆ ของบรรพชน บ่งบอกความเคลื่อนไหวของอารยธรรมหรือค่านิยมแห่งสังคมในกลุ่มชนโบราณแต่ละยุคสมัย และยังเป็นเอกสารวิชาการที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยรูปแบบอักษรของภาษาประจำท้องถิ่น ใช้เป็นหลักฐานศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ วรรณคดี ศาสนา ศิลปะ อักษร และทางด้านสังคมในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตใช้บันทึกความรู้หรือเรื่องราวการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีคุณค่าด้านศิลปกรรม ที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของชาติได้เป็นอย่างดี จากฝีมือช่างศิลป์ในสมัยอดีตที่ได้บรรจงสร้างสรรค์ศิลปะ การประดับตกแต่งคัมภีร์โบราณ ทาสี วาดลวดลายลงบนขอบใบลาน ปกใน ปกนอกใบลาน ห่อคัมภีร์ด้วยผ้าชั้นดี ที่มีความวิจิตรงดงามเป็นอย่างยิ่ง (ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และนิยะดา ทาสุนทร, 2541; เกษียร มะปะโม, 2548; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548; 2552; ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, 2553; สมชาย ลำดวน, 2554; สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์, 2556; Grabowsky, 2008)

คัมภีร์โบราณเป็นหลักฐานผลงานทางภูมิปัญญาของบรรพชนที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศชาติ สะท้อนข้อมูลเรื่องราวในอดีตเป็นเอกสารข้อมูลชั้นต้นในการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของสังคมสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี แสดงถึงอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษไทยที่สามารถสร้างสิ่งอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่อุปกรณ์ที่ใช้บันทึกจดจาลักษณะอักษร การตกแต่งปกหน้า ปกหลัง และผ้าห่อมีลักษณะพิเศษที่เป็นศิลปะชั้นสูง (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2545) อีกทั้งอักษรภาษาที่ใช้จารก็เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะประจำชาติ แสดงให้รู้ถึงวัฒนธรรม อารยธรรม และเป็นหลักฐานแสดงวิวัฒนาการของรูปอักษร รวมทั้งภาษาที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย คัมภีร์โบราณจึงจัดเป็นศิลปหัตถกรรมที่บรรพชนไทยได้สร้างไว้

¹ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
E-mail: eak.prast@hotmail.com

² แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
E-mail: namtip.wip@stou.ac.th

³ ภาควิชาניתเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: juthaarat@gmail.com

⁴ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
E-mail: nilawanapa@yahoo.com

เป็นเอกสารทรงคุณค่าที่นักอักษรศาสตร์นักประวัติศาสตร์ และนักโบราณคดียอมรับใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ในหลายๆ ด้าน (เกษียร มะปะโม, ม.ป.ป.) เนื้อหาบนคัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารจดหมายเหตุพงศาวดาร ตำนานที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถรู้เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทั้งทางด้านสังคม บุคคลสำคัญของชาติ และยังมีเนื้อหาที่วรรณคดีจึงบ่งบอกถึงวิวัฒนาการด้านวรรณกรรมของชาติได้เป็นอย่างดี และเนื้อหาที่ทั้งตำรา สาขาวิชาต่างๆ ทั้งเวชศาสตร์ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ กฎหมาย ขนบธรรมเนียมจารีตต่างๆ เป็นต้น ที่ควรค่าแก่การศึกษา ค้นคว้า วิจัย ซึ่งจะใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ คัมภีร์ใบลานยังมีคุณค่าและความสำคัญทางศาสนา เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับพุทธศาสนาทั้งพระไตรปิฎก หลักคำสอนใน และนิทาน ฯลฯ ซึ่งช่วยส่งเสริม สืบทอด ให้พุทธศาสนาดำรงมาได้ถึงทุกวันนี้ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548; 2552; นิศาชล จำนงศรี, 2552; สุธสิทธิ์ ไทยรัตน์, 2556) นอกจากนี้ ยังพบว่าคัมภีร์ใบลานมีความสำคัญยิ่งต่อการวิจัยของชาติ ดังที่มีงานวิจัยหลายชิ้นวิจัยเนื้อหาบนคัมภีร์ใบลานด้านประวัติศาสตร์สังคม กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาวัฒนธรรม ศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปอักษรโบราณ คติธรรมและความเชื่อ ตำรายา และศาสนา (วิชัย กุลชาบาล, 2543; นฤมล ปิยวิทย์, 2544; วรรณวิทย์ เหลืองประภัสร์, 2547; กฤษณพร สนวนแสน, 2548; พิษณุ เข็มพิลา และกฤษฎา ศรีธรรมมา, 2550; บัวไข เพ็งพระจันทร์, 2551; อภิวัฒน์ พันธุ์สุข, 2551; เฉลิมพล คำเชื้อ, 2554; วลีรัตน์ มันทุราช, 2555; อนุสรณ์ กิตติวัฒน์, 2556; วิทตรี ประชาณุกุล, 2556; วลีพร มันทุราช, 2556; อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2556) จากคุณค่าและความสำคัญดังกล่าว ทำให้คัมภีร์ใบลานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาคคว้าแก่การสงวนรักษา และถ่ายทอดให้อนุชนใช้เป็นเครื่องมือเสริมภูมิปัญญา และเชิดชูเกียรติภูมิของชาติสืบไป (อนาโตล เบิลติเยร์ และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ, 2555; ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2548)

ปัจจุบันมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง และหน่วยงานจัดการคัมภีร์ใบลาน ทั้งในประเทศต่างประเทศและในระดับสากล ในระดับสากลมีองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ดำเนินการอนุรักษ์ สงวนรักษา และพัฒนาระบบการเข้าถึงเนื้อหาความรู้ในคัมภีร์ใบลานให้เป็นมรดกความทรงจำของโลก โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ UNESCO's Memory of the World (UNESCO, 2004) ในต่างประเทศมีโครงการ National Mission for Manuscripts ดำเนินการโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ประเทศอินเดีย (National Mission for Manuscripts, 2005) และโครงการห้องสมุดดิจิทัลคัมภีร์ใบลานของประเทศลาว (Hundius and Wharton, 2007) โดยทั้งสองโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ สงวนรักษา เผยแพร่มรดกวัฒนธรรมของชาติประเภทเอกสารโบราณ ทั้งที่เป็นต้นฉบับและในรูปดิจิทัล หน่วยงานอื่นๆ มีมหาวิทยาลัย Cornell และมหาวิทยาลัย Northern Illinois ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีคอลเล็กชันคัมภีร์ใบลานของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งไทย ลาว มีการจัดการคัมภีร์ใบลานทั้งอนุรักษ์ สงวนรักษา ทำการดิจิทัล และพัฒนาการให้บริการรูปดิจิทัลด้วย (นิศาชล จำนงศรี, 2552; บานเย็น ภัทรเกียรติเจริญ, 2556)

ประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการคัมภีร์ใบลานที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทย ทั้งที่เป็นหน่วยงานโดยตรง ได้แก่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิจัยสังคม สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศูนย์ใบลานศึกษาสถาบันล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ และสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดสูงเม่น และยังมีบางหน่วยงานจัดตั้งเป็น

โครงการขึ้นมา เช่น โครงการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โครงการสำรวจ รวบรวม และศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) โครงการพระไตรปิฎกฉบับธรรมชัย วัดพระธรรมกาย เป็นต้น บางหน่วยงานบริหารจัดการคัมภีร์โบราณครอบคลุมทั่วประเทศ บางหน่วยงานรับผิดชอบในภูมิภาคหรือเขตพื้นที่ที่หน่วยงานนั้นจัดตั้งอยู่ แต่มีหน่วยงานมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับภารกิจ บทบาท และหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ แต่มีกระบวนการดำเนินงานด้านคัมภีร์โบราณที่คล้ายคลึงกัน ตั้งแต่การสำรวจ การจัดเก็บ การอนุรักษ์ การเผยแพร่ และการให้บริการคัมภีร์โบราณ (ไข่มุก อุทยาวลี, 2550; นิศาชล จำนงศรี, 2552; ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, 2553)

ถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะมีหน่วยงานด้านการจัดการคัมภีร์โบราณอยู่ทั่วทุกภูมิภาคแล้วก็ตาม แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเรื่องการดำเนินการของหน่วยงานเหล่านั้น พบว่าส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอยู่หลายด้านด้วยกัน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการคัมภีร์โบราณพบว่า การกำหนดโครงสร้างของหน่วยงานหลายแห่งไม่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ไม่สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ด้านการจัดการคัมภีร์โบราณ ปัญหาด้านนโยบาย กลยุทธ์ และระบบการทำงานที่ไม่ได้กำหนดเป็นนโยบายหลักของหน่วยงาน ไม่มีการวางแผนกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการทำงาน รวมทั้งระบบการทำงานที่ไม่ชัดเจน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน ทั้งงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีและเครื่องมืออุปกรณ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวทำให้การดำเนินงานในบางกระบวนการไม่สามารถดำเนินการได้ 2) ปัญหาขาดบุคลากรสายงานหลักที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณ ทำให้ไม่สามารถปริวรรต คัดลอก ถ่ายทอด และแปลเนื้อหาบทคัมภีร์โบราณได้ ขาดบุคลากรสายสนับสนุน เช่น ด้านไอที ในการทำดิจิทัล การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ฯลฯ ปัญหาด้านผู้บริหาร เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร อาจทำให้ด้านนโยบายการจัดการไม่ต่อเนื่องหรือเปลี่ยนไปตามนโยบายของผู้บริหารใหม่ 3) ปัญหาด้านงบประมาณพบว่า งบประมาณไม่เพียงพอ เช่น การดำเนินงานด้านการสำรวจมีขั้นตอนต้องใช้บุคลากรที่เพียงพอ จึงมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่มีงบประมาณในการสำรวจน้อยจนทำงานไม่ทันการณ์ ยังมีคัมภีร์โบราณจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการสำรวจและอนุรักษ์ ในเบื้องต้นยังคงตกค้างอยู่ตามวัด ชุมชน และในท้องถิ่นต่างๆ จึงเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา และอาจสูญหายได้ (ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, 2553; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552) 4) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและเครื่องมืออุปกรณ์ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีและเครื่องมืออุปกรณ์สมัยใหม่จำเป็นอย่างยิ่งเพราะช่วยให้การดำเนินงานมีความสะดวก รวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการอนุรักษ์ต้นฉบับ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยในการพัฒนาระบบเครื่องมือช่วยค้นและวิธีการเข้าถึงข้อมูลเนื้อหาในคัมภีร์โบราณ และเทคโนโลยีเครือข่ายและการสื่อสารช่วยการให้บริการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และกว้างขวาง แต่ยังคงพบปัญหาว่าหลายหน่วยงานยังไม่มีมาตรการหรือมาตรฐานด้านนี้ชัดเจน การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน และ 5) ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานคัมภีร์โบราณพบว่า ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานได้อนุรักษ์และการจัดเก็บคัมภีร์โบราณตามหลักวิชาการ ถือเป็นแนวทางหนึ่งช่วยยืดอายุของคัมภีร์โบราณต้นฉบับให้ยืนยาว แต่ยังมีหลายหน่วยงานที่ขาดมาตรฐานตามหลักวิชาการ ซึ่งอาจส่งผลให้คัมภีร์โบราณ

เสียหายได้ (ไข่มุก อุทยาวิไล, 2550; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552) ปัญหาด้านการเผยแพร่และการให้บริการคัมภีร์โบราณ พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลคัมภีร์โบราณ ถึงแม้หลายหน่วยงานมีการจัดทำระบบการจัดเก็บ การค้นคืน โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาระบบการจัดเก็บ การอนุรักษ์ และการให้บริการคัมภีร์โบราณ แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังอยู่ในช่วงการเริ่มต้นเท่านั้น (นิศาชล จำนงค์ศรี, 2552; สิริณีนาฎ สมบูรณ์อ่อน, 2555)

จากประเด็นคุณค่าและความสำคัญของคัมภีร์โบราณในฐานะที่เป็นทั้งโบราณวัตถุและมรดกภูมิปัญญาของชาติ รวมทั้งปัญหาด้านการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย เพื่อใช้ปัจจัยนั้นๆ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและดำเนินงาน เช่น แนวทางการวางแผนกำหนดนโยบายกลยุทธ์ ระบบการทำงาน บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีและเครื่องมืออุปกรณ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการวางแผนการดำเนินงานด้านคัมภีร์โบราณในประเทศไทยให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นแนวทางที่ช่วยการอนุรักษ์และป้องกันการสูญหายของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ให้คงอยู่สำหรับคนรุ่นหลังต่อไป และเอื้ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงมรดกภูมิปัญญาของชาติได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สามารถนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย โดยสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ หน่วยงานการจัดการคัมภีร์โบราณ จำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานการจัดการคัมภีร์โบราณ แห่งละ 1 คน และผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานการจัดการคัมภีร์โบราณ แห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการคัมภีร์โบราณ ออกแบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการคัมภีร์โบราณของประเทศไทย ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 คน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยจำแนกปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการคัมภีร์โบราณของประเทศไทย 5 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 2) ปัจจัยด้านงบประมาณ 3) ปัจจัยปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ปัจจัยด้านบุคลากร 5) ปัจจัยด้านเครือข่ายและความร่วมมือ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จรองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านเครือข่าย และความร่วมมือและปัจจัยปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 รายการ ได้แก่ นโยบาย กลยุทธ์ โครงสร้าง บุคลากร และระบบการทำงาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่โครงสร้าง รองลงมา ได้แก่ นโยบาย สำหรับปัจจัยกลยุทธ์ บุคลากร และระบบการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัจจัย ได้ผลดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านโครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนสอดคล้องกับการดำเนินงานด้าน คัมภีร์ ไบลาน พบว่า หลายหน่วยงานได้ปรับโครงสร้างองค์กร โดยจัดตั้งเป็นสถาบัน โครงการ ศูนย์ และ พิพิธภัณฑสถานโดยเฉพา เช่น สถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานวัดสูงเม่น สถาบันธรรมชัย วัดธรรมกาย โครงการอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โครงการสำรวจ รวบรวม และศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ศูนย์เรียนรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นท่าม่วง วัดท่าม่วง และพิพิธภัณฑสถานพิพิธภัณฑสถานคัมภีร์ไบบลาน วัดมหาชัย

1.2 ปัจจัยด้านนโยบาย ประกอบด้วยปัจจัยย่อย จำนวน 5 รายการ ได้แก่ องค์กรต้อง กำหนดการจัดการคัมภีร์ไบบลานเป็นนโยบายหลักและมีความชัดเจนเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กำหนดนโยบายที่เน้นการจัดการข้อมูลเนื้อหาบนคัมภีร์ไบบลานมากกว่าตัวต้นฉบับ นโยบายเน้น การอนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้ความสำคัญของคัมภีร์ไบบลานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชนและของชาติ และเผยแพร่ให้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ นโยบายด้านการพัฒนาบุคลากร เพิ่มความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการคัมภีร์ไบบลาน และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์ (2553) ซึ่งได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคัมภีร์ไบบลานโดยการ ส่งเสริม ทะนุบำรุงรักษา และสืบทอด คัมภีร์ไบบลานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชน เช่นเดียวกับโครงการอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โครงการสำรวจ รวบรวม และศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ที่มี นโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้ความสำคัญของคัมภีร์ไบบลานว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชน และสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานวัดสูงเม่นที่มีนโยบายส่งเสริมสถาบันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชน

1.3 ปัจจัยด้านกลยุทธ์ ประกอบด้วยปัจจัย 2 รายการ ได้แก่กำหนดกลยุทธ์ซึ่งเน้นความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ชุมชน วัด สถาบันการศึกษา เป็นรายการปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กำหนดกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จในคัมภีร์ไบบลาน ซึ่งพบว่า หลาย หน่วยงานมีการจัดการคัมภีร์ไบบลานของประเทศไทย เช่น หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ศูนย์ไบบลานศึกษา สถาบันล้านนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โครงการ อนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) หน่วยงานเหล่านี้สำรวจคัมภีร์ ไบลานตามแหล่งต่างๆ ทั่วประเทศกำหนดกลยุทธ์เน้นความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งท้องถิ่น ชุมชน วัด สถาบันการศึกษา เพื่อให้การสำรวจได้ง่าย รวดเร็ว และยังมีหน่วยสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานวัดสูงเม่น

โครงการพระไตรปิฎก วัดพระธรรมกายได้กำหนดกลยุทธ์การสร้างเสริมความศรัทธาในคัมภีร์ไบเบิลด้านพุทธศาสนา ทำให้มีเครือข่ายความร่วมมือเข้ามาช่วยดำเนินงานด้วย

1.4 ปัจจัยด้านบุคลากร ประกอบด้วยปัจจัย จำนวน 1 รายการ ได้แก่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของคัมภีร์ไบเบิล สนับสนุนการจัดการคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งพบว่า หน่วยงานการจัดการคัมภีร์ไบเบิลของประเทศไทยที่จัดตั้งสถาบัน โครงการ ศูนย์ และพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาโดยเฉพาะสำหรับดำเนินงานด้านคัมภีร์ไบเบิลโดยตรง ส่วนใหญ่มีผู้บริหารให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า และสนับสนุนด้านการจัดการคัมภีร์ไบเบิล

1.5 ปัจจัยระบบการทำงานประกอบด้วยปัจจัย จำนวน 2 รายการ ได้แก่มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ปัจจุบัน มีการวางแผนให้การทำงานสอดคล้องกันและส่งเสริมกัน เป็นรายการปัจจัยที่ความสำคัญเท่ากัน พบว่า หน่วยงานการจัดการคัมภีร์ไบเบิลของประเทศไทยจัดตั้งเป็นกลุ่มงานหลักในองค์กรหรือเป็นสถาบัน โครงการ และศูนย์สำหรับดำเนินงานโดยเฉพาะจะมีระบบการทำงานที่ดีและชัดเจนเอื้อต่อการดำเนินงานด้านคัมภีร์ไบเบิล

2. ปัจจัยด้านงบประมาณ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 รายการ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ได้รับงบประมาณสนับสนุนประจำปีอย่างต่อเนื่อง และได้งบประมาณที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับภารกิจรองลงมา ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับจากสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ งบประมาณจากการขอทุนวิจัยจากภายในและจากแหล่งภายนอก และงบประมาณจากการบริจาค การทำบุญ มีความสำคัญใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่พบว่า หน่วยงานการจัดการคัมภีร์ไบเบิลของประเทศไทยได้รับงบประมาณจากสนับสนุนประจำปีอย่างต่อเนื่อง จากการเขียนโครงการขึ้นมาเพื่อของบประมาณ และการขอทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายในและภายนอกสนับสนุนด้านมรดกทางวัฒนธรรม

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 6 รายการ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ต้องมีเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยทำให้การดำเนินงานสะดวก รวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนและขั้นตอนการทำงาน ระบบเครือข่าย ฐานข้อมูลออนไลน์ต้องมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มีความเสถียร มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล มีผู้ดูแลระบบ มีการบำรุงรักษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยเทคโนโลยีและเครือข่าย ช่วยให้การเผยแพร่ การบริการ และเข้าถึงคัมภีร์ไบเบิลได้สะดวก ปัจจัยเทคโนโลยีเอื้อต่อการอนุรักษ์ต้นฉบับ โดยการใช้อิเล็กทรอนิกส์เป็นดิจิทัลแทนการใช้ต้นฉบับจริง และปัจจัยต้องมีการพัฒนาโปรแกรมฐานข้อมูลคัมภีร์ไบเบิลโดยเฉพาะ มีความสำคัญใกล้เคียงกัน ซึ่งพบว่า สอดคล้องกับหน่วยงานการจัดการคัมภีร์ไบเบิลทั้งในประเทศและต่างประเทศได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาดำเนินการอนุรักษ์ สงวนรักษา และพัฒนาระบบการเข้าถึงเนื้อหาความรู้ ให้บริการผู้สนใจได้อย่างครอบคลุม ทั้งถึง ผ่านการให้บริการรูปแบบออนไลน์ หน่วยงานระดับสากลมีองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลออนไลน์การเข้าถึงเนื้อหาความรู้ในคัมภีร์ไบเบิลให้เป็นมรดกความทรงจำของโลก (UNESCO, 2004) ในต่างประเทศมีโครงการห้องสมุดดิจิทัล คัมภีร์ไบเบิลของประเทศลาว (Hundius and Wharton, 2007) ในประเทศไทยมีหลายหน่วยงาน ด้วยกัน ดังนี้ หอสมุดดิจิทัลคัมภีร์ไบเบิล ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) คลังข้อมูลเอกสารโบราณล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และฐานข้อมูล

เอกสารโบราณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. ปัจจัยด้านบุคลากร ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 11 รายการ ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารต้องสนับสนุนกระบวนการทำงานทุกด้าน และบุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ โบบาน รองลงมา ได้แก่ บุคลากรต้องมีใจรัก ศรัทธา เสียสละ มุ่งมั่น อดทน และมีจิตอาสา และ ผู้บริหารต้องเข้าใจมองภาพรวมของกระบวนการดำเนินงานด้านคอมพิวเตอร์ โบบาน มีความสำคัญใกล้เคียงกัน ความสำคัญถัดมา ได้แก่ มีบุคลากรสายสนับสนุน อาสาสมัคร และจิตอาสาช่วยทำงาน ทำงานเป็นทีม และผู้บริหารต้องเข้าใจบริบท เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญแก่การจัดการคอมพิวเตอร์ โบบาน มีความสำคัญใกล้เคียงกัน ที่มีความสำคัญถัดมา ได้แก่ บุคลากรต้องมีความพร้อมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และบุคลากรมีความเชี่ยวชาญและมีความรู้ด้านเทคโนโลยีควบคู่ไปด้วย มีความสำคัญใกล้เคียงกัน และมีบุคลากรทำงานประจำ บุคลากรมีเครือข่ายและความสัมพันธ์อันดีมีหลักการติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่น มีความสำคัญเท่ากัน ซึ่งพบว่าผู้บริหารหน่วยงานการจัดการคอมพิวเตอร์ โบบาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากเอื้อต่อความสำเร็จต่อการดำเนินงานคอมพิวเตอร์ โบบานของหน่วยงาน โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ เข้าใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงาน ผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ สามารถปฎิบัติ ง่าย และแปลเนื้อหาได้ รวมทั้งต้องมีหลักการเจรจาโน้มน้าว มีหลักการติดต่อประสานงานที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินการสำรวจคอมพิวเตอร์ โบบาน และประการสำคัญที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ คือ บุคลากรต้องมีใจรัก ศรัทธา เสียสละ มุ่งมั่น อดทน และมีจิตอาสา และมีการทำงานเป็นทีมเนื่องจากบางกระบวนการ มีหลายลำดับขั้นตอนที่ต้องดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน จึงต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมอย่างมาก เช่น ขั้นตอนการสำรวจ ตั้งแต่การอนุรักษ์เบื้องต้น การทำรายการบัญชี การแยกชื่อเรื่อง หมวดหมู่ และการถ่ายภาพคอมพิวเตอร์ โบบานดิจิทัล เป็นต้น

5. ปัจจัยด้านเครือข่ายและความร่วมมือ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 รายการ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ มีเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ รองลงมา ได้แก่ มีเครือข่ายระดับหน่วยงาน/สถาบันที่มีการจัดการคอมพิวเตอร์ โบบาน มีเครือข่ายในระดับท้องถิ่นชุมชน และเครือข่ายแบบเป็นทางการ ปัจจัยที่มีความสำคัญถัดมา ได้แก่ มีเครือข่ายความร่วมมือภายในองค์กร และมีเครือข่ายในระดับนานาชาติ ซึ่งพบว่า เครือข่ายความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ ทำให้ดำเนินงานได้สะดวก รวดเร็ว ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ทำให้การติดต่อประสานงานง่ายโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ส่วนเครือข่ายแบบเป็นทางการเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ในการทำกิจกรรม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ร่วมกัน เครือข่ายระดับหน่วยงานหรือองค์กรช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ การทำงาน และวิธีการ เทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการจัดการ และระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยเอื้อในลักษณะการลงพื้นที่สำรวจคอมพิวเตอร์ โบบาน โดยชุมชนช่วยเหลือประสานงานในการสำรวจคอมพิวเตอร์ โบบานที่อยู่ตามชุมชน วัด และเครือข่ายระดับนานาชาติส่วนช่วยสนับสนุนเรื่องงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

การจัดการคัมภีร์ไบเบิลของหน่วยงานในไทย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลถึงความสำเร็จ โดยการกำหนดโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านคัมภีร์ไบเบิล ด้านนโยบายและกลยุทธ์ควรกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์หลักขององค์กร และควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ปัจจุบัน ระบบการทำงานต้องมีการวางแผนให้การทำงานสอดคล้องกันและส่งเสริมกัน สำหรับปัจจัยด้านบุคลากร ผู้บริหารหน่วยงานการจัดการคัมภีร์ไบเบิลควรเป็นผู้นำเห็นคุณค่าและความสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงาน ด้านคัมภีร์ไบเบิล สำหรับผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ สามารถปรีวรต ถ่ายถอด และแปลเนื้อหาบทคัมภีร์ไบเบิลได้ มีหลักการเจรจาให้มน้ำ มีหลักการติดต่อประสานงานที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และมีใจรัก ศรัทธา เสียสละ มุ่งมั่น ความอดทน และมีจิตอาสา และทำงานเป็นทีมได้ ปัจจัยด้านงบประมาณ ควรได้รับงบประมาณสนับสนุนประจำปีอย่างต่อเนื่องจากโครงการ และขอทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายในและภายนอก ปัจจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือควรมีเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการที่ทำให้ดำเนินงานได้สะดวก รวดเร็ว ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก การติดต่อประสานงานได้ง่ายและมีเครือข่ายความร่วมมือเป็นทางการเพื่อเอื้อประโยชน์ในการทำกิจกรรมอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน รวมทั้งควรมีเครือข่ายระดับหน่วยงานหรือองค์กรที่ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การทำงาน และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้จัดการ และมีหน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยเอื้อในการลงพื้นที่สำรวจ และสุดท้ายต้องมีเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ มีระบบเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ที่รวดเร็ว มีความเสถียร มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล มีผู้ดูแล และมีการบำรุงรักษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยที่ช่วยอนุรักษ์สงวนรักษาและการเข้าถึงเนื้อหาความรู้ในคัมภีร์ไบเบิลได้สะดวกครอบคลุมอย่างทั่วถึง ผ่านการให้บริการในรูปแบบออนไลน์ และสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กฤษณพร สวนแสน. (2548). *อักษรขอม/ไบเบิล/การศึกษาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2545). *สารนิเทศจากคัมภีร์ไบเบิลสมัยอยุธยา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- _____. (2548). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- _____. และนิยะดา ทาสุคนธ์. (2541). *เอกสารโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- เกษียร มะปะโม. (2548). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- _____. (ม.ป.ป.). *การอนุรักษ์เอกสารโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.

ไข่มุก อุทยาวลี. การสำรวจสถานภาพแหล่งข้อมูลสมุดไทยภาคใต้: กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุงและสงขลา.

วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 13(3), 479-488.

เฉลิมพล คำเชื้อ. (2554). ศึกษาวิเคราะห์ப்புพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน กรณีศึกษา

คัมภีร์เปตตพลีฉบับวัดหลวงราชสังฆฐาน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.

สาขาวิชาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์. (2553). ระบบการจัดการคัมภีร์ใบลานวัดมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัด

มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

นฤมล ปิยวิทย์. (2544). การศึกษาภาษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในคัมภีร์ใบลาน

เรื่องปฐมมูลลี. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

นิตาชล จำนงศรี. (2552). การพัฒนาเค้าร่างเมทาตาสำหรับการจัดการเอกสารใบลานที่อยู่ในรูปดิจิทัล.

ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บานเย็น ภัทรเกียรติเจริญ. (2556). การวิเคราะห์และจัดระบบความรู้ที่อยู่ในเอกสารใบลาน.

ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บัวไข เพ็งพระจันทร์. (2551). การฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานในยุคจินตนาการใหม่สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว. ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาไทยศึกษา มหาสารคาม.

พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ. (2552). หอสมุดวชิรญาณกับการรวบรวมต้นฉบับตัวเขียน. วารสาร

ศิลปากร. 52(5). 58 -73.

พิชญ์ เข้มพิลาและกฤษฎา ศรีธรรมมา. (2550). การศึกษาลวดลายผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน. มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วรรณวิทย์ เหลืองประภัสร์. (2547). คัมภีร์ใบลาน/สตราอภิธรรมกำเนิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

ศิลปากร.

วิทธี ประชานุกูล. (2556). การศึกษาคัมภีร์ใบลานสู่การออกแบบสถานลานธรรม. วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการออกแบบตกแต่งภายใน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วลีรัตน์ มันทุราช. (2555). วัฒนธรรมใบลาน. ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาไทยศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพา.

_____. (2556). วัฒนธรรมคัมภีร์ใบลานของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์, 21(35), 93-97.

วิชัย กุลชาบาล. (2543). การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์ใบลานในชลบุรี. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา

_____. (2556). วัฒนธรรมคัมภีร์ใบลานของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์, 21(35), 93-97.

สมชาย ลำดาวน. (2554). วัฒนธรรมใบลาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมหมาย เปรมจิตร. (2544). *ประสบการณ์จากคัมภีร์ใบลานล้านนา. บทความประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้จากคัมภีร์ใบลานที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย”*. จัดโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ร่วมกับองค์การยูเนสโกหน่วยข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการเข้าถึงและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 22-23 กันยายน 2544 โรงแรมนิเวศพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- สินีนานู สมบูรณ์เอก. (2555). การดิจิทัลไอซ์เอกสารโบราณของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษาคัมภีร์ใบลาน. *วารสารห้องสมุด*, 56(1), 22-32.
- สุรสิทธิ์ ไทรัตน์. (2556). *คัมภีร์ใบลานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2548). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2552). *คู่มือสำรวจ จัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสารโบราณ ประเภทคัมภีร์ใบลานและหนังสือสมุดไทยสำนักหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- อนาโตล เบ็ลดีเยร์ และสุพิน ฤทธิพิชญ. (2555). *การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประเภทข้อมูลเอกสารโบราณและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเอกสารโบราณ*. เชียงใหม่: ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมสถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อภิวันท์ พันธุ์สุข. (2551). *การเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทภาษาล้านนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาภาษาและวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- อนุสรณ์ กิตติวัฒนโธ. (2556). *ความเชื่อและคตินิยมที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์ปีใหม่ล้านนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2556). คัมภีร์ใบลานล้านนา. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 38(2), 105-132.
- Grabowsky, Volker. (2008). *Research Group Manuscript Cultures in Asia and Africa*. 1Tai Manuscripts in the Dhamma Script Domain: Surveying, Preservation and Document, Part 1. Autumn/Winter. 2008.
- Hundius, H. and Wharton, D. (2007). Digital Library of Lao Manuscripts. *Journal of Lao Studies*. 2(2): 67-74.
- National Mission for Manuscripts. (2005). Retrieved from <http://www.namami.org>.
- UNESCO. (2004). *Memory of the world registers*. Retrieved from <http://www.unesco.org/webworld/mdm/regi>.





การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุทาร์ตน์ บุญมี, น้าทิพย์ วิภาวิน, และนฤมล รื่นไวย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช กระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช และปัญหาการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นหมอพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2542 มาตรา 33 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ จัดเก็บความรู้เรื่องการรักษาโรคจากตำราที่สืบทอดจากบรรพบุรุษและจดจำไว้ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนใหญ่ชำนาญการรักษาโรคกระดูก การบีบนวดรักษา และใช้สมุนไพร (2) กระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการบันทึกประวัติผู้ป่วยที่มารักษาเพื่อติดตามผล ถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวและเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้เรื่องการรักษาโรคและการปฏิบัติตนในการดูแลและสุขภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมอพื้นบ้านด้วยกัน (3) ปัญหาการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่การไม่มีเวลาแลกเปลี่ยนความรู้ ขาดงบประมาณสนับสนุน และมีสื่อการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้ไม่เพียงพอ

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ หมอพื้นบ้าน นครศรีธรรมราช

Knowledge Management in Care and Treatment of Folk Healers in Nakhon Si Thammarat Province

Sutharat Boonmee, Namtip Wipawin and Narumol Ruenwai

The objectives of this research were as follows: to study the conditions of knowledge management in health care and treatment of folk healers in Nakhon Si Thammarat, to study the process of knowledge management in health care and treatment of folk healers in Nakhon Si Thammarat, and to study problems and obstacles of knowledge management in health care and treatment of folk healers in Nakhon Si Thammarat.

This research was qualitative in nature. The population of this research was composed of ten folk healers, registered according to the Practice of the Art of Healing Act (B.E. 2542), Section 33. The tool used in data collection was the interview. Descriptive analysis was applied to all data.

The findings of the study can be summarized as follows: (1) In terms of the conditions of knowledge management in health care and treatment of folk healers, they have mostly learned and inherited from their ancestors' experiences without written documents. (2) In terms of the process of knowledge management in health care and treatment of folk healers, it has relied on knowledge sharing from healing experiences, such as treating broken bones, giving herbal massages, sharing knowledge by recording treatment results for evaluation, and training others in healing practices. (3) In terms of problems and obstacles of knowledge management in health care and treatment of folk healers in Nakhon Si Thammarat, there were mainly lack of time, insufficient financial support and lack of teaching materials.

Keywords: Knowledge Management, Traditional Healers, Nakhon Si Thammarat

การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุภารัตน์ บุญมี¹, นภัทิพย์ วิภาวิน², และนฤมล รื่นไวย³

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากภูมิปัญญาในด้านต่างๆ เกิดขึ้นจากความรอบรู้ และประสบการณ์ ซึ่งถ่ายทอดสืบสานต่อกันมาจากบรรพบุรุษ หมอพื้นบ้านใช้วิชาแพทย์แผนไทยในการรักษา มีทั้งหมอรักษากระดูกและหมอรักษาโรคทางในเด็ก เป็นต้น ได้ใช้องค์ความรู้ดั้งเดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้ใช้ภูมิปัญญาปรับเปลี่ยนวิธีการยังชีพจากเพียงพออยู่รอดไปสู่ภาวะมีกินมีใช้ และปรับเปลี่ยนการอยู่แบบเอาตัวรอดหรือต่างคนต่างอยู่ ไปเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเอื้ออาทรต่อกัน รากเหง้าของภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมักเกี่ยวเนื่องกับการนำสภาวะธรรมชาติที่มีอยู่มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เป็นพื้นฐานหรือปัจจัย ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2540)

การรักษาแบบแพทย์แผนไทย มีมาช้านานแล้วเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยการบอกกล่าว การถ่ายทอดด้วยวิธีการนี้จำกัดเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น คนในครอบครัว อีกทั้ง เรียนรู้จากการสังเกตและฝึกฝนด้วยตนเอง ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรูปแบบใดๆ ในปัจจุบันแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่มีอายุมาก และมีเพียงไม่กี่คนที่ถ่ายทอดวิชาได้ (พระมหาวีรชาติ เตชวณฺเณ บุญทา 2552)

การแพทย์แผนไทยมีส่วนสนับสนุนการแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากหมอพื้นบ้านมีประสบการณ์จากการเห็นวิธีการรักษาของบรรพบุรุษ และมีใจอยากช่วยเหลือคนให้พ้นทุกข์ โดยใช้องค์ความรู้พื้นบ้านมาดูแลสุขภาพของคนในชุมชน การศึกษาวิธีจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านแต่ละคน พบว่ามีการแสวงหาความรู้หลายวิธี ส่วนใหญ่ คือ สืบทอดจากบรรพบุรุษ (อารีวรรณ ทับทอง, 2549) หรือศึกษาจากตำราพื้นบ้านเก่าๆ สอบถามผู้รู้ หรือครูพักลักจำ ใช้ความรู้แบบผสมผสานหลายวิธี ทั้งกายใจ สังคม และจิตวิญญาณ เทียบเคียงการวิเคราะห์โรค การลองผิดลองถูก และการประยุกต์ใช้ ไม่มีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบชัดเจน ส่วนการจัดการความรู้ในระดับบุคคล พบว่าหมอพื้นบ้านในเครือข่ายได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่แลกเปลี่ยนและรื้อฟื้นองค์ความรู้ที่ปฏิบัติได้จริง หาความรู้เพิ่มเติม และทบทวนบทเรียนจึงทำให้หมอพื้นบ้านฟื้นฟูและต่อยอดเพิ่มเติมได้

¹ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช naratboonmee@hotmail.com

² แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nwipawin@gmail.com

³ ผู้อำนวยการ ศูนย์ความรู้ E-mail : narumolrw@gmail.com

การถ่ายทอดความรู้ด้วยการบอกเล่าต่อกันมา ที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” จะถ่ายทอดให้เฉพาะบุตรหลาน หรือลูกศิษย์ที่ตนเองรักเท่านั้น ความรู้ความคิดอันดีงามทั้งหลายจึงอยู่ในรูปแบบของคำบอกเล่า ไม่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะกลัวผู้อื่นจะรู้แพร่หลาย ด้วยเหตุที่ทวงวิชาดังกล่าวแล้วทำให้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทั้งหลายที่ปราชญ์ชาวบ้านสั่งสมมาตลอดชีวิตสูญหายไป ผู้ที่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดมักจะได้รับมาเพียงบางส่วน ความรู้ต่างๆ จึงขาดหายไป ถ้าผู้รับเพียรพยายามหาความรู้อย่างถูกต้อง เพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ มีการเสริมแทนส่วนที่ขาดหายไป ก็ต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะได้ความรู้ใกล้เคียงกับครู (พระมหาวิโรชาติ เตชวณฺเณ บุญทา 2552)

สรุปได้ว่า ถ้าไม่มีการจัดการบันทึกความรู้ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านเอาไว้ก็อาจทำให้ความรู้เหล่านั้นสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ทราบกระบวนการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ให้เป็นระบบและเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษเอาไว้ ให้คนรุ่นหลังเข้าถึงแหล่งความรู้เหล่านั้นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์

การจัดการความรู้ หมายถึง การดำเนินการด้านการดูแลรักษาสุขภาพหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการแก้ปัญหา และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง ขั้นตอนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และเรียนรู้

หมอพื้นบ้าน หมายถึง ผู้ที่ใช้วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมการแพทย์พื้นเมืองท้องถิ่นของชุมชนแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันหลากหลายและเปลี่ยนแปลงได้ทั้งระบบและรูปแบบ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ได้ทราบกระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากร คือ หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2542 มาตรา 33 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในเวลาที่หมอพื้นบ้านทำการรักษาผู้ป่วย และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความละเอียดรอบคอบ หมอพื้นบ้านตอบคำถามตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสร้างความสัมพันธ์ เช่น เข้าไปพูดคุยเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูล จนได้รับการไว้วางใจ เครื่องมือมีดังต่อไปนี้

1. การสำรวจพื้นที่วิจัย (Survey) ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ของหมอพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่หมอพื้นบ้านมีกิจกรรมต่างๆ เช่น รักษาคนไข้ ปรงยาหรือต้มยา เป็นต้น เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เพื่อจะได้นำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป
3. การสัมภาษณ์ (Interview) เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับหมอพื้นบ้านผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และใช้วิธีการสัมภาษณ์ชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของชาวบ้าน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมอพื้นบ้าน

1. เพศและอายุของหมอพื้นบ้านที่ศึกษา ผู้วิจัย สัมภาษณ์หมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน เป็นชาย 8 คน และหญิง 2 คน อยู่ในช่วงอายุ 61-70 ปี มากที่สุด จำนวน 3 คน รองลงมา คือ ช่วงอายุ 40-50 ปี 71-80 ปี 81 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 คน และช่วงอายุ 51-60 ปี จำนวน 1 คน หมอพื้นบ้านมีสถานภาพสมรส จำนวน 8 คน และเป็นหม้าย จำนวน 2 คน

ส่วนใหญ่หมอพื้นบ้านจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 6 คน และมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา 4 คน ทั้ง 10 คน อ่านและเขียนหนังสือได้ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 7 คน และมีอาชีพหมอพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก 3 คน หมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์ในการรักษาโรค 20-30 ปี และ 31-40 ปี จำนวน 6 คน ส่วนหมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์ในการรักษาโรค 41-50 ปี และ 51 ปีขึ้นไปมี 4 คน

2. สาขาที่หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน ได้แก่ สาขาเวชกรรมไทย 9 คน สาขาเภสัชกรรมไทย 4 คน และสาขามดุงครรภ์ไทย 3 คน หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองการขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2542 มาตรา 33 ที่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะทั้ง 3 สาขา ได้แก่ สาขาเวชกรรม สาขามดุงครรภ์ไทย และสาขาเภสัชกรรมไทย มีจำนวน 3 คน

ส่วนที่ 2 สภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน มีดังนี้

1. เหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้มาเป็นหมอพื้นบ้าน คือ ส่วนใหญ่มีคนในครอบครัวเป็นหมอพื้นบ้าน ได้เห็นการรักษาได้ติดตามช่วยเหลือ สังคมประสบการณ์เป็นผู้ช่วยหมอ จึงเกิดการซึมซับตั้งแต่วัยเด็ก จนเกิดแรงจูงใจต้องการสืบทอดวิชาความรู้ บางคนเป็นหมอพื้นบ้านเนื่องจากมีคนในครอบครัวป่วย หมอพื้นบ้านรักษาหายจึงเกิดศรัทธา สนใจจะสืบทอดเพื่อรักษาตนเองและคนในครอบครัว และอยากช่วยเหลือผู้อื่น ในอดีตการเดินทางไปหาหมอที่โรงพยาบาลไม่สะดวก มีเพียงหมอพื้นบ้านก็ช่วยรักษาชาวบ้านในชุมชนได้ดี จึงอยากสืบทอดองค์ความรู้นี้ไว้

2. แหล่งความรู้เรื่องการรักษาโรค หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่สืบทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษ มีประสบการณ์ช่วยเหลือและรักษาคนไข้ เป็นผู้ช่วยหมอ ได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูที่เป็นเจ้าอาวาส ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และสืบทอดองค์ความรู้มาจากครูที่เป็นหมอพื้นบ้าน มีความศรัทธาในการรักษาโรค จึงสนใจที่จะเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนหมอพื้นบ้านด้วยกัน พบปะพูดคุยตามสภาพาแฟ สอบถามประสบการณ์ในการรักษา และหมอบางคนได้รับการอบรมเพิ่มเติมจากกระทรวงสาธารณสุข

3. การเรียนวิชาเพิ่มเติม หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนเพิ่มเติม เนื่องจากมีความเชื่อ ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษสามารถรักษาคนไข้ให้หายจากโรคได้อยู่แล้ว สืบทอดมาอย่างไรก็ปฏิบัติตามนั้น เรื่องการศึกษาเพิ่มเติมของหมอพื้นบ้าน พบว่าหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ศึกษาเพิ่มเติมจากสมาคมแพทย์แผนไทย วัดศาลามีชัย และสมาคมแพทย์แผนไทย วัดโคกธาตุ หมอบางคนศึกษาเพิ่มเติมจากตำราปัจจุบันเพื่อพัฒนาองค์ความรู้

4. ลักษณะการจัดเก็บความรู้เรื่องการรักษาโรค หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงไม่กี่คนที่จดบันทึกความรู้ และบันทึกประวัติการรักษา ตำราเดิมเป็นของครูบาอาจารย์ที่สืบทอดมา โดยจดบันทึกไว้ในใบลาน หรือกระดาษสา ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพเก่าและชำรุดมาก ถ้าเป็นภาษาบาลีก็มักจะเก็บอย่างดีไว้บนหิ้งบูชาครู แต่ก็มีหมอพื้นบ้านส่วนหนึ่งใช้แต่ความจำ ไม่เคยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้เหล่านั้นฝังลึกในตัวหมอเองซึ่งยากที่จะอธิบายได้

ส่วนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน จำแนกออกเป็น 7 ขั้นตอน มีดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ชำนาญการรักษาโรคกระดูกหัก เคลื่อน หรือหลุด โรคประสาท-เส้น ข้อติด ข้อลื้อก ชาปลายมือปลายเท้า และโรคทั่วไป รักษาโดยการบีบนวด และใช้สมุนไพร บางคนชำนาญการรักษาโรคโลหิตสตรี ต่อมลูกหมาก โรกระบบสืบพันธุ์สตรี โรคเกี่ยวกับเส้นเหน็บชา โรคโลหิตสตรี ฝีต่างๆ และโรคทั่วไป บางคนชำนาญการรักษาโรคชางในเด็ก โดยใช้สมุนไพร

หลายชนิด และโรคกุัด งูสวัด แผลเรื้อรัง ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลเบาหวาน

2. การสร้างและแสวงหาความรู้พบว่าหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่สืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ จากครูที่เป็นหมอพื้นบ้าน และศึกษาเพิ่มเติมจากสมาคมแพทย์แผนไทย วัดศาลาลี้ชัย สมาคมแพทย์แผนไทย วัดโคกธาดู ศึกษาจากตำราแผนปัจจุบันเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการรักษาโรค ให้ทราบว่าการรักษาแบบดั้งเดิมกับแพทย์แผนปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร หมอพื้นบ้านได้แสวงหาความรู้จากการไปรับการฝึกอบรมตามสถานที่ต่างๆ ที่กระทรวงสาธารณสุขจัดขึ้น ส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้บันทึกการรักษาเป็นตำราเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาศัยการจดจำเอาไว้ ส่วนหมอพื้นบ้านที่บันทึก ก็เก็บไว้เป็นคู่มือพัฒนาองค์ความรู้ และศึกษาผลการรักษาคนไข้รายอื่นๆ ว่ามีอาการแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร เพื่อการวางแผนการรักษาต่อไป ส่วนตำราของที่หมอใช้นั้นเป็นของครูอาจารย์ที่รับสืบทอดมา เป็นใบลานและกระดาษสา เก็บไว้บนหิ้งบูชาครู หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่บันทึกประวัติผู้ป่วยเพื่อติดตามผลการรักษา แต่ส่วนหนึ่งไม่บันทึกประวัติคนไข้ และไม่มีตำราในการรักษา หมอบอกว่าไม่ได้บันทึกประวัติคนไข้ เนื่องจากถ้าไม่หายก็จะกลับมาหาหมออีก แต่ถ้าหายแล้วจะมาทำพิธีไหว้ครู

4. การประมวลถักกรองความรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ถอดตำราจากคู่มือครู สืบทอดมาอย่างไรก็เก็บไว้อย่างนั้น หมออาศัยความรู้จากประสบการณ์และความทรงจำ หมอส่วนหนึ่งถอดตำราจากคู่มือครูเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อการถ่ายทอดแก่ผู้ที่สนใจสืบทอดต่อไป มีการจัดทำเอกสารสมุนไพรเพื่อเผยแพร่ มีการร่วมสร้างหลักสูตรโรงเรียนเนื่องจากหมอพื้นบ้านส่วนหนึ่งเป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย ของศูนย์การแพทย์แผนไทย วัดศาลาลี้ชัย

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหมอพื้นบ้านกับสมาพันธ์แพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข หมุนเวียนไปตามสถานที่ต่างๆ ได้เข้าร่วมประชุมกับอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีการพูดคุยกับเพื่อนหมอด้วยกัน และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับส่วนงานราชการต่างๆ ตลอดจนเข้าอบรมสัมมนาที่กระทรวงสาธารณสุขจัดขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของแพทย์แผนไทยส่วนหมอพื้นบ้านที่ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหมอพื้นบ้านด้วยกันเพราะส่วนใหญ่ชรามากแล้วเดินทางไม่สะดวกผู้ที่มารับการรักษาส่วนใหญ่ทราบจากการบอกต่อจากผู้ที่ไปรักษาโรคแล้วหาย หมอบางคนจัดทำข้อมูลการรักษาเป็นคู่มือและใช้เป็นตำราด้วย

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยให้สถานศึกษา โรงพยาบาล และสถาบันต่างๆ สอนการนวด และเวชกรรมการแพทย์แผนไทย บางคนได้รับเชิญจากสมาคมแพทย์แผนไทยที่กระทรวงสาธารณสุขจัดขึ้นไปเป็นวิทยากรบรรยายตามมหาวิทยาลัยของรัฐที่จัดอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการดูแลและรักษาสุขภาพ

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้ใช้ความรู้ที่ได้รับสืบทอดมาและจากการศึกษาเพิ่มเติม ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ได้พัฒนารูปแบบการรักษาโรคต่างๆ พัฒนาอุปกรณ์สำหรับรักษาอาการ เช่น การบาดเจ็บกระดูก กระดูกหัก กระดูกเคลื่อน ได้เปลี่ยนจากเดิมที่นิยมเข้าเฝือกไม้ไผ่ซึ่งหาได้ในชุมชนมาเป็นใช้เฝือกที่ทำจากท่อ PVC ซึ่งหาง่ายใช้สะดวก มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือแพทย์ในการรักษาโรคขาในเด็ก เช่น การใช้สายวัดชีพจร

และใช้ปรอทวัดไข้ และใช้อุปกรณ์สมัยใหม่ในการทำแผลงูกัด จะเห็นได้ว่า หมอพื้นบ้านเรียนรู้และพัฒนาไม่หยุดนิ่ง มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือและรูปแบบการรักษาที่ทันสมัย

ส่วนที่ 4 การศึกษาปัญหาการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ผลดังนี้

1. ไม่มีเวลา แม้ว่าหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช ยินดีที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพ เพราะส่วนมากก็ต้องดำรงชีวิตไม่ต่างจากชาวบ้านทั่วไป ยังต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ มีหน้าที่ประจำ การจัดประชุมจึงไม่ย่นักที่จะให้หมอพื้นบ้านทุกคนมาพร้อมเพรียงกัน

2. ชาวบ้านไม่ร่วมมือ เขียวชน คนรุ่นใหม่ที่ยังไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญด้านการแพทย์พื้นบ้านเท่าที่ควรไม่ค่อยร่วมมือ เนื่องจากคิดว่าการรักษาด้วยการแพทย์พื้นบ้านเห็นผลช้า ไม่ทันใจ เรียนรู้ไปก็ไม่สามารถนำมาเป็นอาชีพที่ทำให้ผลตอบแทนสูงได้

3. สื่อการสอนและตำรายังไม่เพียงพอ ถึงแม้ว่าหมอพื้นบ้านทุกคนถ่ายทอดได้ดี แต่สื่อการสอนและตำราก็สำคัญต่อการเรียนรู้ในปัจจุบัน ตำราส่วนมากเป็นภาษาบาลี มีชาวบ้านน้อยคนนักที่จะอ่านได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและอภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ผู้ได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สาขาเวชกรรมไทย สาขาเภสัชกรรมไทย และสาขาผดุงครรภ์ไทย มีช่วงอายุ 61-70 ปี และมีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อ่านและเขียนหนังสือได้ ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีประสบการณ์การรักษาโรค 31-40 ปี สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสิฐวุฒินันท์ บัญไชย (2545) ที่ได้สรุปไว้ว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย บวชเรียนแล้วส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพเกษตรกร คือ ทำนา เมื่อเรียนจบชั้นประถมแล้วยึดเกษตรกรเป็นอาชีพหลักมีรายได้ไม่มากนัก

2. สภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน พบว่า เหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้มาเป็นหมอพื้นบ้าน คือ มีคนในครอบครัวป่วย จึงสนใจด้านนี้ อยากรักษาช่วยเหลือผู้อื่น และมีศรัทธา ผู้ถ่ายทอดแหล่งความรู้ คือ หมอพื้นบ้านที่สืบทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษ จากครูที่เป็นหมอพื้นบ้าน และเรียนวิชาเพิ่มเติมจากสมาคมแพทย์แผนไทยวัดศาลาลำดวน/วัดโคกธาดู ลักษณะการจัดเก็บความรู้ คือ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อยู่ในความทรงจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีวรรณ ทับทอง (2549) ซึ่งบรรยายไว้ว่า ความรู้หมอพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในด้านของกระบวนการจัดการความรู้ มีขั้นตอนดังนี้ คือ 1. การแสวงหาความรู้ หมอพื้นบ้านมีการแสวงหาความรู้หลายวิธี ส่วนมากสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ หรือแสวงหาจากตำรา รวมถึงการสอบถามผู้รู้ ครูพักลักจำ จึงเป็นความรู้ที่ซึมซับอยู่ในตัว 2. การนำความรู้ไปใช้ หมอพื้นบ้านใช้หลายวิธีผสมผสานกันทั้งกายใจ สังคม และจิตวิญญาณ เทียบเคียงวิเคราะห์โรค การลองถูกลองผิด และประยุกต์พลิกแพลง 3. การถ่ายทอดความรู้

ไม่มีการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบชัดเจน สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้ขาดผู้สนใจ นอกจากนี้ ยังพบว่า การเข้าร่วมเครือข่ายพื้นบ้านเกิดจากความสนใจ ทำให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มจนเพิ่มพูนความรู้และต่อยอดความรู้ได้

การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านพบว่าส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังเจตคติ ความเชื่อ และองค์ความรู้ จากญาติพี่น้องและบรรพบุรุษสืบทอดกันมา โดยมีพื้นฐานทางจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้หายเจ็บป่วย ต้องมีสติปัญญาดี มีไหวพริบ ฉลาด จึงจะจดจำตำรายา สังเกตอาการของโรค และจ่ายยาให้ถูกต้องกับโรคได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ (2539) ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการที่จะเป็นหมอพื้นบ้าน ว่าต้องคัดตัวลูกศิษย์จากบุคคลในครอบครัว แต่ผู้รับถ่ายทอดต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมด้วย ความรู้ของหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อ เป็นคำพูดของครูอาจารย์ที่ได้สั่งไว้ และหากไม่ปฏิบัติตามจะเกิดภัยแก่ตนเอง หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่จะไม่ไปบรมความรู้เพิ่มเติม อาศัยประสบการณ์การรักษาเป็นการพัฒนาความรู้ของตนเอง ข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป

3. กระบวนการจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบ่งชี้ความรู้ พบว่าหมอพื้นบ้านชำนาญการรักษาโรคกระดูกหัก เคลื่อนหรือหลุด การบีบนิ้วรักษาโดยการใช้ยาสมุนไพร การรักษาโรค ประสาท-เส้น ข้อติด ข้อล๊อค ซาปลายมือปลายเท้า โลหิตสตรี ต่อมลูกหมาก ระบบสืบพันธุ์สตรี รักษาอาการที่เกี่ยวกับเส้น เหน็บชา ฝีต่างๆ การรักษาโรคชางในเด็กโดยใช้สมุนไพรหลายชนิด และรักษาอาการงูกัด งูสวัด แผลเรื้อรัง ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลเบาหวานและโรคทั่วไป ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านได้รับสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และครูที่เป็นหมอพื้นบ้าน ศึกษาเพิ่มเติมที่สมาคมแพทย์แผนไทย วัดศาลามิชัย ฯลฯ จะเห็นได้ว่าหมอพื้นบ้านมีศักยภาพในด้านความรู้ ทักษะความชำนาญ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองให้ผู้สนใจศึกษาโดยไม่หวังหาวิชาความรู้ แต่ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา ความเจริญในด้านต่างๆ ทำให้วิถีชีวิตแบบชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ในอดีตเมื่อเจ็บไข้ก็มักจะพึ่งพิงหมอพื้นบ้าน แต่ปัจจุบัน เงินทองเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต เพราะค่าครองชีพที่สูงขึ้น ต้องการสิ่งอื่นๆ มากกว่าปัจจัยสี่ ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (2544) ซึ่งวิจัยเรื่อง “โครงการสังคายนาองค์ความรู้หมอเมือง เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ทำให้ระบบการแพทย์พื้นบ้านถูกละเลยและหลงลืมเช่นเดียวกับระบบการแพทย์พื้นบ้านอื่นๆ ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ในทศวรรษนี้ประชาชนทั่วไปสนใจการแพทย์ทางเลือกมากขึ้น จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่จะพัฒนาระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง เนื่องจากยังไม่เคยมีการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นระบบไม่มีการเขียนตำราที่อ้างอิงหรือสืบทอดความรู้ได้ จึงทำให้องค์ความรู้จากหมอเมืองแต่ละคนมาจากการคิดหรือปฏิบัติไปตามความเข้าใจของตนเอง

เรื่องการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอพื้นบ้านไม่มีตำราเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้ความทรงจำของตนเอง ไม่มีการเขียนบันทึกประวัติคนไข้ และไม่มีการจัดเก็บบันทึกตำราของครู ตำราที่มีนั้นสืบทอดมาจากครูบาอาจารย์ มีการบันทึกประวัติผู้ป่วยที่มารับการรักษาเพื่อติดตามผล ส่วนหมอ

พื้นที่บ้านที่มีตำราของตนเองเป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกข้อมูลการรักษาเพื่อติดตามผลพบว่า ได้มีการบันทึกประวัติคนไข้เพื่อติดตามประเมินผลการรักษาและถอดตำราจากต้นฉบับเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายจัดทำเอกสารสมุนไพร เพื่อเผยแพร่ร่วมสร้างหลักสูตรโรงเรียน หมอพื้นบ้านบางคนไม่จดบันทึกประวัติการรักษาแต่บอกวิธีการปฏิบัติทางวาจา จะเห็นได้ว่า กระบวนการสืบทอดองค์ความรู้และทักษะส่วนใหญ่ได้จากการบอกเล่าศึกษาจากประสบการณ์ของครูผู้ถ่ายทอด และได้ความรู้บางส่วนจากตำราของครู

การเรียนรู้แยก 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นการเรียนรู้ทางด้านสมุนไพร ครูผู้ถ่ายทอดมักจะพาศิษย์เข้าป่าไปหาตัวยาสสมุนไพร เรียนรู้ด้านคาถาอาคม จะต้องใช้วิธีการท่องจำจากตำราหรือจากผู้ถ่ายทอดโดยตรงด้วยประสบการณ์จริง จะชี้แนะว่าสมุนไพรชนิดใดใช้เป็นยารักษาโรคหรืออาการอะไรได้บ้าง การพาไปดูของจริงทำให้ศิษย์มีประสบการณ์ จดจำสมุนไพรชนิดใดใช้เป็นยารักษาโรค หรืออาการอะไรได้บ้าง การพาไปดูของจริงทำให้ศิษย์มีประสบการณ์ จดจำสมุนไพรในการรักษา บางคนจะเน้นการใช้คาถาอาคม แต่ส่วนใหญ่ก็มักจะใช้ทั้งสองด้านควบคู่กันไป หมอพื้นบ้านที่เน้นการใช้คาถาอาคมในการรักษา จะมีข้อประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกันบ้าง คือ จะหลีกเลี่ยงการกินข้าวในจานศพ ก่อนรักษาจะต้องบอกกล่าวครูที่นับถืออยู่ช่วยให้เกิดประสิทธิผล เมื่อรักษาหายแล้วก็ต้องบอกกล่าวครูอีกเช่นกัน ของที่ใช้ในการบอกกล่าวครู มีกรวยใส่ดอกไม้หรือน้ำส้มป่อย ข้อปฏิบัติเหล่านี้ล้วนถ่ายทอดจากหมอพื้นบ้านรุ่นก่อนๆ สืบต่อกันมา การปฏิบัติเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี จันทร์เกษ สุพัตรา สันทนานุการ และคณะ (2548) เรื่อง “ศักยภาพของหมอพื้นบ้านกับบทเรียนการจัดการ” การวิจัยพบว่า การขาดแคลนผู้รับการถ่ายทอดความรู้จากหมอสมุนไพร มีสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้ที่จะเป็นหมอสมุนไพรได้นั้นมิใช่เป็นผู้ที่มีความรู้ทางสมุนไพรเท่านั้น แต่ต้องมีเกณฑ์ปฏิบัติหรือข้อยึดถือที่ประกอบด้วยหลักศีลธรรม รวมทั้งมีข้อห้ามหลายประการ ทำให้ผู้ที่จะรับการถ่ายทอดหวังผลว่าจะไม่สามารถปฏิบัติได้ สาเหตุประการที่สอง คือ การรักษาแบบพื้นบ้านต้องไม่ทำเพื่อหวังผลกำไร หลักการที่หมอสมุนไพรยึดถือ คือ การรักษาผู้ป่วยมิใช่การค้าขาย แต่เป็นการช่วยเหลือผู้คนให้หายจากความทุกข์ การยึดถือเช่นนี้ทวนกระแสสังคมปัจจุบันที่เน้นวัตถุนิยม

การเข้าถึงความรู้ ผู้วิจัยพบว่า หมอพื้นบ้านมีการเชื่อมโยงระหว่างหมอพื้นบ้านกับสมาชิกแพทย์แผนไทย โดยหมุนเวียนไปตามสถานที่ต่างๆ พุดคุยกับอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กับหมอด้วยกัน และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับส่วนงานราชการต่างๆ เข้าอบรมสัมมนาที่กระทรวงสาธารณสุขจัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของแพทย์แผนไทย ส่วนหมอพื้นบ้านที่ไม่มีการเชื่อมโยงก็เพราะว่าชราภาพแล้ว การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า หมอพื้นบ้านเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยให้มหาวิทยาลัยของรัฐ สถานศึกษา และโรงพยาบาล ให้ความรู้ตามสถาบันต่างๆ ที่มีการอบรม และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการดูแลและรักษาสุขภาพกับสมาคมแพทย์แผนไทยที่จัดโดยกระทรวงสาธารณสุข มีการสอนการนวดและเวชกรรมการแพทย์แผนไทยคนใดที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบว่าได้นำความรู้ไปใช้ เช่น รักษาอาการจากงูกัดโดยใช้สมุนไพร รักษาอาการกระดูกบาดเจ็บ ใช้การบีบนวดดูแลและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนใกล้เคียง มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกสมุนไพรใช้ในครัวเรือนพัฒนารูปแบบการรักษาโรคต่างๆ และจัดทำคู่มือสำหรับครัวเรือนฝึกสังเกตลักษณะอาการป่วยไข้เบื้องต้นจะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านเริ่มเปิดกว้างมากขึ้น ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในครอบครัวหรือลูกหลาน

ของตนเท่านั้น

ผู้วิจัยมีความคิดว่า โรงเรียนและสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดอบรมเด็กรุ่นใหม่ให้รู้จักเรื่องของหมอพื้นบ้านในหลักสูตรท้องถิ่น อบรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน วัฒนธรรม คติความเชื่อ โดยให้หมอพื้นบ้านในแต่ละชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด ปลุกฝังคติความเชื่อ และประเพณีที่ดั่งงามของบรรพบุรุษ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดหมอพื้นบ้านรุ่นใหม่ หรือเป็นยุวมอพื้นบ้าน โดยมีชุมชนและหน่วยงานของรัฐสนับสนุน แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา วิจิตร (2550) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “องค์กรชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม่เรียงจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม่เรียงเป็นการนำความรู้ต่างๆ หลากหลายในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชาวชุมชนในการสร้างอาชีพเสริม กระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย การสำรวจและกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ทำให้ทราบว่าชุมชนมีความรู้ในเรื่องใดบ้าง ใช้ข้อมูลนี้เพื่อการวิเคราะห์และวางแผน การแสวงหาความรู้ ได้จากแหล่งความรู้ภายในและภายนอกชุมชน ความรู้ทางด้านวิชาการของนักวิชาการ การศึกษาดูงานที่ชุมชนอื่นๆ รวมทั้งองค์กรที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ การสร้างความรู้เป็นการรวบรวมความรู้จากการแสวงหา มาจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ และดำเนินการในรูปแบบศูนย์เรียนรู้ ถือเป็นคลังความรู้หรือแหล่งรวบรวมความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนเข้าถึงความรู้ได้สะดวก

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ยังขาดการรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ขาดการจัดบันทึกเป็นระบบ ไม่มีการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร ขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น คนในชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ด้านการดูแลและรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. หน่วยงานด้านสาธารณสุขควรนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาหมอพื้นบ้านให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนงานการดูแลสุขภาพของประชาชนต่อไป เช่น จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมอพื้นบ้าน ความเชี่ยวชาญ และฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยให้มีบุคลากรจากกระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์แผนไทย มาดำเนินการศึกษาวิจัย และถอดบทเรียนการรักษาจากหมอพื้นบ้านและจัดทำเป็นเว็บไซต์เผยแพร่

2. ควรมีการเผยแพร่ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านให้ประชาชนรู้ เพื่อให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านประเภทอื่น เช่น หมอพื้นบ้านที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลปะ เนื่องจากมีองค์ความรู้ที่น่าสนใจเรื่องการดูแลและรักษาสุขภาพ
2. ควรศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้าน เพื่อมีให้องค์ความรู้สูญหายไป

บรรณานุกรม

- ฐาปณี เลขานันท์. (2557). การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษาหมู่บ้านดงบัง ตำบลซึ้งเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิยนุช ยอดสมสวย, และสุพิมพ์ วงษ์ทองแท้. (2552). การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก. คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พนิดา เชื้อไทย. (2556). การจัดการความรู้เรื่องผักสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชนหมู่บ้านปางป่างทราย ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรรณภัทร ใจเอื้อ. (2556). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านวัดหนองหญ้าาง ตำบลหนองไผ่แบน อำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- พระประสิทธิ์ ไชยชาติ. (2551). การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านด้านการรักษาพยาบาลในชุมชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระวีระชาติ เตชวณโณ, บุญทา. (2552). กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหมอพื้นบ้านในชุมชนบ้านปาง ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- พัชรี ดำรงสุนทรชัย. (2550). แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิสิญฐ์ บุญไชย. (2545). การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชาวกะเลิง จังหวัดสกลนคร. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ.
- เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ. (2539). สรุปรายงานการสัมมนาการพัฒนาการแพทย์แผนไทยในส่วนภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

- เพ็ญจันทร์ แสนประสาน และคณะ. (2548). การจัดการทางการแพทย์บาลสู่การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชณี จันทร์เกษ, สุพัตรา สันทนาอนุการ และคณะ. (2548). ศักยภาพหมอพื้นบ้านกับบทเรียนการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2548). สุขภาพเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย. (2544). โครงการสังคายนาองค์ความรู้หมอเมือง เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. รายงานวิจัย. เชียงราย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มาเรียม มอหามัด. (2552). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ยาสมุนไพรของหมอพื้นบ้านในองค์การบริหารส่วนตำบลยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. รายงานการศึกษาระดับหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารีวรรณ ทับทอง.(2549). การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.





ห้องสมุดสีเขียว : ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แห่งแรกในประเทศไทย

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ

บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดสีเขียว ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งแรกในประเทศไทย ห้องสมุดนี้ตั้งอยู่ในสวนเฉลิมพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ภายในชุมชนเคหะร่มเกล้า เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ รวมถึงบริการส่งเสริมการอ่านและการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมสำหรับประชาชนทุกคน

คำสำคัญ: ห้องสมุดสีเขียว ห้องสมุดประชาชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Green Library : The First Environment Conservation Public Library in Thailand

Preedee Pluemsamrungsit

This articles reviews about Green Library which the first Green Library in Thailand. It is situated in H.M. the Queen's 60 Birthday Park in the Rom Klao Community, Lad Krabang, Bangkok. This library provides useful information resources for educational and professional purposes including reading promotion and energy and environment conservation for everyone.

Keywords: Green Library, Public Library, Environment Conservation

ห้องสมุดสีเขียว : ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แห่งแรกในประเทศไทย

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ¹

ปัจจุบันทุกประเทศต่างตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มจำนวนประชากร รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มหรือภาวะโลกร้อน (Global Warming) ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานทั้งระบบ เพื่อปรับปรุงทั้งรูปแบบการทำงานและอาคารของหน่วยงานให้สามารถอนุรักษ์พลังงานได้มากขึ้น ตลอดจนการปลูกฝังจิตสำนึกในการประหยัดพลังงานแก่บุคลากรในองค์กร ห้องสมุดเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการพัฒนาความรู้ของประชาชนในชุมชนและสังคม การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นต้นแบบเรื่องการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน

ห้องสมุดสีเขียวและเครือข่ายห้องสมุดสีเขียว

ห้องสมุดสีเขียวหรือห้องสมุดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Library) เป็นห้องสมุดที่มีการอนุรักษ์พลังงาน ได้รับการออกแบบเพื่อใช้พลังงานจากธรรมชาติและพลังงานทดแทน มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ หลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องสมุดสีเขียวเป็นการประยุกต์การดำเนินงานของห้องสมุดจากเดิมให้ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรณารักษ์ต้องมีการรับรู้เรื่องห้องสมุดสีเขียวด้วยเช่นกัน แต่ปัญหาที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ประสบ คือ เนื้อหาด้านห้องสมุดสีเขียวเป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถตีความเนื้อหาได้ และผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดสีเขียวมีจำนวนน้อย (ณัฐฐา เกิดมณี, 2556: 13, 155)

เครือข่ายห้องสมุดสีเขียวเป็นความร่วมมือของห้องสมุดที่ให้ความสนใจด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ศูนย์บริการความรู้ขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เป็นเจ้าภาพจัดให้มีการลงนามความร่วมมือเครือข่ายห้องสมุดสีเขียวขึ้นเป็นครั้งแรกของประเทศ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2557 ณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และได้จัดทำร่างมาตรฐานห้องสมุดสีเขียว โดยมีสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็น

¹ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ E-mail: preedee@nsru.ac.th

ที่ปรึกษาหลังจากได้จัดทำร่างมาตรฐานห้องสมุดสีเขียวและจัดประชาพิจารณ์ร่างมาตรฐานห้องสมุดสีเขียว แล้วทั้ง 3 ครั้ง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จึงได้ประกาศมาตรฐานห้องสมุดสีเขียว โดยเผยแพร่ ทั้งการจัดพิมพ์ลงในวารสารห้องสมุด และจัดทำ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (รุ่งทิพย์ ท่อวโนทยาน, 2558: 43-46; อารีย์ ธิญิกิจจานุกิจ, 2558: 50) เพื่อให้มีห้องสมุดสีเขียวเป็นแหล่งบริการทรัพยากรสารสนเทศด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมแก่สังคม ตลอดจนบุคลากรในห้องสมุดและผู้รับบริการมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมโดยสามารถทวนโหลตประกาศสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสีเขียว พ.ศ. 2558 ได้จาก http://thaicarbonlabel.tgo.or.th/carbonorg/download/greenlib_criteria.pdf

ประวัติห้องสมุดสีเขียว

ห้องสมุดสีเขียว พัฒนาขึ้นจากอาคารที่ว่างอยู่ของกรุงเทพมหานคร โดยมีธนาคารเอชเอสบีซี เป็นผู้ริเริ่มโครงการและจัดหาเงินทุนการก่อสร้าง ได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญและองค์กรชั้นนำ ให้คำปรึกษาแนะนำ ออกแบบ และบริจาคอุปกรณ์ ได้แก่ บริษัท DWP บริษัท โจนส์ แลง ลาซาลส์ (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ชไนเดอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัท อีอีซี ลินคอร์น สก็อตต์ จำกัด บริษัท คอสท์ แพลน จำกัด บริษัท T.R.O.P



จำกัด และอาจารย์ ดร. พร วิรุฬห์รักษ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาโครงการห้องสมุดสีเขียว ภายหลังจากการส่งมอบ กรุงเทพมหานครจะรับผิดชอบบริหารจัดการและบำรุงรักษาห้องสมุดสีเขียวแห่งนี้เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป (NATCHA, 2012) ห้องสมุดสีเขียวได้รับการออกแบบตัวอาคารให้สอดคล้องกับหลักการอาคารสีเขียว* ดังนี้ (STOU e-Library, 2557)

* อาคารสีเขียว (Green Building) มีรากฐานมาจากสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน เป็นการบูรณาการความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ได้แก่ สถาปัตยกรรมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์อาคาร การวางผังเมือง การบริหาร การก่อสร้าง เพื่อออกแบบอาคารโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากร การสร้าง และการจัดการขยะ ของเสีย มลพิษ รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้ใช้อาคาร อาคารสีเขียวจึงมีส่วนช่วยแก้ปัญหาปรากฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect) ซึ่งส่งผลต่อปัญหาภาวะโลกร้อน (อาคารสีเขียวกับคำตอบเพื่อพลังงานและสิ่งแวดล้อม, 2553: 3; จตุวัฒน์ วัชรอมพันธ์, 2554)

1. ความยั่งยืนของพื้นที่ตั้งอาคาร

อาคารห้องสมุดอยู่ติดกับสวนสาธารณะซึ่งมีต้นไม้และแหล่งน้ำ

2. ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรน้ำ

2.1 ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่สำหรับการชลประทาน ออกแบบและติดตั้งระบบเก็บน้ำฝน โดยติดตั้งรางน้ำสำหรับระบายน้ำบนหลังคา และมีท่อน้ำฝนที่เชื่อมติดกับแหล่งกักเก็บน้ำใต้ดิน

2.2 ใช้สุขภัณฑ์ถูกสุขลักษณะ โดยใช้โถปัสสาวะแบบไม่ใช้น้ำในห้องน้ำชาย ห้องน้ำและก๊อกน้ำแบบประหยัดน้ำ

2.3 ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระบบรดน้ำต้นไม้แบบน้ำหยดและหัวรดน้ำซึ่งมาจากแหล่งกักเก็บน้ำใต้ดิน ระบบน้ำจะถูกรับให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำที่ต้นไม้และพรรณไม้ ซึ่งมีความต้องการแตกต่างกัน น้ำบางส่วนจะถูกนำไปใช้ใหม่ภายในอาคาร

3. การประหยัดพลังงาน

3.1 เปลี่ยนเป็นกระจกกันความร้อนแบบสองชั้น และการติดตั้งแผงกันแดดที่ทำจากวัสดุแปรใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อช่วยลดการทำงานของเครื่องปรับอากาศ

3.2 ติดตั้งตัวรับรู้ (Sensor) เพื่อเปิด-ปิดไฟฟ้าภายในและนอกอาคารแบบอัตโนมัติ

3.3 ลดระดับฝ้าและเพิ่มฉนวนกันความร้อน

3.4 ติดตั้งแผงกันแดดและติดตั้งฟิล์มกรองแสงซึ่งทำจากกระจกบานเก่าของอาคารห้องสมุด เพื่อสะท้อนความร้อน ทำให้เครื่องปรับอากาศไม่ต้องทำงานหนัก

3.5 ไฟให้แสงสว่างจะเปิดแบบอัตโนมัติให้สอดคล้องกับความสว่างของแสงไฟธรรมชาติ

4. การใช้วัสดุและทรัพยากร

4.1 ใช้วัสดุแปรใช้ใหม่สำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งภายใน ได้แก่ ชั้นวางหนังสือ ชั้นแสดงหนังสือ ใช้วัสดุแปรใช้ใหม่จากกล่องนมสำหรับทำเคาน์เตอร์ให้บริการของบรรณารักษ์

5. คุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

5.1 ใช้สีทาภายในซึ่งปราศจากสารตะกั่ว ปรอท และมีปริมาณสารระเหยต่ำ

5.2 ติดตั้งเครื่องปรับอากาศเบอร์ 5 ควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสม

5.3 ใช้กระจกใสเพื่อรับแสงสว่างจากธรรมชาติ

ห้องสมุดสีเขียวสามารถประหยัดพลังงานไฟฟ้าต่อปีได้ร้อยละ 40 และประหยัดน้ำต่อปีได้ร้อยละ 45 เทียบกับค่ามาตรฐานการใช้น้ำไฟฟ้าของ LEED* สำหรับเขตอากาศร้อนชื้นแบบไทย ซึ่งถือว่าเป็นอาคารที่ประหยัดพลังงานได้มากที่สุดจากอาคารทั้งหมดในโครงการอาคารสีเขียวทั้งหมดที่ได้รับการ

* LEED เป็นมาตรฐานที่พัฒนาขึ้น โดย United States Green Building Council (USGBC) ด้วยความร่วมมือของอุตสาหกรรม การก่อสร้างและการออกแบบอาคารสีเขียว ตั้งแต่ ค.ศ. 1993 ใช้เกณฑ์นี้ประเมินอาคารประเภทต่างๆ เช่น สิ่งปลูกสร้างใหม่ อาคารสร้างเสร็จแล้วที่ต้องการดูแลรักษาให้เป็นอาคารสีเขียว อาคารพาณิชย์ โรงเรียน สถานพยาบาล และที่อยู่อาศัย เป็นต้น การพัฒนามาตรฐาน LEED ใช้ประเมินอาคารตั้งแต่การออกแบบ การก่อสร้าง และการบำรุงรักษา ระดับการรับรองแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ LEED CERTIFIED, LEED SILVER, LEED GOLD, และ LEED PLATINUM (What LEED Is, 2015; Who it's for, 2015)

รับรองโดย LEED ในประเทศไทย (Builder News, 2555) ห้องสมุดสีเขียวจึงได้รับการรับรอง LEED PLATINUM จาก U.S. Green Building Council สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2556 นับเป็นห้องสมุดสีเขียวแห่งแรกในประเทศไทย และห้องสมุดสีเขียวแห่งแรกในเอเชียที่ได้รับรางวัลนี้ (กทม.ซูห้องสมุดสีเขียวส่วน 60 พรรษา ต้นแบบเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม/สานต่อแห่ง 2, 2557)

ห้องสมุดสีเขียว ตั้งอยู่ในสวนเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ถนนเคหะร่มเกล้า แขวงคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เปิดให้บริการสำหรับประชาชนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2555 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป และยังเป็นร่องเป็นห้องสมุดประชาชนต้นแบบเพื่อการประหยัดพลังงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการรักษาสมดุลธรรมชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน และกระตุ้นให้หน่วยงานทุกภาคส่วนตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ

การเข้าใช้ห้องสมุด

ห้องสมุดสีเขียวเปิดบริการวันอังคาร-วันเสาร์ เวลา 8.30 -20.00 น. และวันอาทิตย์ เวลา 9.00 -17.00 น. ปิดบริการวันจันทร์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ไม่มีค่าใช้จ่าย โทรศัพท์ 02-543-9187-8 เฟซบุ๊กแฟนเพจ <https://www.facebook.com/pages/ห้องสมุดสีเขียว-Green-Library-กรุงเทพมหานคร-159489300871989/?fref=ts>

ระเบียบและวิธีใช้ห้องสมุด

1. ผู้ใช้ห้องสมุดต้องแต่งกายสุภาพ
2. รักษาภิรยาอาการให้สำรวมและสงบ
3. งดใช้เสียงและควรปิดโทรศัพท์เคลื่อนที่
4. ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มหรือของขบเคี้ยวทุกชนิดเข้าไปในห้องสมุด
5. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วให้วางไว้ที่จุดพักหนังสือ กรณีที่เป็นหนังสือพิมพ์ ให้เก็บไว้ที่แขวนหนังสือพิมพ์ ส่วนวารสารให้นำไปเก็บที่ชั้นวางวารสารตามชื่อวารสาร
6. ช่วยกันรักษาหนังสือและวัสดุต่างๆ ห้ามขีดเขียนทำลายทรัพย์สินของห้องสมุดทุกชนิด
7. เมื่อลุกจากที่นั่งอ่านหนังสือ เก็บเก้าอี้เข้าที่ให้เรียบร้อยทุกครั้ง
8. ให้ตรวจหนังสือก่อนออกจากห้องสมุดทุกครั้ง
9. ผู้ใช้บริการต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

บริการของห้องสมุด

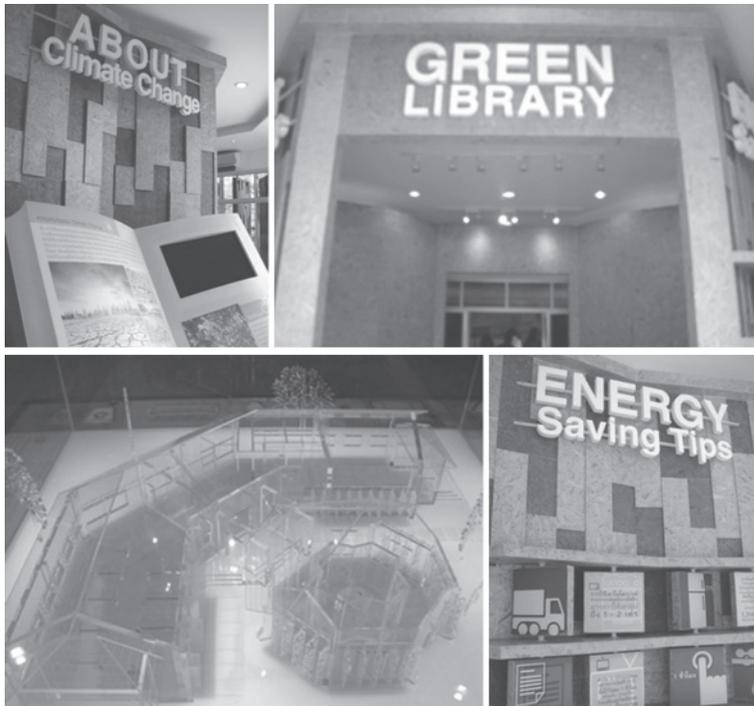
บริการของห้องสมุดสีเขียวแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ นิทรรศการห้องสมุดสีเขียว ห้องอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ และห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน

1. นิทรรศการห้องสมุดสีเขียว นำเสนอนิทรรศการเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานซึ่งวัสดุที่นำมาจัดทำนิทรรศการนั้นทำมาจากเศษวัสดุเหลือใช้และเศษไม้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แบบจำลองห้องสมุด ABOUT Climate Change และ ENERGY Saving Tips

1.1 แบบจำลองห้องสมุด นำเสนอแผนผังของอาคารห้องสมุดซึ่งทำมาจากพลาสติกใส ให้ความรู้เกี่ยวกับอาคารของห้องสมุด โดยมีปุ่มกดเพื่อแสดงส่วนต่าง ๆ ของห้องสมุด เช่น อาคารสีเขียว การออกแบบตกแต่ง เป็นต้น

1.2 ABOUT Climate Change ให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพของสภาพอากาศในรูปแบบของหนังสือขนาดใหญ่และมีวีดิทัศน์ให้อธิบาย ทั้งความหมาย สาเหตุ ผลกระทบ และวิธีการแก้ปัญหา

1.3 ENERGY Saving Tips ให้ความรู้และความบันเทิงเกี่ยวกับการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า เช่น การใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กจะประหยัดไฟมากกว่าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ 5 เท่า การติดตั้งตู้เย็นให้ห่างผนัง 15 เซนติเมตรประหยัดไฟได้ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น



2. ห้องอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่

บริการหนังสือสารคดี หนังสือบันเทิงคดี หนังสือพระราชนิพนธ์ หนังสือให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และที่นั่งอ่านหนังสือ หนังสือทุกประเภทจัดเก็บตามระบบทศนิยมของดิวอี้

จุดเด่นของห้องอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ คือ ชั้นวางหนังสือและชั้นแสดงหนังสือที่ทำมาจากเศษวัสดุเหลือใช้และเศษไม้



ในห้องบริการหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ยังมีบริการหนังสืออ้างอิง มุมอาเซียน วารสารฉบับล่วงหน้า และคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้น



3. ห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน

บริการหนังสือภาพ วรรณกรรมเยาวชน คอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้น และพื้นที่กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ห้องสมุดจะจัดกิจกรรมทุกวันเสาร์ เช่น การสอนวาดรูป ร้องเล่นเต้นรำ เล่านิทาน เป็นต้น หนังสือส่วนใหญ่ได้รับการบริจาคจากประชาชนในชุมชน จัดเก็บตามระบบทศนิยมของดิวอี้



บริเวณทางเชื่อมระหว่างห้องอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่กับห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน มีบริการวารสารฉบับปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ฉบับปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ล่วงเวลา และหนังสือที่น่าสนใจ แคนเตอร์เจ้าหน้าที่ รวมทั้งชั้นแสดงรางวัลห้องสมุดสีเขียว

ภายนอกห้องสมุดเป็นส่วนสาธารณะ จัดทำเป็นสนามเด็กเล่นและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วย นอกจากนี้ห้องสมุดสีเขียวยังจัดบริการรถเข็นหนังสือซึ่งดัดแปลงมาจากรถเข็นขายกล้วยเตี้ยซึ่งภายในบรรจุหนังสือของห้องสมุด เพื่อให้บริการประชาชนในชุมชนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในชุมชนด้วย

การสมัครสมาชิก

ผู้สนใจสามารถสมัครสมาชิกได้โดยนำหลักฐาน ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน บัตรข้าราชการ หรือบัตรประจำตัวนักศึกษา และสำเนาทะเบียนบ้านที่มีการรับรองสำเนาอย่างถูกต้อง มาสมัครสมาชิกได้ที่ แคนเตอร์บริการของห้องสมุด



ค่าสมาชิก

อายุไม่เกิน 15 ปี คนละ 5 บาท/ปี

อายุ 15 ปีขึ้นไป คนละ 10 บาท/ปี

ค่าประกันหนังสือ

อายุไม่เกิน 15 ปี คนละ 20 บาท

อายุ 15 ปีขึ้นไป คนละ 40 บาท

ห้องสมุดจะคืนเงินค่าประกันหนังสือให้เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิก

การยืมทรัพยากรสารสนเทศ

สมาชิกห้องสมุดยืมหนังสือได้ครั้งละ 2 เล่ม ภายในระยะเวลา 7 วัน

ค่าปรับ

หากส่งหนังสือเกินเวลาที่กำหนดไว้ จะต้องชำระค่าปรับวันละ 1 บาทต่อเล่ม

กรณีหนังสือชำรุดหรือเสียหายจะต้องชดใช้ตามราคาท้องตลาดหรือหาหนังสือใหม่มาทดแทน

ห้องสมุดสีเขียวเป็นตัวอย่งนำร่องห้องสมุดประชาชนที่มีแนวคิดการอนุรักษ์พลังงานภายในอาคารห้องสมุด และส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า นอกจากนี้ยังเป็นกรณีศึกษาสำหรับห้องสมุดทุกประเภทที่มีแนวคิดในการปรับปรุงห้องสมุดด้วย อีกทั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้ประกาศใช้มาตรฐานห้องสมุดสีเขียว เพื่อให้ห้องสมุดตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานต้นแบบในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กทม. ชูห้องสมุดสีเขียวส่วน 60 พรรษา ต้นแบบเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม/สานต่อแห่ง 2. (2557). สืบค้นจาก URL: <http://www.naewna.com/local/96574>
- จตุวัฒน์ วโรตมพันธ์. (2554). อาคาร [สี] เขียวอ่อน เขียวกลางๆ เขียวเข้ม. สืบค้นจาก URL: <http://www.thailibrary.in.th/2011/07/26/green-library-ku-lib>
- ณัฐฐา เกิดมณี. (2556). การรับรู้เรื่องห้องสมุดสีเขียวของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ้งทิพย์ ท่อวโนทยาน. (2558). เล่าเรื่อง.....การร่างมาตรฐานห้องสมุดสีเขียว. ใน การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2557 และการประชุมวิชาการเรื่อง 60 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กับการพัฒนาห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์. วันที่ 18-20 มีนาคม 2558. ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร. หน้า 42-47.
- อาคารสีเขียวกับคำตอบเพื่อพลังงานและสิ่งแวดล้อม. (2553). วารสารสื่อพลัง, 18 (3), 2-9.
- อารีย์ ธีญกิจจานุกิจ. (2558). เครือข่ายห้องสมุดสีเขียว. ใน การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2557 และการประชุมวิชาการเรื่อง 60 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กับการพัฒนาห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์ วันที่ 18-20 มีนาคม 2558 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร. หน้า 50-52.
- Builder News. (2555). *Green Library* ห้องสมุดประชาชนต้นแบบประหยัดพลังงานแห่งแรกในไทยและเอเชีย. สืบค้นจาก URL: <http://www.buildernews.in.th/page.php?a=10&n=146&cno=3785#sthash.bK14njMr.dpuf> <http://www.buildernews.in.th/page.php?a=10&n=146&cno=3785>
- NATCHA. (2012). *GREEN LIBRARY*. สืบค้นจาก URL: <http://www.greenscapeasia.com/?p=3598>
- STOU e-Library. (2557). *Green Library: ห้องสมุดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นจาก URL: <http://library.stou.ac.th/blog/?p=3827>
- What LEED Is. (2015). Retrieved from URL: <http://leed.usgbc.org/leed.html>
- Who it's for. (2015). Retrieved from URL: <http://leed.usgbc.org/bd-c.html>



เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย

ปิยพงษ์ สุมตติกุล, และสุบิน ไชยยะ

บทความนี้ได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ และแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์, เทคโนโลยี, สื่อการเรียนรู้

Technology and Learning Media in Leading Museums in Asia

Piyapong Sumettikoon, and Subin Chaiya

The article presents basic data of 8 leading museums in Asia, the use of technology and learning media in museums and the trend of using technology and learning media in museums.

Keywords: Museum, Technology, Learning Media

เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย

ปิยพงษ์ สุเมตติกุล,¹ และสุบิน ไชยยะ²

บทนำ

จากการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลที่พิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชียทั้ง 8 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ในประเทศเกาหลี ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ซัมซุง (Samsung Innovation Museum) และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี (National Folk Museum) พิพิธภัณฑ์ในประเทศไต้หวัน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ (National Palace Museum) และพิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก (Museum of World Religions) พิพิธภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมแห่งชาติ (National Museum of Emerging Science and Innovation) และพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Museum of Nature and Science) พิพิธภัณฑ์ในประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ (National Museum of Singapore) และพิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย (Asian Civilization Museum) พบว่า สื่อที่มีการใช้ในพิพิธภัณฑ์มากที่สุด คือ สื่อภาพ รองลงมา คือ สื่อออนไลน์ สื่อเสียง และสื่อประสม ตามลำดับ ส่วนสื่อที่มีการใช้ในพิพิธภัณฑ์น้อยที่สุด คือ สื่อเสมือนจริง (ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, สุบิน ไชยยะ และฐาปนัฐ อุดมศรี, 2557)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สื่อทุกประเภทมีอิทธิพลต่อการบริหารและการจัดบริการในพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ผู้เขียนจึงขอถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีและสื่อในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชียดังกล่าว โดยเริ่มต้นจากการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชียทั้ง 8 แห่ง เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ และแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชีย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑ์ในประเทศเกาหลี ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ซัมซุง (Samsung Innovation Museum) และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี (National Folk Museum) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

¹ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² สำนักงาน กศน. จังหวัดลำพูน E-mail: subinchaiya@hotmail.com

1.1 พิพิธภัณฑ์ซัมซุง (Samsung Innovation Museum)

พิพิธภัณฑ์ซัมซุง (Samsung Innovation Museum) ตั้งอยู่ในเมืองซูวอน ประเทศเกาหลีใต้ โดยรวบรวมสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นของบริษัทเองและจากบริษัทอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับทางเกาหลี โดยจัดแสดงให้ได้ชมกว่า 150 ชิ้น ตั้งแต่ผลงานนวัตกรรมชิ้นเอกทางประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมา รวมถึงแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของซัมซุงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ซัมซุง เป็นอาคาร 5 ชั้น แบ่งออกเป็นห้องโถงแสดงนิทรรศการ 3 ห้องหลักที่เต็มไปด้วยข้อมูลและความสนุกสนานเพลิดเพลินได้แก่ ยุคแห่งนักประดิษฐ์ที่จัดแสดงสิ่งประดิษฐ์ตั้งแต่ยุคโทมัส เอดิสัน (Thomas Edison) ไปจนถึงเอทีแอนด์ที (AT&T) ยุคแห่งนวัตกรรมอุตสาหกรรมที่แสดงผลงานผลิตภัณฑ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของซัมซุง และบริษัทคู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็นจอแสดงผลภาพและมือถือตลอดจนยุคแห่งการสร้างสรรค์ที่มีโรงภาพยนตร์หน้าจอโค้ง 180 องศาพาโนรามา 4K ระดับ Ultra HD ที่น่าตื่นตาตื่นใจแสดงวิสัยทัศน์ของซัมซุงต่ออนาคตของโลกอันไกลนี้ นอกจากนี้ยังมีร้านขายของที่ระลึกและสินค้าลิขสิทธิ์ Chelsea ที่ซัมซุงเป็นผู้สนับสนุนด้วย โดยพิพิธภัณฑ์ซัมซุง เปิดให้เข้าชมในวันจันทร์-เสาร์ ตั้งแต่เวลา 10.00-18.00 น. โดยผู้ที่สนใจเข้าชมสามารถจองล่วงหน้าผ่านเว็บไซต์ได้ ส่วนการเข้าชมในวันเสาร์นั้นไม่ต้องจองล่วงหน้า (Samsung Innovation Museum, 2014)

1.2 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี (National Folk Museum of Korea)

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี ตั้งอยู่เลขที่ 37 ตำบลจงโน กู (Jongno-gu) กรุงโซล ประเทศเกาหลี ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของเกาหลีใต้ ตั้งอยู่ในเขตพระราชวังเคียงบ็อกกุง (Gyeongbokgung Palace) ในตำบลจงโน กู ของกรุงโซล โดยจัดแสดงหลักฐานที่บันทึกประวัติศาสตร์และชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของชาวเกาหลี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลีได้ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ.1945 โดยการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และเปิดให้เข้าชมเป็นครั้งแรก ใน ค.ศ.1946 ต่อมาเมื่อได้มีการรวมเอาพิพิธภัณฑ์ย่อยๆ เข้าด้วยกันเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลีซึ่งจัดเก็บโบราณวัตถุมากกว่า 98,000 ชิ้นในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี แบ่งพื้นที่จัดแสดงออกเป็น 3 ห้องใหญ่ ได้แก่

1. ห้องประวัติศาสตร์ชาวเกาหลี (History of Korean People) ที่จัดแสดงชีวิตประจำวันของชาวเกาหลีจากอดีตถึงยุคราชวงศ์ Joseon ปี ค.ศ. 1910

2. ห้องวิถีชีวิตของชาวเกาหลี (Korean Way of Life) ที่จัดแสดงชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านเกาหลีในอดีต และ

3. ห้องวัฏจักรชีวิตของชาวเกาหลี (Life Cycle of the Koreans) ซึ่งแสดงรากฐานของลัทธิเต๋าในประเทศเกาหลีและผลกระทบของลัทธิต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้ยังมีลานจัดนิทรรศการกลางแจ้งที่แสดงงานจำลองความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา และการใช้ชีวิตประจำวันของชาวเกาหลี เช่น ยุงข้าว โองกิมจิ เป็นต้น (National Folk Museum of Korea, 2014)

2. พิพิธภัณฑ์ในประเทศไต้หวัน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ (National Palace Museum) และพิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก (Museum of World Religions) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ (National Palace Museum)

พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่เมืองไทเป ประเทศไต้หวัน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุตั้งอยู่ที่เมืองซิลิน (Shilin) สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจัดเก็บโบราณวัตถุจากประเทศจีนกว่า 696,000 ชิ้น และได้รับการจัดอันดับว่าเป็นพิพิธภัณฑ์จัดแสดงวัตถุโบราณที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยอายุของโบราณวัตถุที่แสดงมีอายุตั้งแต่ยุคหินใหม่หรือในสมัยราชวงศ์ชิง (Qing) เมื่อ ค.ศ.1644-1912

อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วต้นกำเนิดของพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติมีที่มาจาก การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พระราชวัง (Palace Museum) ในกรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ.1925 แต่หลังจากเฟิง หยู เซียน (Feng Yu-hsiang) ได้ก่อการปฏิวัติยึดอำนาจจาก สมเด็จพระจักรพรรดิปูยี (Puyi) ได้สำเร็จ ปี ค.ศ.1931 เพื่อเป็นการปกป้องสมบัติล้ำค่าของชาติจาก เจื่อมมือของกองทัพญี่ปุ่น จอมทัพเจียง ไคเชก (Generalissimo Chiang Kai-shek) ได้สั่งการให้ พิพิธภัณฑ์พระราชวัง และพิพิธภัณฑ์ย่อยอื่นๆ จัดเก็บโบราณวัตถุทั้งหลายให้ได้มากที่สุดระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1933 ทำการบรรจุลงหีบกว่า 20,000 หีบ แล้วกระจายหีบไปตาม เมืองต่างๆ เช่น เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) ฝอซาน (Foshan) นานจิง (Nanjing) อานชุน (Anshun) เป็นต้น แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ถูกรวมกลับมาที่นานจิง หลังจากการประกาศยอมแพ้สงครามของญี่ปุ่นใน ค.ศ.1945 แต่สงครามภายในประเทศจีนยังคงมีอยู่ จอมทัพเจียง ไคเชก จึงได้อพยพหีบโบราณวัตถุทั้งหมดไปยังไต้หวัน และเมื่อสถานการณ์ทวีความรุนแรงขึ้นใน ค.ศ.1948 พิพิธภัณฑ์พระราชวัง และพิพิธภัณฑ์ย่อยอื่นๆ ได้ ตัดสินใจส่งโบราณวัตถุที่ล้ำค่าที่สุดของจีนไปเก็บไว้ที่ไต้หวันด้วย ในวันที่พรรคคอมมิวนิสต์เข้าครองพื้นที่ ของพิพิธภัณฑ์พระราชวังกล่องโบราณวัตถุดังกล่าวก็ได้ถึงไต้หวันเป็นที่เรียบร้อยแล้วโดยวัตถุโบราณจำนวน 2,972 หีบที่ได้ถูกย้ายจากวังหลวงในกรุงปักกิ่งซึ่งเป็นเขตหวงห้าม (the Forbidden City) ไปยังไต้หวัน นับเป็นร้อยละ 22 ของหีบทั้งหมด แต่ถือว่าเป็นหีบที่บรรจุของที่มีค่ามากที่สุดของประวัติศาสตร์จีนเลยก็ว่าได้

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China: PRC) ได้บอกมาตลอดว่าโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติเป็นสมบัติของประเทศที่ถูกลักลอบขโมยมา แต่ไต้หวันบอกว่าคำกล่าวหาดังกล่าวไม่เป็นความจริง ไต้หวันได้ช่วยปกป้องโบราณวัตถุล้ำค่าดังกล่าวจากการถูกทำลายในช่วงสงครามปฏิวัติวัฒนธรรมต่างหาก อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายก็ดีขึ้นเป็นลำดับในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ได้กล่าวว่า สมบัติในพิพิธภัณฑ์เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของทุกคนที่มีเชื้อชาติและที่มาจากที่เดียวกัน

อาคารหลักของพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ ถูกออกแบบโดยหวง เปาอวี่ (Huang Baoyu) และสร้างแล้วเสร็จใน ค.ศ.1965 แต่เนื่องจากเนื้อที่ไม่เพียงพอต่อการจัดแสดงโบราณวัตถุที่มีอยู่มากกว่า 600,000 ชิ้นได้หมด จึงมีการขยายอาคารออกไปเรื่อยๆ ใน ค.ศ.1967, 1970, 1984, 1996 และ 2002 ปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงสุดท้ายของโครงการขยายส่วนจัดแสดงครั้งล่าสุด และคาดว่าจะปรับปรุงแล้วเสร็จใน ค.ศ.2015 โดยงบประมาณในการปรับปรุงครั้งนี้สูงถึง 12,000 ล้านดอลลาร์ไต้หวัน และจะส่งผลให้มีพื้นที่จัดแสดงถึง 700,000 ตารางเมตรเลยทีเดียว (National Palace Museum, 2014)

2.2 พิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก (Museum of World Religions)

พิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก ตั้งอยู่บนชั้นที่ 7 ของอาคารห้างสรรพสินค้าโซโกโจกกลางกรุงไทเป เขตยงเหอ (Yonghe) ไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีหลวงฟอเต๋าซิน (Hsin Tao) เป็นผู้ก่อตั้งขึ้นภายใต้มูลนิธิวัดหลังจิวซาน (Ling Jiou Mountain Buddhist Foundation) อาคารหลักถูกออกแบบโดย Ralph Appelbaum Associates ซึ่งเป็นบริษัทผู้ออกแบบอนุสรณ์สถานฮอโลคอสต์สหรัฐอเมริกา (The United States Holocaust Memorial Museum) ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และการขยายอาคารจัดแสดงท้องฟ้าจำลองเฮเดน (Hayden Planetarium) ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติอเมริกา (the American Museum of Natural History) ในกรุงนิวยอร์ก อีกด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก ตั้งอยู่ที่ชั้นบนสุดของอาคารห้างสรรพสินค้าโซโกโจกกลางกรุงไทเป (Sogo Department Store) และเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่มีอยู่บนโลกนี้ภายใต้แนวคิด “Life education” โดยได้นำใช้สื่อเทคโนโลยีแบบผสมผสานในการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสนศิลป์ บทประพันธ์ ดนตรี พิธีกรรม และสถาปัตยกรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสประสบการณ์ที่สอดแทรกความรักและสันติภาพผ่านความงดงามของศาสนาต่างๆ

พิพิธภัณฑ์ศาสนาโลก เปิดตัวใน ค.ศ.2001 และจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา 10 ศาสนาในโลกนี้ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋า ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนายูดาห์ ศาสนาฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนาของชนพื้นเมือง และศาสนาโบราณ และได้จัดแสดงภายใต้รูปแบบที่เรียกว่า “โลกแห่งอวตัมสกะ” (Avatamsaka World) ที่สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็น “ห้องศาสนาทั้ง 10 ของโลก” (Great Hall of World Religions) ที่จัดแสดงความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละศาสนา มีการสร้างวิหารจำลองและใช้เทคโนโลยีกล้องจุลทรรศน์ในการนำเสนอภาพขยายให้ประสบการณ์เสมือนจริงแก่ผู้เข้าชมได้เป็นต้น (Museum of World Religions, 2014)

3. พิพิธภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมแห่งชาติ (National Museum of Emerging Science and Innovation) และพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Museum of Nature and Science) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมแห่งชาติ (National Museum of Emerging Science and Innovation)

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมแห่งชาติ ตั้งอยู่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อมิไรคัง (MiraiKAN) ซึ่งแปลว่าพิพิธภัณฑ์แห่งอนาคต เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น ตั้งอยู่ ณ เขตโอะไดบะ (Odaiba) ของกรุงโตเกียว ความโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์อยู่ที่ความแตกต่างของนิทรรศการเช่น การแสดงผลการตรวจวัดแรงสั่นสะเทือนของทั่วทั้งเกาะญี่ปุ่นแบบเป็นปัจจุบันอยู่อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา หรือการแสดงผลภาพอากาศของโลกที่ผู้เข้าชมสามารถรับข้อมูลสำคัญเช่นอุณหภูมิของมหาสมุทรเป็นต้น หรือจะเป็นตัวอย่างหินที่ได้มาจาก Cretaceous–Paleogene boundary (K-T boundary) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นตัวอย่างของอุกกาบาตที่พุ่งเข้าชนโลกเมื่อหลายล้านปีก่อนและเป็นต้นเหตุแห่งการสูญพันธุ์ของไดโนเสาร์ โดยทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดทีมงานเจ้าหน้าที่ผู้มีความเชี่ยวชาญหลากหลายภาษาไว้บริการข้อมูลแก่ผู้เข้าชมด้วย

มิไรคัง (Miraikan) จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของโลกยุคปัจจุบันจากมุมมองทางวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงการตั้งคำถามว่าอนาคตของโลกนี้จะเป็นอย่างไหน การจัดโซนแสดงนิทรรศการเต็มไปด้วยสื่อด้านเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าชมได้รับประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการสนทนาอย่างลึกซึ้งในประเด็นทั้งที่เป็นเรื่องการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงเรื่องนวัตกรรม การรักษาสภาพแวดล้อม และการค้นคว้าอวกาศ (National Museum of Emerging Science and Innovation, 2014)

3.2 พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Museum of Nature and Science)

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ ตั้งอยู่ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น โดยตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสวนอุเอโนะ (Ueno Park) โดยได้เปิดทำการใน ค.ศ.1877 และถูกเปลี่ยนชื่อมาเรื่อยๆ จนเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Museum of Nature and Science) ตั้งแต่ ค.ศ.2007 มาจนถึงปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ เป็นที่รู้จักในฐานะพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงประวัติศาสตร์ด้านธรรมชาติวิทยาและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่นได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุดในประเทศ พิพิธภัณฑ์ได้จัดเก็บตัวอย่างไว้กว่า 4 ล้านชิ้นเพื่อการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ที่หลากหลาย โดยใน ค.ศ.2012 มีผู้เข้าชมมากกว่า 2 ล้านคน

พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์แห่งชาติ คือ การให้ความรู้เชิงลึกแก่ทุกคนที่เข้าชมเกี่ยวกับโลก สิ่งมีชีวิต วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าชมได้ฉุกละเอิบเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ชาติ สิ่งมีชีวิต และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างแยกออกจากกันไม่ได้ โดยพิพิธภัณฑ์ได้ตอบสนองต่อพันธกิจนี้ด้วยสองวิธีการ คือ การส่งเสริมการวิจัยที่เป็นเหตุเป็นผล และการจัดแสดงตัวอย่างชิ้นส่วนต่างๆ ทางธรรมชาติและนิทรรศการที่ได้รับการสอดแทรกเนื้อหาที่มาจากกรวิจัยเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยออกแบบนิทรรศการให้มีความน่าสนใจ

โดยสรุปแล้วหลักการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สามข้อ คือ การวิจัย การจัดเก็บตัวอย่าง และการจัดนิทรรศการเพื่อการศึกษา และมีเป้าหมายในการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จุดประกายการค้นหา การสร้างความกระหาย และความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้เข้าชม การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในด้านการสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในทุกกระดับ (National Museum of Nature and Science, 2014)

4. พิพิธภัณฑ์ในประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ (National Museum of Singapore) และพิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย (Asian Civilization Museum) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ (National Museum of Singapore)

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติสิงคโปร์ ตั้งอยู่เลขที่ 93 ถนนสแตมฟอร์ด ประเทศสิงคโปร์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เก่าแก่ที่สุดของสิงคโปร์ เปิดให้บริการเมื่อ ค.ศ.1849 เมื่อครั้งแรกก่อตั้งเป็นเพียงแต่ส่วนหนึ่งของห้องสมุดของสิงคโปร์เท่านั้น หลังจากการย้ายสถานที่ตั้งหลายครั้ง พิพิธภัณฑ์ก็ได้บ้านใหม่ที่ถาวรอยู่บนถนนสแตมฟอร์ด มาตั้งแต่ ค.ศ.1887 และได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อนี้เป็นการถาวรตั้งแต่ ค.ศ.1965 เป็นต้นมา

นิทรรศการของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติสิงคโปร์มีจุดเน้นอยู่ที่การนำเสนอประวัติศาสตร์ของประเทศ อันเป็นเป้าหมายหลักสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์ของชาติในโรงเรียนมาลายัน (Malayan) ซึ่งเป็นนโยบายของเซอร์ สแตมฟอร์ด ราฟเฟิล (Sir Stamford Raffles) ผู้ก่อตั้งสิงคโปร์ยุคใหม่มาตั้งแต่ ค.ศ. 1823

ในตอนแรกเรื่องมาจากช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เป็นที่รู้จักในฐานะเป็นผู้รวบรวมเอาตัวอย่างของสัตว์และพืชในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเขตมาลายา (Malaya) และบริติช บอร์เนียว (British Borneo) ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ และได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาเป็นระยะๆ แบบต่อเนื่องมาโดยตลอด จนกระทั่งปี ค.ศ. 1965 ภายหลังจากที่สิงคโปร์ได้รับอิสรภาพ นิทรรศการต่างๆ จึงมุ่งประเด็นไปยังการสร้างประเทศใหม่ จนกระทั่งได้รับการประกาศให้เป็นจุดประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศในปี ค.ศ. 1992 และได้รับการโอนเข้าไปอยู่ในการดูแลของคณะกรรมการมรดกแห่งชาติสิงคโปร์ (National Heritage Board) ใน ค.ศ. 1993

ในอนาคตอันใกล้พิพิธภัณฑ์จะย้ายไปอยู่ที่ใหม่ซึ่งมีขนาดห้องจัดนิทรรศการ 2,800 ตารางเมตร โดยจะจัดแสดงประวัติศาสตร์ของประเทศสิงคโปร์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 มาจนถึงปัจจุบัน ภาพยนตร์และรูปภาพจะถูกฉายบนกำแพงรูปทรงเกลียวที่มีความสูงถึง 15 เมตรพร้อมการเล่าเรื่องอย่างสมบูรณ์ ส่วนอื่นๆ ก็จะนำเสนอเรื่องราวการใช้ชีวิตของชาวสิงคโปร์ผ่านภาพถ่าย การทำอาหาร ภาพยนตร์ แฟชั่น และอื่นๆ

ชั้นล่างสุดจะจัดแสดงหินจากยุคศตวรรษที่ 14 และเครื่องทองคำที่ขุดพบที่ฟอร์ท แคนนิง ฮิล (Fort Canning Hill) ใน ค.ศ. 1928 นอกจากนี้ยังมีห้องประชุมที่สามารถจุได้ถึง 250 ที่นั่งเรียกว่า “The Mesh” สำหรับการจัดการสัมมนาและการเรียนการสอน มีการนำใช้เทคโนโลยีไร้สายที่ภาพและเสียงจะเล่นเองโดยอัตโนมัติเมื่อระบบจับสัญญาณผู้เข้าชมได้ นอกจากนี้ภายในอาคารยังประกอบไปด้วยร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และที่ยอดเยี่ยมที่สุด คือ ทิวทัศน์ที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อรองรับผู้เข้าชมที่เป็นผู้พิการอีกด้วย (National Museum of Singapore, 2014)

4.2 พิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย (Asian Civilization Museum)

พิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนเอ็มเพรสเพลส ประเทศสิงคโปร์เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกในภูมิภาคที่เน้นด้านวัฒนธรรมและความเจริญของภูมิภาคเอเชียไว้ทั้งหมด (Pan-Asia) โดยให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูล ตัวอย่าง และการศึกษาประวัติศาสตร์จีน ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ และเอเชียตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของประชากรของสิงคโปร์ในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์เปิดให้บริการใน ค.ศ. 1997 เป็นครั้งแรกที่ The Old Tao Nan School และย้ายมายังที่ตั้งปัจจุบันใน ค.ศ. 2003 พร้อมกับการประกาศใช้สโลแกนใหม่คือ Where Asian Cultures Come Alive! โดยมีนิทรรศการหลักคือ

นิทรรศการของชนชาติจีน (The Chinese Collection) โดยมีการจัดแสดงรูปปั้นเซรามิก และรูปแกะสลักหิน ภาพวาด และอื่นๆ อีกมากมาย

นิทรรศการของภูมิภาคเอเชียใต้ (The South Asian Galleries) โดยมีการจัดแสดงรูปปั้น เครื่องทองแดง และเครื่องไม้โดยเฉพาะรูปปั้นพระแม่อุมาเทวี และศิลปะอื่นๆ จากประเทศอินเดีย

นิทรรศการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asian Collection) โดยมีการฉายภาพกว้างแต่อดุมไปด้วยโบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางชาติพันธุ์ จากประเทศต่างๆ ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Asian Civilization Museum, 2014)

เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์

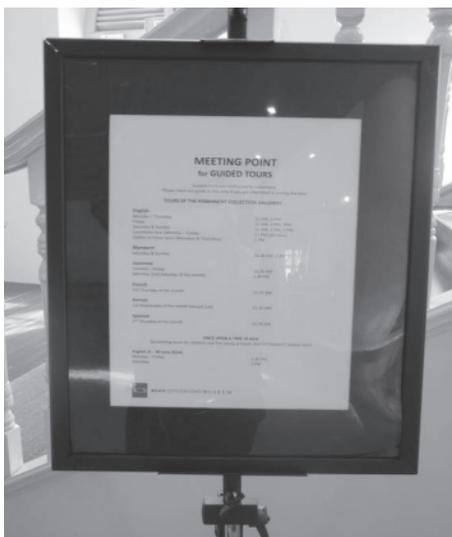
เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของเอเชียทั้ง 8 แห่ง ได้แก่ สื่อภาพ สื่อเสียง สื่อประสม สื่อเสมือนจริง และสื่อออนไลน์ ซึ่งมีตัวอย่างรูปภาพพร้อมคำอธิบายประกอบ ดังนี้

ตัวอย่าง รูปภาพของสื่อที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์

1. สื่อภาพ (Image) จุลสาร (Pamphlet) จดหมายข่าว (Newsletter) และแผ่นพับ (Brochure) เป็นสิ่งตีพิมพ์ที่พิพิธภัณฑ์จัดให้ผู้เข้าชมได้อ่านเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ต่างๆ ซึ่งจัดให้บริการบริเวณโต๊ะประชาสัมพันธ์หรือตามจุดที่สำคัญภายในพิพิธภัณฑ์

ป้ายประกาศ (Poster) และธงประชาสัมพันธ์ (Flag) เป็นสื่อที่ใช้ในการอ่านเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารหรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์จัดขึ้น





ไปรษณียบัตร (Postcard) เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นแผ่นกระดาษแข็งสีล้วนสวยงามที่ทางพิพิธภัณฑ์จัดให้ผู้เข้าชมได้เก็บไว้เป็นของที่ระลึกหรือเขียนและส่งให้ผู้รับคนสำคัญโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

วารสาร (Journal) และหนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นสิ่งตีพิมพ์ที่มีเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์ได้ดำเนินการทั้งทางด้านวิชาการและความบันเทิงให้แก่ผู้สนใจทั่วไป



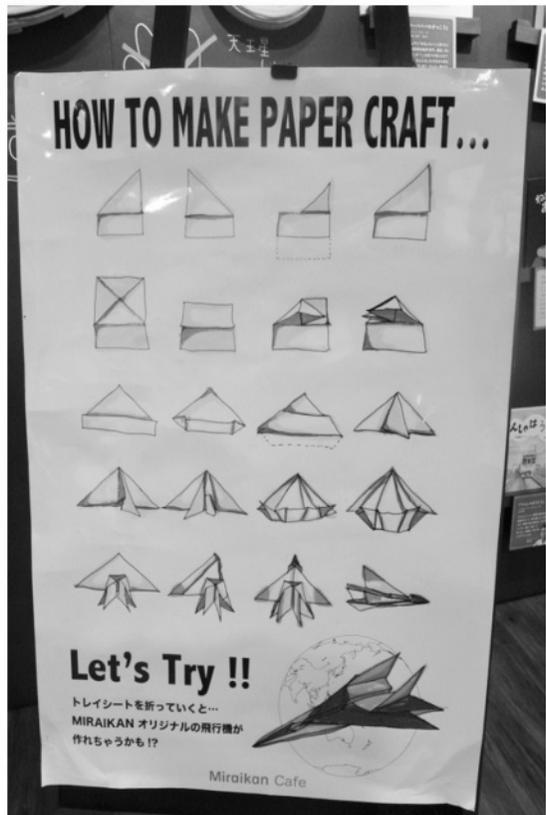
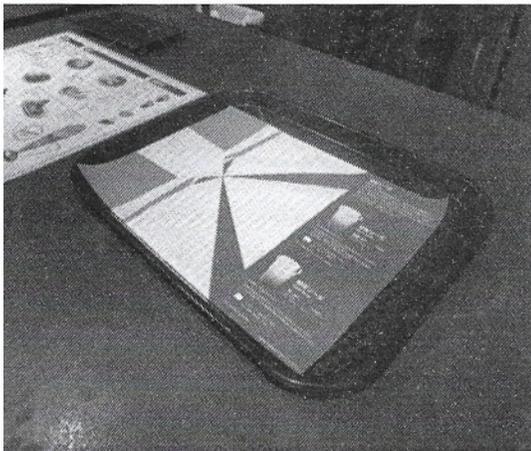


การจัดแสดงภาพและวัตถุ (Display) เป็นการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อให้บริการข้อมูลองค์ความรู้และการนำเสนอความรู้แก่ผู้เข้าชมภายในพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงสินค้า (Goods Display) โดยพิพิธภัณฑ์จัดให้มีร้านขายของที่ระลึกให้กับผู้เข้าชมได้มีโอกาสเลือกซื้อสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ เป็นของฝากกลับบ้าน



เกม (Puzzle) เป็นการออกแบบแผ่นรองถาดอาหารให้เป็นแผ่นกิจกรรมที่เด็กๆ สามารถนำมาพับเป็นกระสวยอวกาศที่มีอยู่จริงนิตรรศการของพิพิธภัณฑ์



2. สื่อเสียง (Sound)



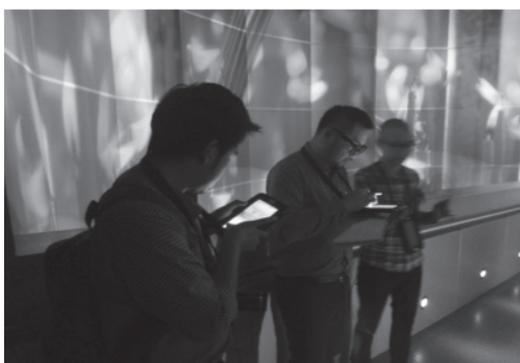
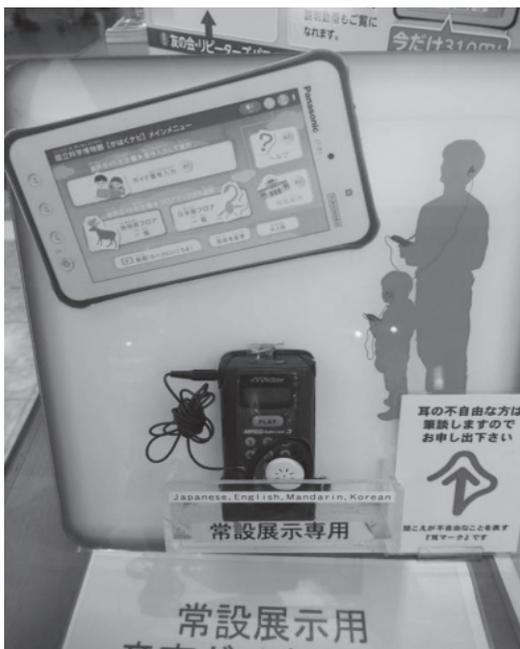
โทรศัพท์ (Telephone) เป็นสื่อที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลด้วยเสียง เมื่อผู้เข้าชมยกหูโทรศัพท์ขึ้นมาก็มักจะมีเสียงเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ ที่จัดแสดงไว้ในตู้โชว์



ลำโพง (Loudspeaker) เป็นสื่อที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลด้วยเสียงซึ่งเมื่อผู้เข้าชมเดินผ่านเข้ามาภายในอุโมงค์นี้ อุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณ (Sensor) จะทำงานทำให้ไฟสว่างขึ้นมาและมีเสียงนกร้องดังขึ้น

อุปกรณ์สำหรับฟังบรรยายด้วยเสียง (Audio Guide) เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยบอกเล่าเรื่องราวของสิ่งที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ ณ จุดที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ผู้เข้าชมไม่จำเป็นต้องอ่านบอร์ดข้อมูลเองเพียงแค่นำหูฟังไปฟังบรรยายเท่านั้น

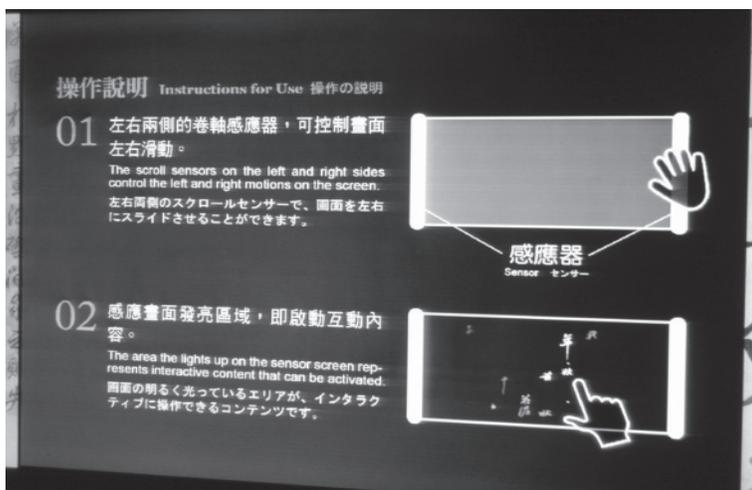
3. สื่อประสม (Multimedia) พีดีเอ (PDA)/แท็บเล็ต (Tablet) และอุปกรณ์สำหรับฟังบรรยายด้วยภาพและเสียง (Video and Audio Guide) เป็นอุปกรณ์ที่ให้ผู้เข้าชมใช้ในการฟังบรรยายข้อมูลการจัดแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์เพียงแคกดหมายเลขให้ตรงกับที่เรายืนอยู่ก็จะได้ยินเสียงคำบรรยายในทันที



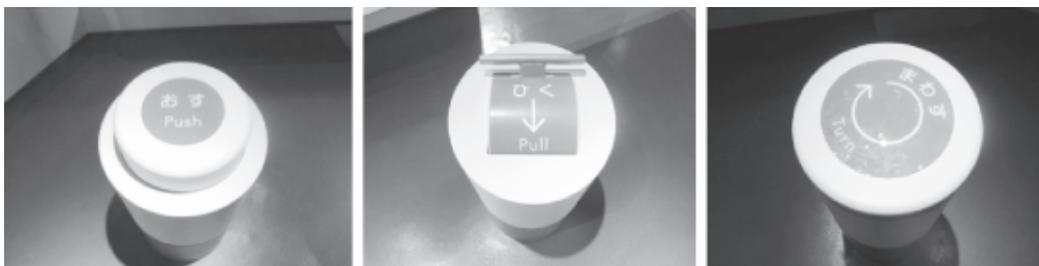
หนังสือจำลอง เป็นสื่อที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลความรู้ โดยที่ผู้เข้าชมสามารถกดปุ่มเลือกเพื่อให้หน้าจอที่เสมือนเป็นหนังสือเล่มหนึ่งแสดงภาพและข้อมูลที่เราต้องการจะอ่านให้ปรากฏขึ้นมา



เครื่องฉายภาพและเสียง (Multimedia Projector) โทรทัศน์ (Television) และป้ายโฆษณาอิเล็กทรอนิกส์ (E-Billboard) เป็นสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและนำเสนอข้อมูลความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่ทางพิพิธภัณฑ์จัดขึ้น โดยให้ข้อมูลทั้งภาพและเสียงที่น่าตื่นตาตื่นใจแก่ผู้เข้าชม



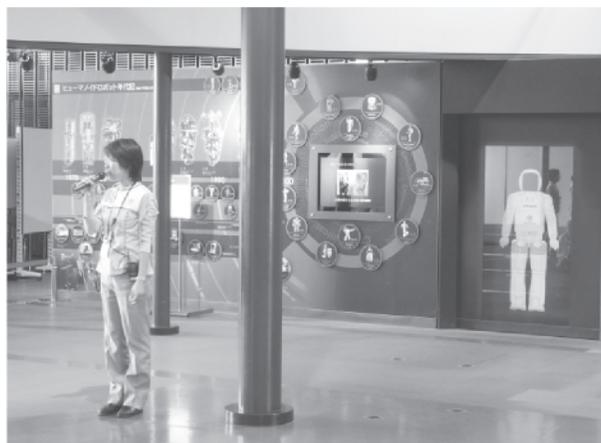
คีย์อส (Kiosk) หรือแท่นข้อมูล เป็นตู้ขนาดเล็กที่จัดให้ผู้เข้าชมได้กดฟังเสียงบรรยายจากหูฟังพร้อมภาพประกอบของสิ่งของที่พิพิธภัณฑ์ได้นำมาจัดแสดงไว้



สื่อแสดงภาพ 2 มิติ (2D display) เป็นสื่อที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลความรู้ผ่านรูปภาพตัวหนังสือ และสัญลักษณ์ต่างๆ โดยวิธีใช้สื่อดังกล่าวจะใช้มือสัมผัสกับขอบไม้เพื่อเลื่อนข้อมูลหรือเนื้อหาที่เราต้องการจะอ่านไปทางขวาหรือทางซ้ายมือซึ่งจะมีอุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณเป็นตัวควบคุมการทำงานของสื่อชนิดนี้



4. สื่อเสมือนจริง (Virtual Reality) หุ่นยนต์ (Robot) หรือ อาซิโม (ASIMO) เป็นหุ่นยนต์ที่สามารถเคลื่อนไหวด้วยท่วงท่าที่คล้ายคลึงกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการจับมือทักทาย โด่งคำนับ เดิน วิ่ง กระโดด หยิบจับสิ่งของ เดิน และเตะฟุตบอลได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งการเคลื่อนไหวเหล่านี้จะถูกควบคุมการทำงานจากห้องปฏิบัติการซึ่งอยู่ด้านหลังในบริเวณพื้นที่การจัดแสดง



ห้องปฏิบัติการ (Laboratory) เป็นห้องที่พิพิธภัณฑ์ได้จำลองให้ผู้เข้าชมได้ทดลองลงมือปฏิบัติเสมือนว่าอยู่ในห้องปฏิบัติการจริงซึ่งมีอุปกรณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

จอแสดงภาพและเสียง 360 องศา เป็นจอภาพลูกโลกขนาดใหญ่ที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดแสดงเพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้ต่างๆ ซึ่งผู้เข้าชมสามารถนอนดูภาพเคลื่อนไหวที่เหมือนจริง พร้อมเสียงบรรยายข้อมูล

จอแสดงภาพและเสียง 180 องศา เป็นจอภาพขนาดใหญ่ที่นำเสนอข้อมูลความรู้ต่างๆ ซึ่งผู้เข้าชมสามารถนั่งหรือยืนชมเพื่อสัมผัสบรรยากาศของภาพและเสียงที่เหมือนจริง ทำให้ดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมเป็นอย่างมาก



5. สื่อออนไลน์ (Social Media) เป็นสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ ความรู้และกิจกรรมต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์ โดยการเชื่อมต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา เช่น เว็บไซต์ (Website) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น



แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

จากผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านในการนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้มาใช้ในการ พิพิธภัณฑ์ในอนาคต พบว่า พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดิจิทัลประเทศจีน (China Digital Science and Technology Museum: CDSTM) ได้นำเสนอพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ใน 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) การใช้อีเลิร์นนิ่ง (E-learning) ในการสนับสนุนงานวิชาการในวิชาวิทยาศาสตร์ให้แก่หลักสูตรวิชา วิทยาศาสตร์ออนไลน์ในโรงเรียน 2) การประเมินความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์ผ่านแบบสอบถามและห้องสนทนาออนไลน์ และ 3) การใช้แอนิเมชัน (Animation) ในการนำ เสนอข้อมูลของชิ้นงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทางออนไลน์ (Dong, Wang, Xu, Wu and Yin, 2011) ส่วน พิพิธภัณฑ์ในประเทศอังกฤษมีอัตราการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kidd, 2011) ซึ่ง Villaespesa (2013) ได้ทำการวิเคราะห์ประสบการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเจาะลึกเฉพาะการใช้ โปรแกรมทวิตเตอร์ (Twitter) ในกลุ่มผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในประเทศอังกฤษ พบว่า โปรแกรมทวิตเตอร์ (Twitter) มีบทบาทสำคัญในการจัดนิทรรศการอาร์ตอินแอคชั่น (Art in Action) ที่เดอะแทงค์ (The Tanks) ซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ในการจัดนิทรรศการแบบแสดงสดที่พิพิธภัณฑ์เทตโมเดิร์น (Tate Modern's) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้โปรแกรมทวิตเตอร์ (Twitter) ในการสื่อสารการจัดงาน การสร้างบทสนทนาเพื่อ สร้างความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในงาน



นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในงานพิพิธภัณฑ์เป็นเรื่องที่จำเป็นในอนาคต โดยมีการใช้โปรแกรมเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารกับผู้ที่สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์บ้างแล้ว แต่มักจะเป็นในรูปแบบของการสื่อสารแบบทางเดียว (one-way communication) และเป็นการใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิเศษ การเตือนความจำของสมาชิก และการเพิ่มลูกค้าด้วยการส่งเสริมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ด้วยการสื่อสารสิทธิพิเศษสำหรับผู้ที่แจ้งความจำนงผ่านโปรแกรมดังกล่าว (Adrienne and Moon, 2012) ทั้งนี้ Lee and Lin (2014) ได้ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในพิพิธภัณฑ์เพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้แบบไม่เป็นการและการเพิ่มคุณภาพของการศึกษาผู้ใหญ่ใน

ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไต้หวัน พบว่า มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารข่าวสารข้อมูลระหว่างพิพิธภัณฑ์กับผู้เข้าชมทั้งก่อนและหลังการเข้าชมจริง รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างประสบการณ์เชิงบวกระหว่างพิพิธภัณฑ์กับผู้เข้าชม นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ในทั้งสองประเทศยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าไปในเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์เพื่อการชมนิทรรศการด้วย สำหรับการใช้อีเมลดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ใน 3 พิพิธภัณฑ์หลักของประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ (National Museum of Singapore: NMS) พิพิธภัณฑ์อารยธรรมเอเชีย (Asian Civilization Museum: ACM) และพิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งชาติสิงคโปร์ (Singapore Art Museum: SAM) พบว่า รัฐบาลสิงคโปร์มีความพยายามในการเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายการส่งเสริมศิลปะสำหรับประชาชนทุกคน ทุกที่ และทุกเวลา เพื่อการเพิ่มจำนวนผู้ใช้บริการของพิพิธภัณฑ์หลักทั้ง 3 แห่ง โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินการนี้ เพราะเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชนจำนวนมากด้วยต้นทุนการดำเนินการที่ต่ำเมื่อเทียบกับรูปแบบอื่นๆ โดยพิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 แห่ง ได้นำร่องการใช้อีเมลออนไลน์เพื่อการสร้างความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาของนิทรรศการและเพื่อการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นอันจะส่งผลให้ประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์มีความหมายมากขึ้น (Neo, 2013) นอกจากนี้ การเสริมสร้างประสบการณ์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ สามารถนำเทคโนโลยีเคลื่อนที่ (Mobile technology) ที่เป็นอุปกรณ์สำคัญในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปและไม่ควรถูกจำกัดการใช้อยู่แค่การโทรศัพท์หรือการจัดการตารางชีวิตประจำวันแต่เพียงเท่านั้น โดยพิพิธภัณฑ์ได้เริ่มใช้เทคโนโลยีเคลื่อนที่ในงานพิพิธภัณฑ์บ้างแล้ว เช่น การใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน (Smartphone) ทดแทนอุปกรณ์สำหรับฟังบรรยายด้วยเสียง (Audio guide) ผ่านโปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้นกว่าเดิมด้วยการเพิ่มความสามารถในการสร้างประสบการณ์การเข้าชม

พิพิธภัณฑ์ที่มีความเป็นส่วนตัวแก่ผู้เข้าชม โดยผู้เข้าชมสามารถวางแผนล่วงหน้า เปลี่ยนแผนหรือเส้นทาง การเข้าชมได้ด้วยตัวเองโดยใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน (Smartphone) ของตนร่วมกับโปรแกรมดังกล่าว (Tesoriero, Gallud, Lozano and Penichet, 2014)

สรุป

การนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้มาใช้ในพิพิธภัณฑ์นั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและเป็นผู้นำการปฏิบัติ โดยเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการบริโภคข้อมูลข่าวสารของคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติที่ว่า ผู้ที่มีข้อมูลคือ ผู้ที่มีอำนาจ และผู้ที่มีความฉับไวในการได้มาซึ่งข้อมูลและสามารถตอบสนองต่อข้อมูลนั้นได้ไวกว่า คือ ผู้ที่เหนือกว่า (Chih and Hsin, 2012) ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเองได้โดยการวางแผนยุทธศาสตร์การใช้เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์และการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการด้านนี้ไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์จะต้องวางแผนด้านการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวไว้ล่วงหน้า โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนกับผลประโยชน์ที่ผู้เข้าชมและพิพิธภัณฑ์จะได้รับจากเทคโนโลยีออนไลน์ดังกล่าวด้วย (Padilla-Melendez and del Guila-Obra, 2013)

บรรณานุกรม

ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, สุบิน ไชยยะ, และฐาปนัญญ์ อุดมศรี. *การใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์สมัยใหม่ในงานพิพิธภัณฑ์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ภัณฑารักษ์ ภัณฑารักษ์ สิงคโปร์. สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2557.

Asian Civilization Museum. (2014). *Asian Civilization Museum*. Retrieved from <https://www.acm.org.sg/home/home.html>

Chih, J., & Hsin, N. (2014). *Real or virtual: A clicks and mortar strategy of museum marketing via social media*. Retrieved from <http://network.icom.museum/fileadmin/user.../2012-Hsin.pdf>

Dong, S., Wang, X., Xu, S., Wu, G., & Yin, H. (2011). The development and evaluation of Chinese digital science and technology museum. *Journal of Cultural Heritage*, 12(1), 111-115.

Kidd, J. (2011). "Enacting engagement online: framing social media use for the museum." *Information Technology & People* 24(1), 64-77.

Lee, P., & Lin, Y. (2014). "The Use of Social Media within Museums to Support Informal Learning and Quality Adult Education in USA and Taiwan" *Paper presented at the annual meeting of the 57th Annual Conference of the Comparative and International Education*

- Society, Hilton Riverside Hotel, New Orleans, LA*. Retrieved from http://citation.allacademic.com/meta/p636158_index.html
- Museum of World Religions. (2014). *Museum of World Religions*. Retrieved from http://www.mwr.org.tw/index_en.aspx
- National Folk Museum of Korea. (2014). *National Folk Museum of Korea*. Retrieved from <http://www.nfm.go.kr/language/english/main.jsp>
- National Museum of Emerging Science and Innovation. (2014). *National Museum of Emerging Science and Innovation*. Retrieved from <http://www.miraikan.jst.go.jp/en/>
- National Museum of Nature and Science. (2014). *National Museum of Nature and Science*. Retrieved from <http://www.kahaku.go.jp/english/>
- National Museum of Singapore. (2014). *National Museum of Singapore*. Retrieved from <http://www.nationalmuseum.sg/NMSPortal/>
- National Palace Museum. (2014). *National Palace Museum*. Retrieved from <http://www.npm.gov.tw/en/>
- Neo, M. (2013). *Getting online with 'onsite' in mind: Using digital and social media to enact online and onsite engagement in three Singapore museums*. (Order No. 1540853, Sotheby's Institute of Art-New York). *ProQuest Dissertations and Theses*, 79. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/1418033236?accountid=15637>. (1418033236).
- Padilla-Meléndez, A., & del Àguila-Obra, A. R. (2013). Web and social media usage by museums: Online value creation. *International Journal of Information Management*, 33(5), 892-898.
- Samsung Innovation Museum. (2014). *Samsung Innovation Museum*. Retrieved from <http://www.samsunginnovationmuseum.com/>
- Tesoriero, R., Gallud, J. A., Lozano, M., & Penichet, V. M. R. (2014). Enhancing visitors' experience in art museums using mobile technologies. *Information Systems Frontiers*, 16(2), 303-327.
- Villaespesa, E. (2014). Diving into the Museum's Social Media Stream. Analysis of the Visitor Experience in 140 Characters. Retrieved from <http://mw2013.museumsandtheweb.com/paper/diving-into-the-museums-social-media-stream/>





ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ใน วารสารห้องสมุด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1. เนื้อหาของบทความ

- 1.1 เป็นบทความในวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 เป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการอ่านและประเมินความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ
- 1.3 ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
- 1.4 ผู้เขียนต้องยินดีให้เผยแพร่บทความนี้บนเว็บไซต์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

2. การเตรียมต้นฉบับ

- 2.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนทุกคน อีเมล ตำแหน่งและสถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความอย่างชัดเจน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 2.2 บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ พร้อมคำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 2.3 ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 พร้อมทั้ง file บทความในแผ่นบันทึก หรือส่งทางอีเมล
- 2.4 การอ้างอิง กำหนดดังนี้
 - 2.4.1 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้รูปแบบ นาม-ปี เช่น (แมนมาส ซวลิต, 2548) หรือ (Buytendijk, 2006; Wall, 2010; พสุ เดชะรินทร์, 2549) ไว้ข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง หากต้องการใส่เลขหน้าให้ใช้รูปแบบ (แมนมาส ซวลิต, 2548 : 151)
 - 2.4.2 การอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะ หรือ et al.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

• หนังสือ

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนคนที่1, คนที่สอง และคนสุดท้าย. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

**กรณีผู้เขียนเกิน 3 คน ให้ใช้ตามข้อ 2.4.2

ตัวอย่าง

พินิจนทร์ ธนวัฒน์เสถียร และปิยะ นากสงค์. (2549). **ออกแบบสร้างโปรโมท Website Step by Step**. กรุงเทพฯ: ซีคเซสมิเดีย.

• บทหนึ่งในหนังสือ

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนคนที่1, คนที่สอง และคนสุดท้าย. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน ชื่อหนังสือ. (หน้าแรก-หน้าจบ). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

หงลักษณ์ ไม่หน่ายกิจ. (2526). **บริการสนเทศระบบออนไลน์**. ใน บรรณารักษ์นักเขียน. (หน้า 115- 142). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

• วารสาร

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่พิมพ์), เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

อรทัย วารีสอาด. (2550). **งานวิจัยเพื่อพัฒนาชุดเรียนรู้ผ่านเว็บ (Web Tutorial): เครื่องมือช่วยสอนทักษะการรู้สารสนเทศ**. วารสารห้องสมุด, 51 (1), 73-87.

• รายงานทางวิชาการ

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่องานวิจัย**. เมืองที่พิมพ์: หน่วยงานที่เผยแพร่.

• วิทยานิพนธ์

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต/วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. ชื่อจังหวัด: ชื่อสถานศึกษา.

ตัวอย่าง

นพพร สายสิงห์. (2549). **การพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

• รายงานการประชุม

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม**. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

รัตติมา จีนาพงษา และคณะ. (2553). **มุมมองใหม่ของการออกแบบเว็บไซต์เพื่อการบริหาร**. ในผลงานที่นำเสนอในการสัมมนา PULINET วิชาการครั้งที่ 1 เรื่อง Creative library. วันที่ 24-25 มิถุนายน 2553. ณ โรงแรมเมธาวลัย ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. หน้า 9-14.

- **หนังสือพิมพ์**

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

- **สื่ออินเทอร์เน็ต**

- ชื่อ-นามสกุลผู้เผยแพร่. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. จำนวนหน้า. สืบค้นเมื่อ ปี เดือน วันที่. URL: <http://>
- Lastname, Initial. Publication (Year). **Title**. Number of pages. Retrieved Year Month Date. URL: <http://>
- Waal, A.A. (2010). **The characteristics of a High Performance Organization**. Retrieved 2012 January 29. URL: <http://www.hpocenter.nl/wp-content/uploads/2013/07/Research-paper-The-characteristics-of-a-HPO-HPO-Center-January-20102.pdf>

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย โดยการลงรายการชื่อผู้เขียนใช้รูปแบบ Last name, Initial. เช่น David, Albert A. and Jams, B.B. ชื่อบทความใช้ Sentence case เช่น Information literacy: a practitioner's guide.

3. รูปแบบการจัดพิมพ์

3.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 1.5 นิ้ว ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว

3.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร Angsana New พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร ขนาด 16

4. การส่งต้นฉบับบทความพร้อมไฟล์เอกสาร Word จัดส่งทาง Email : nanomwongt@yahoo.com และ tla2497@hotmail.com หรือทางไปรษณีย์ ดร. ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล ประธานแผนกวารสาร สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

5. เกณฑ์การพิจารณา จะยึดถือแนวทางดังนี้

- 5.1 กองบรรณาธิการและ/หรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จะเป็นผู้รับผิดชอบพิจารณา
- 5.2 เกณฑ์การพิจารณาเนื้อหา กองบรรณาธิการจะรับผิดชอบตรวจสอบความถูกต้อง ให้ข้อคิดในด้านความมีสาระในเนื้อหา และความสัมพันธ์ระหว่างชื่อบทความและเนื้อหา
- 5.3 บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน





สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021 มือถือ 089-893-9397

วารสารห้องสมุด

ใบบอกรับ/สั่งซื้อ

(ถ้าเป็นสมาชิกของสมาคมฯ แล้วจะได้รับวารสารห้องสมุด ฟรี)

อัตราคาบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 250 บาท หรือ เล่มปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

สถานประกอบการ () สำนักงานใหญ่ () สาขา _____

ที่อยู่ _____

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรหรือบัตรประจำตัวประชาชน _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารห้องสมุด ดังนี้

() บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

() สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)

โดย

() โอนเงินเข้าบัญชี ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-ธุรกิจ

เลขที่บัญชี 113-221984-8

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา คลองจั่น

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งมายังสมาคมฯ โทรสาร 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถ.อาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 02-734-9022 โทรสาร 02-734-9021 www.tla.or.th E-Mail: tla2497@yahoo.com

ใบสมัครสมาชิก / ต่ออายุสมาชิก

ข้อมูลผู้สมัคร บุคคล หน่วยงาน
ชื่อ-นามสกุล นาย นาง นางสาว (ภาษาไทย).....
FIRST-LASTNAME MR. MS. (ENGLISH).....
วัน/เดือน/ปีเกิด (พ.ศ.)..... (เพื่อประโยชน์ในการจัดงานมูทิตาจิต เนื่องในโอกาสเกษียณอายุการทำงาน)
เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน.....

ข้อมูลการศึกษา

ระดับปริญญา.....คณะ/สาขา.....ปีที่จบ.....
มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....

ที่อยู่หน่วยงาน ชื่อหน่วยงาน..... สำนักงานใหญ่ สาขา.....
เลขที่.....หมู่ที่.....อาคาร/หมู่บ้าน.....ตรอก/ซอย.....
ถนน.....ตำบล/แขวง.....เขต/อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....
E-mail.....เลขประจำตัวผู้เสียภาษี.....

ที่อยู่บุคคล บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....อาคาร/หมู่บ้าน.....ตรอก/ซอย.....
ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....
มือถือ.....E-mail.....

โปรดระบุ ต้องการให้จัดส่งข้อมูล/ข่าวสารของท่านที่ หน่วยงาน หรือ บ้าน

ประเภทของสมาชิก

- | | | |
|---|-----------|------------------------|
| <input type="checkbox"/> บุคคล ตลอดชีพ | 2,000 บาท | } ออกใบเสร็จในนามบุคคล |
| <input type="checkbox"/> สามัญ บุคคลรายปี | 500 บาท | |
| <input type="checkbox"/> วิสามัญ บุคคลรายปี | 300 บาท | |
| <input type="checkbox"/> นิติบุคคล ตลอดชีพ | 3,000 บาท | |
| <input type="checkbox"/> นิติบุคคล รายปี | 1,200 บาท | |

เลือกชมรมที่ต้องการ **ฟรี!!! 1 ชมรม** ชมรมต่อไป ต้องชำระค่าบำรุงเพิ่มในอัตราปีละ 100 บาท ตลอดชีพ 600 บาท

- | | |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา / ขบอ. | <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน / ขบร. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดประชาชน / ขปช. | <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดเฉพาะ / ขพ. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ / ขนช. | <input type="checkbox"/> ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ / ขทช. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดเพื่ออาชีวศึกษาและเทคโนโลยี / ขอท. | |
| <input type="checkbox"/> ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ / ขสบ. | |

รายละเอียดการชำระเงินอยู่ด้านหลัง

การชำระเงิน

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาคลองจั่น

ชื่อบัญชี **สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-ธุรกิจ**

เลขที่ **113-221-984-8**

- หมายเหตุ**
1. กรุณาส่งโทรสารหรืออีเมลใบสมัครสมาชิกพร้อมหลักฐานการโอนมาที่สำนักงาน (tla2497@yahoo.com)
 2. หากสมัครในนามหน่วยงาน กรุณาใส่ชื่อบรรณารักษ์ หรือบุคคลสำหรับติดต่อกับสมาคมห้องสมุดฯ
 3. หากสมัครในนามบุคคลกรุณาใส่เลขบัตรประจำตัวประชาชนด้วย และหากสมัครในนามนิติบุคคลกรุณาใส่เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรด้วยค่ะ หากไม่เต็ม สำนักงานฯ จะออกใบเสร็จรับเงินให้ไม่ได้
 4. สมาชิกที่เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่อยู่ หรือสำนักงานหรือย้ายสังกัด ต้องแจ้งให้สำนักงานสมาคมฯ ทราบ

สิทธิพิเศษของสมาชิก

1. ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ สิ่งพิมพ์ของสมาคมฯ ได้แก่ วารสารห้องสมุด
2. ได้รับส่วนลดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคมฯ และชมรมในสังกัด
3. ได้รับบริการต่าง ๆ จากสมาคมฯ เช่น การให้คำปรึกษาและแนะนำ การจัดตั้งและพัฒนาห้องสมุด
4. มีส่วนร่วมในการบริหารสมาคมฯ การพัฒนาวิชาชีพ และบริการทางวิชาการแก่สังคม อันแสดงถึงความรู้

ความสามารถของท่าน

5. ได้รับส่วนลดในการจัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ของสมาคมฯ ในราคาพิเศษ
6. ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมโครงการการประกวดห้องสมุดดีเด่น และบุคคลดีเด่นในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

คุณสมบัติของสมาชิกสามัญ

1. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น และสอนหรือเคยสอน วิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี

คุณสมบัติของสมาชิกวิสามัญ

1. เป็นหรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด
2. เป็นนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นผู้สนใจเกี่ยวกับห้องสมุด กิจกรรมในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นๆ

อัตราค่าโฆษณาวารสารห้องสมุด

วารสารห้องสมุดเป็นวารสารวิชาการรายหกเดือน ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและเป็นสื่อกลางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและผู้สนใจ จัดพิมพ์จำนวน 2,000 ฉบับ เพื่อส่งให้สมาชิกทั่วประเทศและจำหน่ายแก่ผู้สนใจ

ประเภทที่	1	ปกหลังเต็มหน้าด้านนอก (4 สี) ฉบับละ	=	20,000	บาท
ประเภทที่	2	ปกหน้าเต็มหน้าด้านใน (4 สี) ฉบับละ	=	15,000	บาท
ประเภทที่	3	ปกหลังเต็มหน้าด้านใน (4 สี) ฉบับละ	=	15,000	บาท
ประเภทที่	4	หน้าในเล่ม (เนื้อใน) ขาวดำ ฉบับละ	=	5,000	บาท

การชำระเงิน

- โอนเงินเข้าบัญชีชื่อ “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-วิชาการ” เลขที่บัญชี 113-3-00394-9 ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาคลองจั่น บัญชีออมทรัพย์
- ชำระเป็นเช็ค สั่งจ่ายในนาม “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ”

โปรดส่งโทรสารหลักฐานการชำระเงินที่หมายเลข 02-734-9021

ข้าพเจ้าขอโฆษณาประเภทอัตรา.....บาท

พร้อมนี้ได้โอนเงิน/ชำระโดยเช็คธนาคารเลขที่เช็ค.....
จำนวน.....บาท (ตัวอักษร.....)

สถานที่ติดต่อ.....โทรศัพท์.....

มือถือ.....โทรสาร.....E-mail:

ลงนาม

(.....)

วันที่.....